

IOANNIS HENRICI CHRISTIANI
DE SELCHOW D.
COMMENTATIO
DE
STATV INGENVORVM
IN GERMANIA.

G O T T I N G A E
SVMTIBVS VICTORINI BOSSIEGELII, clcclvi.

IOANNIS HENRICI CHRISTIANI
DE SELCHOW D.
COMMENTATIO
DE
STATV INGENVORVM
IN GERMANIA.

GOTTINGAE
SAMUELIS VICTORINI BOSSIGELII CUPRESSORVM.

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCEL-
LENTISSIMO DOMINO
DOMINO
CHRISTIANO ERNESTO
S. R. I. COMITI,

COMITI STOLLBERGAE, KOENIGSTEINII,
RVPISFORTIS, WERNIGERODAE ET
HOHENSTEINII,

DYNASTAE EPSTEINII, MVNZENBERGAE,
BREVBERGAE, AIGMONTII, LOH-
RAE, CLETTENBERGAE

RELIQVA, RELIQA,
MAGNI ORDINIS AB AQVILA NIGRA NVNCVPATI
EQVITI AVRATO

RELIQA,

MAECENATI SVO INDVLGENTISSIMO

DEMISSISSIMA VOTA NVNCVPAT

DEVOTVS

IOANNES HENRICVS CHRISTIANVS DE SELCHOW.

CHRISTIANO ERNESTO
DOMINO
LENTISSIMO DOMINO
ILLUSTRISIMO ATQUE EXCEL
S. R. I. COMITI,

COMITI STOLLBERGAE, KOENIGSTEINI
RAPISFORTIS, WERNIGERODAE ET
HOHENSTEINI

DYNASTAE ERSTENII, MANZBERGAE
BREVENBERGAE, AIGMONTII, LON
RAE, CLETTENBERGAE

RELIGIA, RELIGIA
MAGNI ORDINIS AB AQUILA NIGRA INVICIAT
EQUITI AVARATO
RELIGIA

MACEINATI SVO INDULGENTISSIMO

DEMISSISSIMA VOTA INVICIAT

DEVOTVS

IOANNES HENRICVS CHRISTIANVS DE SELCHOW

ILLVSTRISIME S.R.I. COMES

AC DOMINE,

DOMINE INDVLGENTISIME,

Quem in publicam lucem iam prodire patior
libellum, ad TE, ILLVSTRISIME DOMINE,
potissimum ferendum esse putavi, vt & lucem
aliquam ipsi ab ILLVSTRISIMI NOMINIS TVI
splendore conciliarem, & deuotae erga TE, DOMI-
NE, pietatis meae monimentum aliquod in pu-
blicum exhiberem. Ea enim sunt in gentem
meam, vnde genus traho, profecta indulgentis-
simae voluntatis TVAE documenta, vt pec-
care mihi viderer in benignitatem TVAM, ILLV-
STRISIME DOMINE, si crederem, TE has deuo-
ti TIBI animi tesseras non ea, qua soles, hoc est,
maxima indulgentia suscepturum esse. Anni plus
quin-

quingenta decurrerunt, INDVLGENTISSIME
DOMINE, ex quo auum meum maternum *Ludo-
uicum Amandum de Rimbach*, auitis possessionibus
suis ferali calamitate depulsum, in indulgentissimo
patrocinio TVO adquiescere voluisti, & confectis
itineribus TVIS, quorum TV ipsum comitem beni-
gnissime esse iubebas, ipsi eum in aula splendidis-
sima TVA locum tribuisti, qui vulneribus a fortu-
na inflictis si non omnino mederetur, quod fie-
ri non poterat, cicatricem saltem obduceret.
Et felicem sane, qui gratia TVA florens, TIBI
deuotus fato occubuit! Felicem & me, DOMI-
NE ILLVSTRISIME, *senis optimi* nepotem, cui
hoc ipsum necessitudinis vinculum aditum ad
gratiam TVAM conciliauit. TV enim, INDVL-
GENTISSIME DOMINE, me anno huius secu-
li tricesimo nono, qui tertius a lugubri Patris
mei optimi fato labebatur, omnibus auitae for-
tunae beneficiis exutum, & tantum non ab omni-
bus depositum hilari animo esse iubebas (felicem
enim huius diei memoriam nec longissimus tem-
porum decursus mihi extorquebit) & ab hoc
tempore omnibus omnis generis beneficiis adeo
adauxisti, vt ad solam eorum contemplationem
lacrimas compescere valeam, quas miserabilia pa-
tris gentisque meae fata reluctanti licet & maxime
etiam renitenti exprimunt. Neque satis habebas,
INDVLGENTISSIME DOMINE, in florentissimo
gymna-

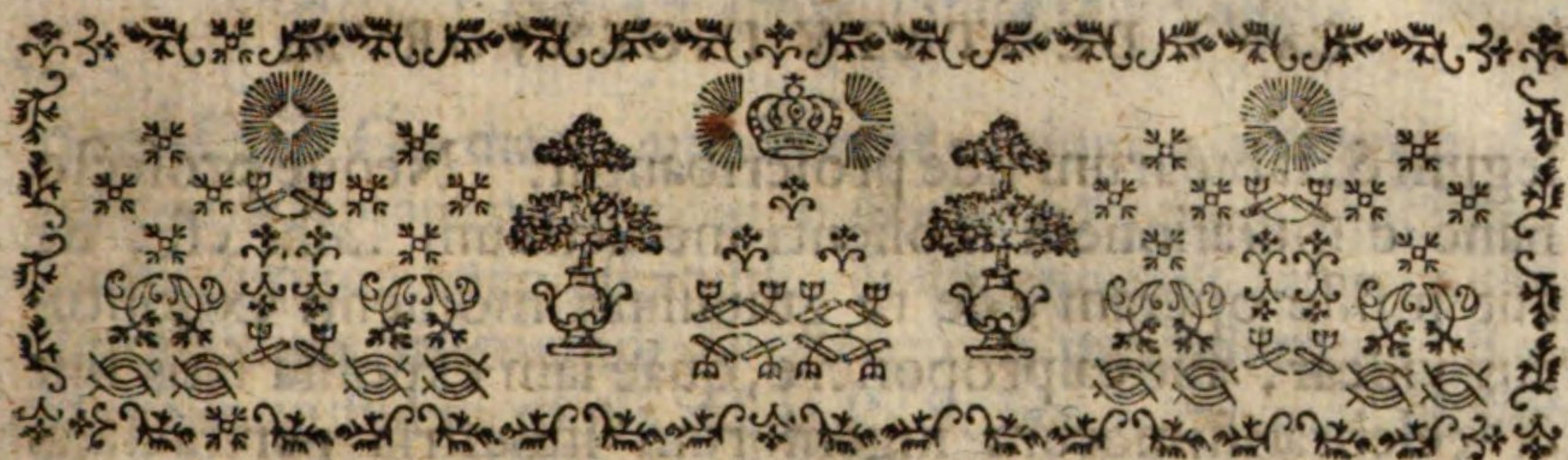
gymnasio TVO me iis imbui artibus, in quibus aliquando, ni fortuna remitteret, perfugium quaererem, verum etiam abitum ad academiam paranti indulgentissima benignitate TVA adfuiſti, qua ſola fretus *Georgiae Auguſtae doctoribus, generis humani praeceptoribus*, operam darem non penitus ignauam. Impetratis deinde in vtroque iure ſummis honoribus cum licentiam nanciſcerer, qualemcumque doctrinam in eadem, quae me aluit & fouit, alma academia docendo explicandi, ea adhuc indulgentiſſimae voluntatis TVAE monimenta apud me exſtare voluiſti, quibus recensendis ſi animum adplicarem, rem adgrederer vires meas quam longiſſime excedentem. Sane nuper adhuc cum ſanctiſſimam purpuram TVAM exoſculari contingeret, illuſtriſſimi fauoris TVI ſigna indulgentiſſima perhibuiſti, quorum memoriam non niſi cum ſpiritu dimittam. Accipe ergo ILLVSTRISſIME DOMINE, deuotum TIBI animum, qui totus iuſtiſſimo mancipio, dum viuam, TVVS erit. Et tametſi perpetuam praefentiam TVAM praefentemque TVI venerationem fortuna mihi inuiderit, abſentem me ILLVSTRISſIMI NOMINIS TVI cultum in parte religionis haud poſtrema, dum viuam, habiturum eſſe, benigne confidas.

Deus TE amet, ILLVSTRISſIME DOMINE,
cum gente TVA illuſtriſſima, TE que ſero in coelum

lum redire, diuque in multorum hominum ciui-
umque Tuorum felicitatem, populo Tvo interesse
iubeat. Seruet REVERENDISSIMVM ILLVSTRISSIMVM-
QVE FILIVM TVVM HENRICVM ERNE-
STVM QVEM inter cimelia sua refert Georgia
Augusta, virtutum TVARVM ex asse heredem, eoque
saluo saluos aliquando ciues TVOS, saluos infinitos
numero homines florere iubeat. Seruet ILLV-
STRISSIMVM NEPOTEM TVVM, amabilem
CHRISTIANVM FRIDERICVM in eo-
que sanctam venerandamque posteritati imaginem
TVAM suspendat. Seruet omnem gentem TVAM
illustrissimam, & aliis super alia serenae fortunae
augmentis exornatam serae posteritati ostendat.
De cetero hoc a TE, DOMINE, indulgentissime
impetrari patiaris, vt fauorem TVVM & indulgen-
tissimum patrocinium, in posterum etiam, exi-
guo hoc libello interprete ac deprecatore sub-
mississime mihi exorem.

DEVS TE, DOMINE, amet.

Dabam Gottingae a. d. Iulii cIdccclvi.

DE
IURIBVS EX STATV INGENVORVM
APVD GERMANOS PENDENTIBVS
CVM GENERATIM, TVM SPECIATIM
CIRCA POSSESSIONEM FEVDORVM NOBILIVM
S. EQVESTRIVM.

CAPVT I.
DE
STATV INGENVORVM.

§. I.
ARGVMENTI RATIO.

 De iuribus ex statu libertatis ingenuae apud Germanos pendentibus disputationem ex patria iurisprudencia ingressurus vix operae pretium fecisse videbor, nisi qui apud Germanos ingenuorum iure & olim vli sint, & hodie censeantur, explicatum reddam; vt & facilius ad iura ex ingenuitate proficiscentia percensenda aditus pateat, & quae huius doctrinae luminibus offecerunt praeiudicatae Doctorum opiniones contraria
A legum

legum & tabularum fide proscribantur. Neque profecto hanc disputationem molienti metuendum mihi est, ne aut lusisse operam, de re grauissimi momenti expositurus videar, aut ea proponere, quae iam expolita satis sint & celebratissimorum ingeniorum industria pertractata. Licet enim & complures, qui ius patrium compendiis, velut nuci Homerum, incluserunt viri praestantissimi, & alii quoque saepiuscule hac de re tractauerint, quo velut vnum inter omnes nomino CHRISTIANVM THOMASIVM in dissertatione, *qua vsum practicum distinctionis inter ingenuos & libertinos* complexus est: nondum tamen eo res peruenit, vt non interdum ad delitescentes in immenso legum patriarum oceano scopulos adpellatur. Quos vt pro virili euitare liceret, operam certe non penitus spernendam infumisse videbar, si quae hac de re, velut ossa iurisprudenciae domesticae legens, animaduenteram, aliis quoque proponerem. Quod quia non alio consilio institueram, quam vt ex insignibus huius doctrinae difficultatibus eluctarer, neminem qui spernat, futurum spero. Vt ergo sine vltiore mora in rem praesentem veniamus, sectione *prima* de statu ingenuorum, *altera* de iuribus generatim ex hoc statu pendentibus exponemus; quam insequetur *tertia* de iure ingenuorum ad feuda & praedia equestria siue nobilia.

§. II.

OMNES GERMANI LIBERI AVT SERVI LIBERI
AVTEM VEL INGENVI VEL NON
INGENVI.

Vt ergo a primo quasi argumenti fonte oratio profuatur: hoc ante omnia monendum est, & olim & hodie
non

non esse in Germania ampliore ciuium nostrorum diuisionem, quam quae ipsos in *liberos* & *seruos* describit. Certe summa haec est diuisio & ab omnibus agnita, qui de rebus patriis memoriae quidquam prodiderunt. Recte eum in finem glossa ad I. P. S. lib. I. art. 51. es sind sonst keine andere Leute in der Welt als eigen und freyen. Neque dissentit profecto NITHARDVS *de dissensionibus filiorum Ludouici Pii* apud SCHILTERVM in *scriptor. rer. germ.* p. 105. qui de Saxonibus ita: *Gens Saxonum omnis in tribus ordinibus diuisa consistit: sunt enim inter illos Edlingi, sunt qui Frilingi; sunt qui Lazzi illorum lingua dicuntur. Latina vero lingua hi sunt: nobiles, ingenui & seruales.* Licet enim ille triplicem ponat ciuium germanicorum causam: ita tamen hoc facit, vt statim adpareat, eum Edlingorum & Frilingorum nomine liberos omnes complecti voluisse; & quos vltimo loco nominat, Lazzis, seruilis conditionis hominibus, alterum ordinem adsignare, libertos certe non multum supra seruos esse contendens. Ad idem pertinet locus ADAMI BREMENSIS l. 5. apud LEIBNITIVM T. I. p. 76. *Quatuor differentiis gens ista consistit, nobilium & liberorum, libertorum atque seruorum,* quo nempe indicatur, Germanos quidem liberos omnes esse aut seruos, sed ita tamen, vt liberi deinde in varias denuo classes distribuuntur. Licet ergo diuersis nominibus vtantur scriptores adlegati: idem tamen omnes propositum tenent. Enimuero cum *libertatis* denominatio semper sit respectiua, non potest fieri, vt vna idea vniuersa eius substantia comprehendatur, quod bene monet CHR. WOLFIUS in *horis subsec. marpurg. trim. vern.* a. 1730. spec. 2. & POTTGIESSER *de conditione seruor. proleg.* §. 8. p. 10, vid. etiam THOMASIVS *de homin. prop.*

§. 31-33. p. 20. sq. Prima certe eius significatio est, cum hominem liberum opponimus seruo, qui in pleno dominio alterius vel natiuitate vel facto constitutus est, eo fere sensu, quo & liberi & serui legis romanae sensu designantur. Altero vero significatu *liberi* vocantur ii, qui nulli omnino, ne honorabili quidem ministerio obnoxii, de praediis suis viuunt, & tum sane ministeriales iis e diuerso ponuntur. Quod licet per se patens vt tamen exemplis etiam euincatur, prostant ea apud PEFFINGERVM *ad Vitriarium* II, 760. STRVVIVM in historia iuris p. 704. LVDEWIGIVM in Reliquiis T. II. p. 347. & Tom. XI. p. 550. 599. vbi in diplomate de 1196. occurrunt testes: *nobiles, liberi ac ministeriales & homines Marchiae quam plurimi*. Idem constat ex exemplis, quae adferuntur a viro summo, iurisprudentiae patriae principe vindice ill. STRVBIO in *den Nebenstunden* T. IV. obs. 28. §. 6. p. 370. sq. & apud ill. SCHEIDIVM in *den Nachrichten vom Adel* p. 265. vbi testes occurrunt primum laici *liberi*, deinde *ministeriales* in diplomate de 1221. & p. 305. in diplomate de 1141. testes vocantur *Liberi homines* Comes Sigefridus, Comes Sizzo, Comes Ernestus, Arnoldus de Lurenburg, iisque postponuntur *ministeriales* Embrico Comes Reni cet. vt iam alia taceam, quae larga manu adducere liceret, si otio abundarem. Posita ergo hac duplici forma non possum adsentiri ill. ESTORI qui in *praefat. ad Grollmanni dissert. de operarum debitarum mutatione* adsensum praebente Cl. METTINGH de *statu militiae* l. 4. §. 2. p. 303. not. d. adstruxit, nobiles & liberos idem significare, quod iam vidit IO. LEONH. HAVSCHILD V. C. in *diatriba de praesumpt. pro libertate rusticorum* p. 103. & 120. nempe quia hac ratione genus & species inter se commiscentur. Et in-

con-

congruum prorsus est argumentum Cl. METTINGHII, qui p. 203. negat ministeriales eosdem posse esse ingenuos. Caussam dixit ill. STRVBE *de ministerialium dignatione* §. 10. *inter obseru. iur. & hist. germ.* p. 84. sq. Neque recte habet HEINECCIUS *Elem. iur. germ.* lib. I. §. 63. cum liberos esse eosdem ait, qui ingenui. Quod enim eam in rem adfert testimonium CONRADI VRSPERGENSIS ad a. 1218. nihil probat. Ita enim ille: *MILITES quippe teutonicos in dignitatibus Italiae constituit. Nam quemdam LIBERVVM Bidelulphum Ducem Spoleti effecit.* Ex iis enim, quae infra disputabimus, adparebit, non omnes omnino liberos pro ingenuis ex dispositione iuris haberi; & cum ingenui tantum militari honore decorarentur: ille quidem, quem memorat Conradus Vrspergensis, liber sine dubio fuit, & ingenuitatis honore vsus esse videtur, sed tamen inde non sequitur, omnes omnino liberos ingenuorum olim honore vsos fuisse; quod statim pluribus demonstrabimus. Adlegantur eamdem in rem verba *legis Frisionum* tit. IX. §. 2. & 4. vbi nobiles & liberi sibi opponuntur, sed non ita tamen, vt inde adpareat, liberos omnes haberi ingenuos. Neque mouent verba *spec. sueu.* c. 47. vbi: *Hie soll man merken dreyerley Leute: es heissent eins Semperfreyen, das sind die freyen Herren als Fürsten, und die andere Freyen zu Mann haben, das andre sind Mittelfreyen, die der hohen Freyen Mann sind; das dritte sind Bauren, die frey sind, die heißen freye Landsassen; die haben jeglicher ihr sonderbar Recht.* Haec enim diuisio magis ad discernendas classes liberorum hominum inter se, quam ad adornandam hanc, quam proponimus, liberorum hominum & seruorum, diuisionem pertinere videtur. Interim negare nolim, saepe ingenuos & liberos eosdem dici, licet inde regula ali-

qua generalis effingi prorsus non possit. Ita *Capitular. lib. 3. §. 28.* dicitur: *Si quis per chartam ingenuitatis a domino suo legitime libertatem est consequutus, liber permaneat, vbi sane, qui fictam adeptus esset ingenuitatem liber permanere iubetur.* Eadem ratione in *Capit. Dagoberti de 630. apud BALVZIVM T. I. p. 131.* dicitur: *Si quis ingenuum hominem vendiderit, cum ille suam probauerit libertatem, reducat eum in locum suum, & restituat ei libertatem sicut prius habuit, & componat ei XL. solidos. excepto, quod emtori in duplum pretium, quod accepit, cogatur exsoluere Porro l. c. T. I. p. 36.* *Si quis clericum interfecerit, iuxta quod natiuitas eius fuit, ita componatur. Si seruus, sicut seruum. Si regius aut ecclesiasticus, sicut alium regium aut ecclesiasticum. Si litus, sicut litum. Si liber, sicut alium ingenuum cum CC. solidis componat.* Eodem redit sancitum *Capit. 3. Caroli M. de 813. ad Leg. Angliorum & Werinorum tit. 1. ap. Georgisch p. 446.* Vbi: *Si quis Adalingum occiderit, sexcentis solidis componat. Qui liberum occidet, ducentis solidis componat. Qui seruum occiderit, triginta solidis componat, quo cum plane conueniunt verba Capitular. lib. IV. c. 26. ap. Baluz. T. I. p. 781.* quae mox adlegabimus. Haec tamen omnia contrariam sententiam mihi non persuadent. Ne enim nobiles & liberos eosdem esse tueamur, in eo est, quod saepe liberorum nomine veniant & illi, quos nobiles olim Germani nominare solebant, quem in finem adlego litteras ap. ill. SCHEIDIVM l. c. p. 407. quibus Sifridus Archiepiscopus moguntinus decimam in Rodolueshusen monasterio in Plecte a. 1209. confert, vbi testes inuocantur *Laici liberi* *Heinricus de Hagenowa, Gerhardus & Fride-*

Fridericus fratres de Randinburc, Waltherus de Lobenhufen, Hermannus de Stechlingeburk, Helwicus de Bodenhufen, quos tamen ne nobilitatis esse superioris prerogatiua praeditos omnes agnoscam mouet, quod statim adiiciatur: *ministeriales* Theodericus Vicedominus de Rusteberg, Vlbertus de Ethichenstein, certo argumento, liberos dici semper in oppositione ad ministeriales & seruilis conditionis homines, neque inde posse pro superiori conditione argumentum peti, quod quis *liberi hominis* titulo condecoraretur. KRESSIVS de *variis iurisd. criminal. in Germania generibus* c. 2. obs. 4. §. 5. ill. STRVBE de *orig. ac progressu ord. equestr. in Germ.* §. 3. in obs. *iur. & hist. germ.* p. 6. sq. Deinde vero ne liberi quidem omnes habendi sunt ingenui, quod iam adcuratori cura probandum videtur.

§. III.

INGENVVS QVINAM APVD GERMANOS
DICATVR.

Vt ergo sine vltiori mora ad probandam, quam proposui, sententiam progrediar, *ingenuum* dico esse eum, qui ad tertiam generationem maiores ex utroque latere liberos probare potest. Quod quia a communi opinione aliquantum recedit, age huius notationis rationes reddamus. Videamus ergo capitulare de a. 644. ap. BALVZIVM I, 154. vbi ita sancitum deprehendimus: *Libertus & liberta in nullis negotiis contra quemquam testimonium dicere permittantur, quia indignum nostra pensat clementia, vt libertorum testimonia ingenuis damna incutiant. Qui vero ex eisdem fuerint progeniti, ad testimonium a tertia generatione admittantur.* Sane hoc loco ad ador-

nandam

mandam sententiam meam adcommodatius esse nihil potest. Negatur scilicet libertinis ius testimonii aduersus ingenuorum natalium homines ferendi, hac addita ratione, quod indignum sit legislatoris saeculo, *libertorum* testimonia *ingenuis* damna incutere. Iam ergo cum ad testimonium ferendum tertia eorum progeniti generatione admittantur: quid sane clarius est, quam ingenuorum iure tum censer, qui antea erant *libertini*, si statum; *liberti*, si patronos eorum spectares. Idem consequitur ex *Capitular. lib. VI. §. 352. p. 960. & 983. vbi: homo denarialis non antea hereditare in suam agnationem poterit, quam usque ad tertiam generationem perueniat; homo chartularius similiter faciat*; qua nempe lege a tertia demum generatione ius hereditatem ad posteros transmittendi libertinis conceditur, quod quia ingenuorum esse ius infra demonstrabimus; non potest non hoc maximum ad euincendam ingenuitatis, quam dedimus, finitionem, argumentum perhibere. Idem adparet ex eo, quod ad hunc usque diem in Austria, qui ad feudorum possessionem adspirare cupiunt, ad tertiam usque generationem liberi & nobiles nati esse debeant, quod didici ex ill. STRVBI horis subseciuis T. III. p. 527. idque transumptum esse ex vera ingenuitatis natura videtur. Huc etiam pertinet, quod Imperator ex obseruantia satis antiqua in conferenda nobilitate inferiori plerumque *quatuor maiores* concedere soleat, quod itidem in memoriam pristinae Germanorum ingenuitatis fieri videtur. Quod autem maiores *ex utroque latere* liberos esse debere voluerim, neque hoc inuita Themide germanica adstruxi. Ita enim *spec. sueu. c. 49.* dispositum animaduertimus: Item welcher Mann von seinen vier Ab-

nen d. i. von seinen alten zweyen Müttern, und zwey Ältervätern, und von Vater und Mutter unbescholden ist in seinem Rechte, den kann niemand geschelten an seiner Geburt, er habe denn sein Recht verwürkt; quod tantum non iisdem verbis haustum videtur ex I. P. S. lib. I. art. 51. vbi: Welch Mann von seinen vier Ahnen, das ist, von zweyen Eltervätern und von zweyen Eltermüttern, und von Vater und Mutter, die unbescholden sein, unbescholden an seinem Rechte ist, den mag niemand beschelden an seiner Geburt, er habe denn sein Recht verloren und verwürkt. Huc redit sententia ERCHENBERTI in hist. Longob. c. 6. vbi:

*Liber & ingenuus sum natus, utroque parente
Semper ero liber, credo, tuente Deo.*

Haec certe explicatio ingenuitatis clarior est illa, quam vulgo dare solent. Ita IO. GE. CRAMER *de iuribus & praerogatiuis nobilitatis auitae* Cap. II. §. 7. not. i. p. 61. ingenuos esse ait eos, quibus ingenita est libertas, quod tamen & obscurum est & falsum, licet etiam probet hoc POLYC. LEYSERVS *in obseruatis diplomatico-historicis de frilingis* §. 2. 3. & HEINECCIUS lib. I, tit. I. §. 27. Obscurum est inde, quia intelligi non potest, quando ingenuitas incipiat. Si enim ingenita libertas sola hoc efficere potest: sane liberti filius post manumissionem procreatus erit ingenuus, quod tamen non esse, ex memoratarum legum sententia aperte liquet, vnde etiam de falsitate huius regulae statim consequitur. Recte autem monet litteratissimus vir, omnes omnino homines liberos vocari ingenuos sed sensu tamen improprio, qui a vera ingenuitatis notatione quam maxime abludit. Neque magis aridet opinio HEINECCII lib. I. §. 63. qui ingenuos esse

B

ait,

ait, qui in libertate sine maiore dignitate manerent. Licet enim verum hoc sit, non tamen inde cuiquam de vera ingenuitatis indole constabit, cum hac ratione liberti, plene manumissi, & eorum liberi ingenuorum numero habendi sint, quod tamen, vt diximus, vsquequaque falsum esse adparet.

§. IV.

AN INGENVI IIDEM, QVI HODIE BVRGENSES
VOCANTVR.

Non inconcinna est quaestio, an ingenui veterum Germanorum iidem sint, qui hodie ciuitatibus & vrbi-
bus adscripti burgeneses vocantur. Litem secundum ad-
firmantem sententiam dedit nuper V. C. CAROLVS
FERDINANDVS HOMMELIVS eleganti progr. *de par-
ticula von nostris temporibus nobilitatis caractere* c. 2.
p. 6. Obstare videbatur, quod vrbiū germanicarum in-
crementa Henrico Aucupi demum debeantur, & cum
iam ante eius aetatem ingenui in Germania fuerint, non
posse omnino burgensium loco eos haberi. Sed respon-
det vir acutissimus, Burgensium nouum esse nomen, na-
tiuitatem & statum plane antiquum. Quod licet non
omnino improbabile videatur, non potui tamen a me
impetrare, vt sententiae V. C. non satis forte peritus
harum rerum iudex penitus subscriberem. Protulit in-
medium V. C. locum WIPPONIS in *vita Conradi Sali-
ci* ap. PISTORIUM p. 428. vbi ita: *Omnes episcopi Du-
ces & reliqui Principes, milites primi, milites gregarii,
quin ingenui omnes, si alicuius momenti sint, regibus
fidem faciunt.* Ex quo illud elicere studet, tenue esse
ingenuorum genus, eosque militasse quidem, sed milites
non

non fuisse. Enimuero ostendemus infra, omnes omnino homines ad militandum olim coactos; sed tamen cum suis quisque sumtibus militarent: illi, quibus non adeo lauta esset domi res, ne publicam notationem bellum subterfugientes subirent, pedites militabant & reliquorum ingenuorum, pauperum tamen, gregi immixti non gloriosam valde militiam agebant, & a splendido cinguli militaris honore tantum non penitus exclusi erant, cum non haberent, vnde eum gradum tenerent. Statum tamen si quaereres, non magis erant ingenui, qui illustri *militis* honore condecorati essent, quam qui amplis auitorum bonorum latifundiis destituerentur. Neque profecto WIPPO l. c. negat, milites etiam primos esse ingenuos, quod videtur HOMMELIO V. C. sed hoc tantum, esse ingenuos, qui ne militiam quidem gregariam sequerentur, scilicet quia non erat ipsis tantum bonorum, quantum ad alendum militiae splendorem requirebatur. In eo quidem lubenter consentio V. C. fuisse ingenuos & olim admodum pauperes, & ita etiam in legibus saepiuscule nominari; sed tamen non omnes omnino ingenui, & ne plurimi quidem, hoc censu habendi sunt. Non tamen contemnendae prorsus videntur trium aut quatuor mansorum possessiones, quod p. 7. putat Cl. Hommelius. Cum enim in *Capitular. Caroli M. de 807. c. 2. l. 458.* dicatur; militare debere: *in primis quicumque beneficia habere videntur omnes in hostem veniant. Quicumque liber mansos quinque de proprietate habere videtur, similiter in hostem veniat, qui quatuor -- qui tres -- similiter faciat*: certe inde adparet, non adeo exiguas esse mansorum quatuor aut quinque opes, vt non inde possent militiae sumtus bene sustineri. Siue autem cum ill. SCHEIDIO l. c. p. 10. not. l. per mansum intelligamus

mus Hubam agrorum, seu XXX. iugerum siue quod ait V. C. FALKIVS in *tradit. Corbeiens.* p. 6. possessionem LX. iugerum, quem recte tamen notat ill. SCHEIDIVS l. c. siue denique, vt communis interpretatio fert, villam aliquam cum qualibuscumque latifundiis intelligamus: non erit tamen, cur, vt tum erant res, ad imae paupertatis homines horum mansorum possessores referamus. cf. infra §. 38. Deinde vero, quod alterum est viri egregie docti argumentum, concedo etiam hoc, ingenuos multos, exstructis postea vrbibus, ciuium, burgensium, seu quod ait Cl. Hommelius, Burgalingorum nomine vsos, id quod infra compluribus exemplis comprobabo: sed non ita tamen verum esse videtur, vt omnes omnino ingenui in vrbes concesserint, neque fuerint, nisi burgeneses, qui ingenuorum honore censerentur. Sed e diuerticulo in viam redeamus.

§. V.

AN INGENVI SINT, QVI HODIE NOBILITATEM INFERIOREM CONSTITVUNT.

Communis est & omnium fere, qui iura patria tradiderunt, voce comprobata sententia, ingenuos, quos pristini Germaniae ciues dixerunt, eosdem esse cum nobilibus s. illis qui milites, militares dicti, conditionem etiam militarem ad posteros suos propagauerunt. Illud quidem ante omnia monendum esse puto, nobiles nostros genus & proavos recte ab ingenuis pristinae Germaniae deducere, quod recte monent CHR. THOMASIVS *de iure statuum dandae ciuitatis* §. 17. sqq. *de hominibus propriis* §. 59. sq. §. 72. & *de Vsu practico distinctionis in ingenuos & libertinos* c. 2. §. 25. sq. GVNDLIN-

CIVS in *Henrico Aucupe* §. 21. & in *dissert. an nobilitet venter* c. 2. CHR. GOTTL. RICCIUS V. A. vom *Land-säßigen Adel* P. II. c. VI. §. 2. p. 323. & perperam a quibusdam nouiori aetate negatum est. Non tamen inde constare crediderim, non esse neque fuisse in Germania ingenuos, nisi, qui e genere militari descendentes nobilitatis praerogatiua hodie resplendeant. Princeps quasi vindex huius sententiae exstitit V. C. IO. GEORG. CRAMERVS in politissimo libro *de iuribus & praerogatiuis nobilitatis auitae* c. II. §. 7. not. h. qui cum totus in eo est, vt nobilitatem Germanicam debitis ceteroquin laudibus exornet, ingenuos qui olim in Germania fuerunt, eosdem esse atque nobiles hodie contendit. Sed recte a viro doctissimo dissentiant ill. STRVBE *de orig. ac progressu ordinis equestris in Germ.* §. I. in *obseruatt. iur. & histor. germ.* p. 3. & in *den Nebenstunden* T. III. obs. 14. §. 1. p. 125. & obs. XX. §. 1. p. 490. Exc. RICCIUS l. c. p. 323. Vt autem arcem quasi huius opinionis expugnemus, monendum est, olim omnes omnino ingenuos homines, praediorum possessores ad militiam esse coactos, vsque adeo, vt conditio militaris ad praediorum possessionem paene adstringeretur. Quod ne gratis adfirmare videamur, proferamus in medium *Capitulare Caroli M. de 807. c. 2. ap. BALVZIVM* T. I. p. 458. vbi ita fancitum deprehendimus: *Quicumque liber mansos quinque de proprietate habere videtur, similiter in hostem veniat; & qui quatuor mansos habet, similiter faciat. Qui tres habere videtur, similiter agat. Vbicumque autem inuenti fuerint duo, quorum unusquisque duos mansos habere videtur, unus alium praeparare faciat, & qui melius ex ipsis potuerit, in hostem veniat. Et ubi inuenti fuerint duo, quorum unus habeat duos mansos, & alter habeat*

unum mansum, similiter se sociare faciant, & unus alterum praeparet, & qui melius potuerit, in hostem veniat. Vbicumque autem tres fuerint innenti, quorum unusquisque mansum unum habeat, duo tertium praeparare faciant: ex quibus qui melius potest, in hostem veniat. Illi vero qui dimidios mansos habent, quinque sextum praeparare faciant. Et qui sic pauper inuentus fuerit, qui nec mancipia, nec propriam possessionem terrarum habeat, tamen in pretio valente quinque solidos sextum praeparent; & ubi duo, tertium de illis, qui paruulas possessiones de terra habere videntur. Et unicuique ex ipsis, qui in hostem pergunt, fiant coniectati solidi quinque a suprascriptis pauperioribus, qui nullam possessionem habere videntur in terra. Et pro hac consideratione nullus suum seniore dimittat. Eadem ratione Capitularium III, 27. dicitur: Quicumque liber homo admonitus a Comite suo vel ministris eius ad patriam defendendam ire neglexerit, & exercitus superuenerit, ad istius regni deuastationem, capitali poenae subiaceat. Pluribus hoc probat V. C. IO. PAVLL. HANF de vario militiae statu apud veteres Germanos §. 8. 14. easque leges egregie, more suo, illustrat ill. GE. LVD. BOEHMERVS de iuribus ex statu militari Germanorum pendentibus c. I. §. 4. p. 7. sqq. Ex quibus certe hoc adparet, quemlibet liberum hominem, praediorum possessorem, sumtibusque adeo belli sufficiendis haud imparem militare debuisse, poenamque capitalem seu Herislizium subiisse eos, qui militiam vecordes subterfugerent. Enimvero cum postea, qui reliqui erant ingenui, neque oneri huic pares, sensim a pristina conditione militari deficerent, in urbem concedentes, aut ruri agri colendi causa remanentes: hi quidem qui praediorum possessione ad propagandam militiae praerogatiuam habiles erant, separatum

tum quemdam personarum ordinem constituere sensim coeperunt, sed non ita tamen, vt reliquis, qui iam non essent militares, inde status ingenuorum quaestio moueretur, modo non seruilis conditionis personis connubio miscerentur. Inde ergo confit, nobiles quidem Germanos auitorum natalium splendore illustres ab ingenuis militibus descendere; sed tamen non omnino nobilium ordine constare ingenuos, quod probatum etiam ill. SCHEIDIO l. c. §. 2. not. d. p. 3. Ceterum hoc obseruare non iniucundum est, ingenui titulum maioribus nostris adeo in deliciis fuisse, vt maioris etiam nobilitatis hominibus tribueretur, nempe quia & hi maiores ex utroque latere liberos habebant, licet ipsi deinde virtute sua & regum indulgentia ad maiorem nobilium siue illustrium axioma enisi priori nomine rato vterentur. Ita apud LVDEWIGIVM Reliqu. T. IX. p. 538. in diplomate de 1196. quo Otto II. marchio brandenburgensis magdeburgensi archiepiscopo fundos quosdam donat, facere se hoc ait cum *ingenuo comite Alberto fratre suo*. Eadem ratione Rudolphus I. in diplomate, quod Adelheidia Munzenberg dedit, ait: *Te puerosque tuos nobiles & ingenuos de utroque parente reddimus & donamus*. Idem in diplomate, quod Elisabethae Maltitiae concedit, ait: *in futurum ab omni seruilis seu ministerialis conditionis respectu de plenitudine regiae potestatis eximimus & ipsos ingenuitatis ac liberi partus honore & titulo perpetuo insignimus, volentes eos sic semper in antea in ingenuorum & nobilium sorte & numero recenseri, ac si de ventre libero nati essent, ita quod ad successionem bonorum feodaliū & aliorum quorumlibet pari forma sicut ingenui & nobiles admittantur*. Exhibet hoc diploma

ma LVDEWIGIVS Reliquiar. T. X. p. 656. Scite vtrumque diploma illustrat V. C. IO. FRID. IOACHIM in der Sammlung vermischter Anmerkungen p. 134. sq. licet in eo non consentiam viro docto, quod ea, ceu prima nobilitatis codicillaris initia adlegat, de quo tamen forte alibi differendi erit occasio.

§. VI.

AN BVRGENSES INGENVI.

Praemissis his eo deducenda est oratio, vt intelligatur, quinam Germaniae ciues ingenuorum iure vfi sint, vt cognitis hisce facilius deinde ad ipsa cognoscenda ingenuitatis iura aditus pateat. Et primo quidem loco discutienda est quaestio, an burgeneses statu olim ingenuorum censiti fuerint; sed quia non commode hoc perspicui poterit, quam si cognita etiam sint ingenuorum iura, de vtroque hac & sectione secunda pluribus commentabimur. Vt autem statim de sententia mea pateat, poscant sane proscriptionis tabulam, qui volent, & in propria causa iudices sedeant, nihil plane extimesco, & omnes omnino ciues s. burgeneses ingenuos praesumi debere contendo, quae res quia multorum est clarorum virorum sententiis damnata, qui omnes omnino burgeneses libertinae esse conditionis autumant, sententiae nostrae rationes in publicum exhibeamus.

§. VII.

AN BVRGENSES LIBERTINAE
CONDITIONIS.

Vt ergo eo redeamus, vnde ciuitatum nostrarum s. vrbium origo arcessenda est & conditio: illud constat,
Taciti

Taciti aetate, & vt quaeque illi est propior, aut nullas fuisse in Germania, aut certe perpaucas numero vrbes. Ita enim refert CAESAR VI, 22. Germanos quotannis sedes mutasse, ne-adcuratius ad frigora atque aestus vitandos aedificarent; quocum conueniunt, quae refert TACITVS Hist. IV, 64. & *Germ.* c. 16. eaque de re fufius exposuimus *diff. inaug. de seru. alt. toll. rom. eiusque ad Germ. habitu* c. 3. §. 49. p. 116. *sqq.* Necesse ergo est, vt omnes omnino Germaniae ciues, quos in liberos & seruos descripsimus, (§. 2.) in agris versati fuerint. Enimuero cum postea aut Romanorum consuetudo, aut accedentium ad Germanos episcoporum mollities, quibus rurales deliciae fordebant, aut denique ingruens belli metus Germanis urbium exstructionem persuaderent: illi certe, quos aut belli metus haberet, aut luxuriantis consuetudinis urbanae amor teneret, in vrbes concesserunt. Cum ergo plures essent in agris, qui non haberent tantum praediorum, quantum & ad vitam pro dignitate transigendam requireretur, aut certe conditio militatis propriis nempe sumtibus consistens (§. 3.) desiderare videretur: necessarium est, statuamus, multos etiam ingenuorum natalium splendore illustres in vrbes concessisse. Ne autem vllam orationis nostrae partem, quantum id quidem fieri potest, historiarum fide non muniamus, inspiciamus insigne testimonium *ex Capitulari Caroli M. iam §. 4. supeditatum*, vbi occurrunt liberi manfos quinque, quatuor, tres, duo, vnum, dimidium, de proprietate habentes; quin sic pauperes olim inuentos esse legislator monet, qui nec mancipia, nec propriam possessionem terrarum haberent, tamen in pretio valente quinque solidos. Idem clarius adparet *ex Capitular. lib. V. c. 30. ap. BALVZ. II. 885. vbi mentio iniicitur li-*
C *berorum*

berorum hominum, qui proprium non habent & l. c. T. I. p. 458. liberi pauperes, qui nec propriam possessionem terrarum habent. Iam ergo, vt plura non addamus in re nota, quid his liberis ceteroquin & ingenuis hominibus agendum erat? Scilicet, cum, si qua vmquam in regione, certe in Germania census daret honores: qui diuitiis prorsus erant destituti, cum faciliorem futuram esse sentirent in vrbibus rerum faciendarum viam, neque etiam vlla possent ratione cogi ad retinendam pristinam vitae conditionem; ratio sane naturalis suadet, vt eos oblatam hanc commodam occasionem, ad maiora enitendi, adripuisse statuamus. Recte ergo rationes subduxisse videntur doctissimi viri IOACHIMVS POTTGIESSE-
 RVS *de conditione seruorum lib. I. c. 1. §. 92. p. 95.* & praesertim IACOBVS CAROLVS SPENERVS in iure publico lib. II. c. 7. §. 6. not. n. p. 33. cum luxus & commoditatis gratia multos ingenuos in vrbes concessisse contendunt, cui sententiae consentit etiam CONRINGIVS *de vrbibus germanicis §. 81. T. I. opp. p. 499.* & qui omnium loco esse potest ill. G. L. BOEMERVS *diff. cit. §. 9. p. 29.* Enimvero fuerunt, qui omnem omnino ciuium s. Burgensium familiam ad seruilis aut libertinae saltem conditionis homines detrudere studuerunt; quem in finem, ne plaustra Doctorum adferre videamur, nomino tantum, honoris causa, egregios duumuiros POTT-
 GIESSE RVM l. c. lib. I. c. 1. §. 93. p. 96. & IO. GE. CRA-
 MERVM l. c. c. 2. §. 8. not. b. p. 76. & not. e. p. 78. Et hic quidem ante Henricum Aucupem solos fere libertos vrbes habitasse ait. Sed vt taceam, ante Henricum Aucupem, quod modo vidimus, vrbes non nisi in Germania magna fere vllas fuisse: cum sine vlla omnino argumentorum fide sententiam suam adfirmauerit V. C. mi-
 hi

hi quidem eodem spiritu eandem negare licebit. Ne tamen & nos gratis, quae dicimus, dixisse videamur, ulterius ea probando euincemus. Constat ergo, ab antiquissimis inde temporibus non esse in vrbes receptos, nisi liberos homines. & eosdem quidem ingenuorum natalium splendore coruscantes. Egregie probat hoc LEHMANNVS *Chron. Spir.* IV, 22. p. m. 353. lq. Adducit eum in finem legem Henrici R. de 1232. qua cauetur, ne quis seruus aut homo proprius ciuitatis iuribus honoraretur. Eandem legem imperiali auctoritate muniuit Sigismundus in bulla de 1431. c. 5. qua sancitum, vt si quis homo proprius furtiua fraude ad ciuitatis honorem & praerogatiuam adspiraret, statim ipse dignitate, ad quam eniti seruum nefas habebatur, penitus excideret. Hinc Imperatores Fridericus I. & Henricus V. & qui horum priuilegia confirmauerunt, semper solliciti a se distinguunt *ciues & ciuitatem inhabitantes*, claro argumento, non omnes, qui vrbes habitarent, eo ipso etiam esse ciues, sed habitatorum tantum iure frui, qui ingenuae natiuitatis dignitatem non possiderent, quod ex exemplis a Lehmanno l. c. adductis aperte consequitur. Notatu dignum est, quod p. 354. occurrit priuilegium Caroli IV. de 1357. ciuibz Constantiensibus concessum, vbi dicitur: *Ciues & inhabitatores dictae ciuitatis, qui ad annos discretionis peruenerunt, episcopos pro tempore existentes - tamquam eorum veros dominos in temporalibus & spiritualibus absque omni contradictione tenentur reuerenter recipere, & eis fidelitatis & subiectionis iuramentum praestare.* Quod quum ab antiquissimis inde temporibus in Germania obtinuerit, postea constanti est ciuitatum germanicarum obseruantia roboratum. Hinc in

statutis hanoueranis de 1344. apud ill. GRVPENIVM in obseruatt. p. 1024. cautum: (serui & letones) non recipiuntur in burghenses. Eadem ratione Carolus IV. in charta de 1360. ap. GLAFEY in anecdot. p. 514. priuilegium concedit de nundinis singulis hebdomadibus in oppido S. Andreae instituendis. Ibi: Wir tun auch im (dem Edeln Gotfried von Hemenenburg) und seinen Erben und Nachkommen sunderliche Gnad, da si in demselben Markt zu Sant Andres Burger mugent haben und nemen, die do wonhaft und seßhaft sint, und die von engenschaft des Leibs keines Herrn sint Idem Carolus IV. in charta Nordlingensibus a. 1361. dato ap. GLAFEY p. 541. ait: Es sulslen auch alle Herren, wie die genannt sein, geistlich und weltlich, niemand verbürgen, noch zwingen, bey in zu bleiben, nur allein ir eigen Leut, die ires Leibes eigen Leut sein, nicht solche, die sich mit Willen eigen machen, oder der eigenschaft man mit zwein oder mit drey in ir nechsten nagelmann beweisen mag, sust alle ander eigen Leut, wie die genant sein, oder was sie sein, mugen dieselben Burger zu Nordlingen wol empfaben an aller Leut Widersprechen. Eodem redit paroemia iuris germanici: keine Henne fleugt über die Mauern, quam pulcre illustrat, more suo, magnus vir HERTIVS paroem. II, 11. p. 401. Scilicet quia interdum, vt mox videbimus, homines seruilis conditionis in oppidis habitantes oppidorum priuilegio se tuerentur, oneraque seruilia soluere amplius renuerent: natum inde prouerbium, gallinas quas seruilis conditionis homines pendere solent & Leibhennen vocantur, moenia non transuolare. Hinc sane, bene monente Hertio, in multis Germaniae ciuitatibus est consuetudo, in eas non ante quem recipi, quam fidem fecerit litteris, vulgo Mannrecht, liberum se aut a nexu, quo proprii homines tenentur,

nentur, liberatum. Quippe cum olim Principes & Comites occasione huiusmodi hominum in liberis ciuitatibus multa sibi iura niterentur asserere, natum a. 1356. ea de caussa bellum inter comites Hoienses & Bremensem ciuitatem. Vnde in ciuitate ille fluxit consuetudo, albo eorum inscribi neminem, nisi, se non esse hominem proprium, daß er nicht Leibeigen oder Wachsinsig sey, fideiussorem dederit. vid. stat. brem. 4. apud *Perill. p. VENDORFIVM Obseruatt. T. I. app. p. 36.* & *LEHMANNVM* II, 20. p. 101. His, credo, argumentis fides constabit sententiae meae, burgeneses nostros non esse de faece hominum sordidorum natalium ortos, quorum ceteroquin caussam iam aliqua ex parte egerunt *I. H. BOEHMER* in exercitt. I, 808. *KNIPSCHILD de ciuitatibus imp.* II, 8. §. 150. *DATT* de pace publica IV, 3. p. 42. *THOMASIVS* de homin. propr. §. 90. & ill. *GEBAVERVS*, ὁ πᾶν in *progr. de nobilit. veter. Germ.* p. 23.

§. VIII.

DE FICTA SERVORVM IN GERMANIA

MULTITVDINE.

Sed vt dictis a Viris summis aliquid addamus, & sententiam nostram in medium proferamus; mihi quidem suaues esse fabulae videntur, quae de horribili seruorum germanicorum multitudine vulgo perhibentur, quaeque originem praebuisse videntur opinioni, quod burgeneses nostri & rustici tantum non omnes, de quibus infra videbimus, seruilium hominum classi inferantur, & modo non glebae adscribantur. Certe *POTTGIESSERVS*, quem quia sollertissime hanc caussam egit, solum nomino, in diuino ceteroquin opere totus in eo est, vt Ger-

maniam infinitis hominum seruilium millibus scatuisse euincat. Quem dum oppugno, multisque praeiudicatam hanc opinionem, delicias suas, eripere studeo, nefandae haereseos reus in publicum perhibebor. Sed enim amore veritatis suffultus voces proscriptionis tabulas poscentium prorsus non expauesco, illud potius ingenue peroptans, vt scopuli, ad quos, communem sequens opinionem, saepe offendi, a peritis harum rerum iudici- bus de medio tollantur. Sunt ergo haec portentosae haereseos meae momenta. *Numquam ille fuit seruorum in Germania numerus, vt vel centesima pars aut rustico- rum aut burgensium nostrorum inde enasci potuerit. Cu- ius quidem rei has rationes habeo. Primo quidem satis constat, serui nomen latissime patens omnes illos com- plexum esse, qui quacumque ratione intuitu personae aut praediorum alteri essent obligati. Certe cum liberta- tis & seruitutis nomen sit relatiuum, non potest commo- de eius vera significatio perspicui, nisi cognito prius eo, in cuius oppositione seruus aliquis esse aut liber perhibe- tur. (§. 2.) Ita seruale nomen mancipium opponitur iis, qui a ministerialitatis nexu sunt liberi in charta de 1173. apud ill. SCHEIDIVM l. c. p. 108. Ibi: *Nouerint ergo quod vir quidam liber, Hamero nomine, de villa, que Meretorph dicitur, cum uxore libera, nomine Fride- burch, & tribus filiis Rothero, Remhardo, Bruningo se tradidit ecclesiae, quae monasterium S. Marie dici- tur, iuxta castrum Swalenberg, iure ministerialium Paderbornensium* -- Nulli filiorum eius vel postero- rum liceat accipere uxorem, nisi fuerit mancipium ipsius ecclesie, vel sit libera, vt possit fieri ecclesie*

videa-

videatur IDEM l. c. p. 161. not. t. Tum vocantur *serui* & famuli homines militares, qui nondum militiae tirocinium posuerant, & militari cingulo essent honorati, qui iidem *Snechte* dicuntur. Ita apud ill. SCHEIDIVM l. c. p. 62. occurrit Dethardus de Rostorp, Bernardi eiusdem filius adhuc famulus p. 63. Bernardus adhuc famulus, & in *Orig. guelf. T. IV. p. 538.* videre est Mareschallum Comitis de Beichlingen *Henricum de Thalbeim adhuc servum* & apud SCHEIDIVM p. 65. testes nominantur Henricus de Claua *miles*, Theodericus de Claua, Iohannes de Hungershusen *serui*. Neque ergo, cum servus quis aut mancipium vocatur in chartis medii aevi, statim ad crucem deducendus est, cum fieri possit, ut ingenuos natales probare queat. Eadem ratione *familiae* vox adeo late patet, ut omnes omnino comprehendat, qui vel minimo ministerii nexu nobis obstricti sunt. Ita apud *Perill. DE GVDENVVS II. 55.* Sigfridus Comes a Witichenstein archiepiscopo moguntino se tradit hisce verbis: *Egoque & fratres mei Widekindus & Wernberus de familia computabuntur & erimus archiepiscopi moguntini* & apud SCHEIDIVM l. c. p. 27 ex GRUBERI scriptore anonymo chronici liuonici locus adducitur, qui ita: *ex Teutonicis, qui in proelio ceciderunt, erat unus Comes de familia episcopi & unus miles Ducis.* Ibidem deprehenduntur *Hermannus de Stochusen, Theodericus de Bodenhusen & famulus dictus Brolere de nostra familia* (Godschalci nobilis in Plesse) *existentes*, ut plura exempla taceam, quae larga manu exstant l. c. p. 26. & p. 169. ibi ex MEICHELBECK hist. frising. T. I. p. 322. adducuntur testes laici, de nobilibus *Comes Pertboldus de Tyrol, - de familia ecclesiae Isenrich*

rich Camerarius & filius eius Henricus. Et ne quis *familiae* nomen despiciatui habitum esse adseueret, facit illustre exemplum Eberhardi Comitis de Wirtenberch, qui in charta de 1292. ap. SCHEIDIVM p. 169. dicit, patrem suum & progenitores magnifico principi Domino suo Ludwico illustri Comiti palatino Reni, Duci Bavarie, & progenitoribus suis *ab olim seruicio & familiaritate adhesisse*, & ipse quoque de se ait: *Et vt nos in seruitio suo, & ipsorum puerorum suorum exercere utilius valeamus, promisit nobis trecentas triginta marcas argenti.* Statim ergo adparet, *familiae* vocem adeo late patere, vt nobiles etiam & militares personas comprehendat. Idem iudicium fero de chartis, quas produxit IOANNES ADAMVS KOPPIVS in der Nachricht von denen armen Mannen genannt die Peterling in Hessen, der Wetterand und auf dem Bogelsberg §. 6. apud KVCHENBECKERVM T. IX. *analector. hassiac.* p. 85. sqq. Ita l. c. in transactione inter archiepiscopum Coloniensem Anno- rum II. & Reginam Richezzam de 1057. dicitur: *Notum esse volumus cunctis tam futuris quam presentibus Domini Dei & S. Petri fidelibus, qualiter Starckbare quidam vir ingenuus & Comes -- Salvelde Castellum cum omnibus & vniuersis ad hoc pertinentibus terris & sylvis, forestis atque piscationibus, pratis, pascuis & familiis S. Petro Coloniae ad usum archiepiscopi - tradidit iure perpetuo possidendum.* Quae quum ita sint, non potest non erroris conuinci eorum argumentatio, qui cum mancipii, serui, *familiae* nomen occurrit, statim adscriptitiae & imae seruitutis homines innui contendunt. Enimuero quantus seruorum numerus hac ratione decedat, facile est illud ad perspicendum.

§. IX.

CONTINVATIO ARGVMENTI. TACITI LOCVS
IN GERM. C. 24. ET 25. EXPENDITVR.

Enimuero sicut tertii significatus seruos, nempe ad morem Romanorum ita vocatos, in Germania olim nullos fuisse adseuerare nollem: ita tamen non possum in eorum transire sententiam, qui infinita horum millia Germaniam habitasse adstruunt. Videamus primum testimonium TACITI *Germ. c. 24. & 25.* ad quod vulgo prouocant, qui contrariam nobis sententiam adornare stndent. Et Tacitus quidem duplicis seruos generis in Germania fuisse ait 1) eos qui alea victi spontaneam seruitutem extremo ac nouissimo iactu de libertate & de corpore contendentes adirent; 2) ceteros seruos, quibus tamen non in romanum morem, descriptis per familiam ministeriis, vterentur. Ad primum ergo seruorum, quos alea seruituti addixerat classem, quod attinet, hos quidem, teste ipso Tacito c. 25. *per commercia tradiderunt victores, vt se quoque pudore victoriae exsoluerent*, nempe quia indignum esse putarent, hominem liberum tristi seruitii iugo in patrio solo, quod liberum procreatum educauerat, versari. His ergo seruis aut numquam frequentata est Germania, aut certe rarissime. Pulcre, more suo, hunc Taciti locum illustravit ill. GEBAVERVS. vir magnus, eleganti progr. *de alea & fide Gotting. 1741.* Restat ergo altera seruorum species, & quasi familia, de quibus ita Tacitus: *Ceteris seruis non in nostrum morem, descriptis per familiam ministeriis, vtuntur. Suam quisque sedem, suos penates regit. Frumenti modum dominus aut pecoris, aut vestis, vt colono, iniungit, & seruus haftenus paret. Cetera domus officia vxor ac liberi exsequuntur. Verherare seruum ac vinculis &*

D

operae

opere coercere rarum. Occidere solent non disciplina & seueritate, sed impetu & ira, vt inimicum, nisi quod impune. Libertini non multum supra seruos sunt, raro aliquod momentum in domo, numquam in ciuitate, exceptis dumtaxat iis gentibus, quae regnantur. Ibi enim & super ingenuos & super nobiles adscendunt: apud ceteros impares libertini libertatis argumentum sunt. Excellens sane locus auro & cedro dignus. At enim, quod in toto Taciti aureolo libello obseruandum est, illud ad hunc etiam locum pertinet; eum scilicet semper mores Germanorum cum Romanis contendere, & obseruare, si quam dissimilitudinem inter vtrosque deprehendat, quod post alios, THOMASIVM praesertim, de iure statuum dandae ciuitatis. §. 17. p. 16. egregie monuit GEBAVERVS, vir summus, in absolutissimo programme, quo ad honores *ill. AYRERI* a. 1736. inuitauit p. 5. sq. Animaduenterat Tacitus, seruos, quales Romae erant, in Germania non esse. Et cum nec arare terram aut expectare annum tam facile sibi persuaderi paterentur Germani, teste eodem Tacito c. 14. quam vocare hostes & vulnera mereri: pigrum & iners videbatur, sudore acquirere, quod posset sanguine parari. hinc ergo delegata domus & penatium & agrorum cura feminis senibusque & infirmissimo cuique ex familia. Enimuero cum hi non sufficerent, agris rite colendis, sumendi in auxilium erant homines, qui vice dominorum agros eorum colerent, & acceptis a domino casis frumenti modum, pecoris aut vestis imperatum praestarent. Et hos sane homines, cum aliud nomen non occurreret, seruos nominat Tacitus, idem tamen ostendit, hoc ipsis elogium, si Romana respicias, non competere; hinc ergo addit, *vt colono*, quae aperte illud,

Iud, quod volo, innuunt; nempe incongrue seruorum nomen ad eos adplicari. Hi vero agrorum cultores aut bello capti (nam hoc vulgo perhibet Pottgiefferus & qui eum sequuntur) aut spontanea additione conditionem sensim & personam aliquam seruilem induerunt. Cum enim raro ipsis contingeret, vt ad maiores enisi opes suos ipsi penates, relictis alienis agris, colerent: factum est successu temporis, vt hereditario quasi iure ad dominos spectare viderentur, nempe quia vix meliori ratione sibi reique suae familiari prospicere se posse sentirent. Et aequum sane videbatur, vt qui se suosque ex alterius agris alerent, domino agri vicissim aliquid praestarent. Et certe, si vel maxime ex hac colonaria conditione, cui pacto se adstrinxerant, dimissi essent. quos Tacitus, licet perperam, *libertinos* vocat, *non multum tamen supra seruos erant*, & *raro aliquod momentum in domo, numquam in ciuitate, exceptis dumtaxat iis gentibus, quae regnantur; ibi enim & super ingenuos & super nobiles adscendunt: apud ceteros impares libertini libertatis argumentum sunt.* Recte quoad haec Tacitus. Dixerat ille, Germanos semper in bello belli causam quaesiuisse, vsque adeo vt omnis eorum respublica militaris haberetur. Hinc ille c. 13. *Nil autem neque publicae neque priuatae rei nisi armati agunt. Sed arma sumere non ante cuiquam moris, quam ciuitas suffecturum probauerit. Tum in ipso concilio vel principum aliquis, vel pater, vel propinquus scuto frameaque iuuenem ornant. haec apud illos toga, hic primus iuuentae honos: ante hoc domus pars videntur, mox reipublicae.* Iam cum pauperes homines non haberent, vnde belli sumtus efficerent, fieri certe non potuit, vt aliquod momentum essent miseri homines in ea republica, quae omnis bellum spiraret.

Feudorum enim & beneficiorum vsus illa aetate nondum inualuerat, quo potuissent ad insignem aliquem in republica locum eniti, praesertim in populis, quorum res non ad vnum rediisset. Enimvero inter gentes illas, quae regnabantur, res aliter habebat. Harum enim principes, si fortem aliquem virum inter hos deprehendissent, illico eum in oculis ferre solebant, & dantes illi tantum praediorum, quantum in populo militari ad vitam militarem requireretur, *super ingenuos etiam & super nobiles adscendere iusserunt.* Inde ergo adparet, horum hominum conditionem non fuisse per se adeo contemptibilem, sed opum tantum ratione, quae ipsos eum conscendere honoris gradum prohibebat, qui in bellicoso populo omne punctum ferebat.

§. X.

VLTERIOR HVIVS ARGVMENTI
DECLARATIO.

Vidimus ergo, eos, quos Tacitus commemorat, seruos, minus recte hoc nomine insignitos. Enimvero quid post Taciti aetatem in Germania obtinuerit, videamus. Laudatissimus quidem POTTGIESSERVS l. c. integro lib. II. cap. 2. p. 33-120. totus in eo est, vt ostendat, bellis per Germaniam tam inter se, quam cum Romanis gestis, infinitum in modum seruos creuisse. Attente perlegi eruditissimi viri commentationem, sed aegerrime licet & diu multumque reluctatus ab eius sententia mihi discedendum esse video. Nam quod bella Germanorum omnium contra omnes Germanos persequitur, in eo quidem doctrinam & studium viri meriti-
ssimi miror, argumentorum tamen, quae probanda
suce-

suscepit, robur desidero. Probauit ille quidem, captos esse quosdam Romanos, vastatam Saxoniam, & multa hominum millia in Franciam occidentalem esse transportata, ostendit etiam, tributa saepe gentibus deuictis a victoribus esse imposita. Sed seruitutem inde & ortam esse in Germania & insigniter inualuisse, illud est quod probare debebat, quod tamen coniecturis tantum adsequitur, quibus tamen rem non confici facile est ad animaduertendum, praesertim cum de captorum conditione, quorum insuper numerus ad totam Germaniam nullum habet momentum, nihil quod veri tantum similitudinem excedat, adferre possit. Licebit ergo mihi, coniecturis POTTGIESSERI alias, & eas quidem vero forte similiores opponere. Scilicet cum pleraque bella, quae Pottgießerus enarrat, intestina fuerint, non est ad credendum, gentes deuictas, quibus libertatis amor maximus semper fedit, ad seruitutem, qualem recentiores Icti animo conceperunt, se passas esse detrudi. Potius more omnium gentium, illi, qui deuincebantur, quamdiu victoris opes non ipsae essent accisae, censum & tributa de bonis suis victoris arbitrio praestabant, quae tamen obligatio eo usque tantum perdurabat, donec redeunte victis in praecordia virtute triste victoris iugum excutientes ad pristinam conditionem & libertatem emergerent. Haec sane, sicut in ipsa historia imperii nostri optime fundata sunt: ita non possunt non fortissimum aliquod argumentum perhibere contra eos, qui ex his bellis originem conditionis seruilis & hominum priorum arcessendam esse cum Pottgießero contendunt. Ita VADIANVS in epist. apud GOLDASTVM T. II. *antiquit. alem.* p. 84. qua de proelio ad Tolpiacum deuictisque a Chlodouaco Alemannis loquitur, ait: *Plena fuit*

*seruis & seruitutibus Alemannia nostra, cuius magna pars hodie Heluetia est, nec est, quod sciam, montanus pagus aliquis Helueticus, qui rebus Francorum florentibus durissimam illam seruitutem (nempe quia spoliati armis a militiae honore & aliis officiis excludebantur deuicti, & nullo numero habebantur. res Germanorum libertati intolerabilis. LEHMANNVS II, 20. p. 96.) non seruiuerit. Exstant enim tabulae veteres, quae hanc rem clarissime testantur. Enimuero validissima tela, quibus hypothese in doctissimi ceteroquin viri oppugnandum esse puto, plura adhuc suppetunt. Nempe si verum est, quod acutissimus vir adseuerat, bello captos in seruitutem apud Germanos esse detrufos: eccur iis demum in locis, vbi Slaucarum gentium victores habitant, seruitutis reliquiae supersunt, neque aliis in locis, ad quae Slauium gloria non pertinuit, homines proprii eiusmodi supersunt. Scilicet haec mihi sedet animo sententia, homines proprios qui hodie sunt in Germania, maximam partem a Slauiis esse, neque multos sane hac conditione vti, quorum non eo sit arcessenda conditio. Scilicet Slaui, gens bellicosa, & reliquo Germanorum nomini infesta, cum bello omnem Germaniam tentauissent, relictisque vbique insignis crudelitatis & furoris monumentis, eo tandem populum germanicum furoris deduxerunt, vt de excidendo omni Slauium populo consilium caperent, cui rei adeo postea institerunt, vt expulsi sedibus Slaui & ad seruilem causam deducti triste Germanis reliquis libertatis argumentum perhiberent. Hi ergo durius postea habiti reliquis, quos a Taciti inde aetate in seruili aliqua causa fuisse ostendimus (§. 10.) Videndus hac de re ipse laudatissimus POTTGIESSE-
RVS l. c. praesertim §. 98 - 118. p. 102 - 120. hinc KRAN-
ZIVS*

ZIVS in *Wandalia* I, 6: *hodie ad summam indignitatem apud nos traductum est nomen Sclauorum, quod quum nostrae regionis Wandali sint hodie grauissima pressi a Saxonibus seruitute, seruiles homines & ultimae sortis mancipia reputentur.* Interim ne hoc quidem nego, multis in locis pacto, matrimonio, domicilii electione, natiuitate & delicto quosdam esse ad proprietatis nexum detrufos; sed illud tamen non est perpetuum, & ita late patens, vt possit inde insigne aliquod ad totam Germaniam argumentum adornari. Sed enim reponunt multi doctissimi viri, vniuersam olim Germaniam seruis fuisse repletam; sed nimia deuotione, academiarum constitutione, per expeditiones cruciatas, & quae sunt alia, seruorum esse numerum imminutum. Sed haec non efficiunt, vt a sententia mea discedam. Cum enim & iis in terris, vbi homines proprii supersunt, deuoti fuerint homines, academiae constitutae; ad easque eadem ratione expeditiones cruciatae pertinuerint: nulla poterit ratione perspici, cur non & his in terris omnes sint manumissi, & ita quidem manumissi vt seruitutis pristinae neque vola neque vestigium supersit. Scilicet illae Germaniae partes, ad quas aut nulli aut non adeo multi Slaui aut capti aut commercio transditi penetrauerant, omnem omnino seruitutis pristinae memoriam exuerunt, cum & illustrius esset deuotionis argumentum, si quis vnum alterumque forte hominem proprium possidens, deuotione manumitteret; & collegia Ictorum in academiis recens conditis responsis & consiliis suis illud plerumque firmarent, quod vt plurimum fieri solitum obseruantiam aliquam perficeret. Iam cum omnes aut plerosque certe in eiusmodi territoriis liberos esse animaduernerent: vix potuerunt sententiis suis seruituti

uituti vix vno alteroque loco solitae fauere, & enata inde libertatis praesumptio fauorabilis, quam qui conditionem Germaniae non recte calluerunt, perperam condemnare fategerunt. Sed haec tantum per modum problematis dicta sunt. Iam ergo e diuerticulo in viam.

§. XI.

AN EX IVRE MORTVARIi PROBETVR, EOS ESSE LIBERTINOS.

Etenim ex his, quae de commentitiis seruorum germanicorum multitudine disseruimus, si vel maxime aliunde probari non posset, clare tamen consequitur, eo tempore, quo vrbes in Germania exstrui coeperunt, non tantum fuisse seruorum numerum, quantus ad capiendam pro seruili burgensium conditione praesumptionem sufficeret. Interim sicut vix vllam nancisci licet sententiam, quae non aliquo possit modo, propositis eam in rem exceptionibus, aliquantum elidi: ita non possum non hoc adfirmare, interdum ciuitatibus esse adscriptos homines impuros, faecem patriae, seruili sanguine imbutos. Hi nempe urbanae vitae mollitiae saepiuscule initiati illud totis viribus egerunt, vt potestati dominicae sese subducerent, & in vrbibus laetius rerum suarum domicilium ponerent. Quae res vt pluribus exemplis euincatur, omnino necessarium videtur, ne talia supprimendo minus ingenue hoc in argumento versati dicamur. Agmen ergo ducat illustris locus apud Reuerendiss. HONTHEMIVM Tom. I. *hist. treuir.* p. 824. Ibi Imperator: *Rudolfus D. G. Romanorum rex* — Sane cum venerabilis Bohemundus Treuirorum archiepiscopus princeps noster karissimus *sue preclare fidei puritate, qua erga*
nos

nos & sacrum rom. imperium semper permansit deuotus ac stabilis, nos inducat, quod omnibus his libenter intendere debeamus, que sibi noscimus profutura, nos ipsius deuotis precibus inclinati fauorabiliter oppidum suum in Meyene, ex plenitudine regie potestatis libenter & liberaliter libertamus, & eidem loco omnem immunitatem concedimus, qua predecessores nostri diue memorie munitio- nes consueuerant liberare, indulgentes & concedentes eidem loco & ciuibus eiusdem, nec non ceteris personis quorumcunque locorum ad dictum locum se transferre volentibus, vt omni iure, honore & honesta consuetudine, quibus cetera nostra & imperia oppida muniuntur, gaudeant & vtantur. Et hoc damus predicto archiepi- scopo & suis successoribus, ad quos dictum oppidum deuolui contigerit, plenam & liberam potestatem per se vel vicarium animaduertendi in facinorosos, & punire scele- ra, nec non iustitias altas exercere, salua iustitia & iu- risdictione in predicto oppido iure vel consuetudine compe- tente. Datum Franckenfort- 1291. Sed, vt verum fa- tar, quamuis etiam hoc testimonium magni sit momen- ti, magis tamen pro ingenuitate burgensium militat, quam vt inde possit libertina eorum origo deduci. Nam i) agitur ibi de oppido tantum s. loco nondum munito, cuique nondum imperiali elogio iura ciuitatis concessa erant. Etiam si ergo incolae huius oppidi seruilibus ob- noxii fuissent oneribus, quod tamen ne dicit quidem Im- perator, a) mirum hoc esse non possit. non enim erant
eius

a) Addit quidem illustriss. HONTHEMIVS libertate donatos oppidi in- colas iuxta aeni morem seruitutibus vt plurimum obnoxio; sed vellem, hoc probauisset pro insigni, qua pollet, omnigena eruditione, auctor eminentissimus.

eius incolae burgenſes, burgum quippe non inhabitantes. Hoc enim nominis iis demum tribuebatur, qui *burga* ſ. *burgos* inhabitarent. IAC. CAR. SPENER l. c. lib. II. c. 7. §. 6. p. 33. & *Perill. PHIL. CAR. DE KNIGGE de natura & indole caſtrorum in Germania* c. I. §. 10. p. 15. ſqq. Cum ergo haec loca non munita vtilitatem & ſecuritatem patriae plane non adferrent; iis etiam priuilegiis vti & honore non potuerunt, quibus, vt ait Rudolſus, *cetera noſtra & imperii oppida muniuntur.*

2) Haec ipſa verba, quae modo adduximus, burgorum ſ. munitarum vrbium honorem & priuilegia adeo ostendunt, vt haud ſciam, an non magnum inde pro vrbium libertate poſſit argumentum concinnari 3) haec magis fuiſſe videtur Rudolſi mens, vt iuriſdictioni comitum vrbs iſta, burgi honore munita, ſubduceretur, dareturque archiepifcopo ius iuriſdictionem & altam & baſſam in ea exercendi, quod vltima diplomatis verba clariffime ostendunt. Succedat iam alterum diploma, quod qui hanc cauſſam tractant, in conſilium vocare ſolent, Spirae a. 1111. conceſſum ab Henrico V. de quo LEHMANNVS IV, 22. memorabile ſaltem & adcuratio-ri cura perluiſtrandum, quam quidem adhucdum factum eſt. Verba quidem huc pertinentia ita ſe habent: *Omnes, qui in ciuitate ſpirenſi modo habitant, vel deinceps habitare voluerint, vndecumque venerint, vel cuiuſcumque conditionis fuerint, a lege nequiſſima & nefanda, videlicet a parte illa, quae vulgo Budtheil vocabatur, per quam tota ciuitas, ob nimiam paupertatem annihilabatur, ipſos ſuosque heredes excuſſimus. Ne vero aliqua perſona vel maior vel minor, non aduocatus, non eorum naturalis dominus illis morientibus de eorum ſupelleſtile quicquam auferre praefumat, interdiximus. Et vt omnes liberam*

pote-

potestatem habeant, suis heredibus relinquendi, pro anona sua dandi, vel cuicumque personae dare voluerint, ipso Spirensi episcopo Brunone in pulpito astante & concedente concessimus & confirmauimus. Vulgo ex hoc diplomate probare student, Henricum V. ciuibus spirensibus gratiam iuris mortuarii fecisse, quod facit HEINECCIUS lib. I. §. 24. p. 17. & ex eo IO. GE. CRAMERVS V. C. l. c. p. 79. & testem laudat Lehmannum, sed ea, qua solebat vir elegantissimus, ἀνυπόστατα. Neque enim hoc priuilegii verba aiunt, neque vult etiam Lehmannus, qui potius totus in eo est, vt confellat hanc, quam tuetur Heineccius, sententiam. Ait enim Imperator, *omnes, qui in ciuitate spirensi habitant, vel deinceps habitare voluerint, undecumque venerint, vel cuiuscumque conditionis fuerint.* ab habitatoribus autem & incolis burgenfes & ciues admodum diuersae sunt conditionis (§. 7.) Si enim ciues aut burgenfes nominasset Imperator, haberet, quod sibi gratularetur Heineccius. at enim cum illis tantum, qui habitant vrbem, nominat, clare hoc innuit, hos tantum, non autem ciues s. burgenfes oneri mortuarii fuisse obnoxios. Nempe cum in vrbem Spirensen, quod ostendit Lehmannus l. c. saepiuscule concederent homines feruilem sanguinem trahentes (§. 9.) & ii quidem de quorum bonis ius mortuarii dominis competeret; iique deinde per varias fraudes matrimoniis se in familias burgensium insinuarent, factum inde, vt mortuarii ius oblique etiam ad quosdam ciues spirenses pertingeret. Quae tamen res cum & commerciorum augmentis noceret, & burgensium obesset iuribus, tandem hoc Imperatoris priuilegio sublatum. Viderint ergo, qui haec verba ad contrariam sententiam adornandam adhibere sustinent, an non obtorto plane collo ad iudi-

cium male formatum pertrahantur. Idem etiam iudicium ferendum de diplomate, quod Wormatiensibus dedit a. 1114. Henricus V, editumque a LVDEWIGIO Reliqu. T. II. p. 183. cuiusque deinde confirmationem a Friderico I. impetrarunt, apud LEHMANNVM I. c. p. 356. & V, 64. p. 529. sqq. qui eam egregie illustrat; ut iam nihil dicamus de charta, quam Otto dux Brunsvicensis a. 1324. ciuibus Brunsvicensibus concessit, de qua videndus ill. G. L. BOEHMER I. c. §. 9. p. 30. not. o. Deinde vero, si vel maxime concedatur, a Burgenibus etiam hoc mortuarium exactum esse, non tamen sequitur, hoc aut perpetuum esse, aut abscisse inducere conditionem aliquam seruilem. Nam ne omnes quidem ciuitates huic iuri obnoxiae fuerunt, & saepe quoque a liberis etiam & nobilibus adeo debitum demonstrarunt IVSTVS GEORG. SCHOTTELIVS *de sing. quib. & perant. in Germ. iurib.* c. 2. §. 6. p. m. 40. IO. WERNH. GERICKEN *in Schottelio illustr. & contin. ad c. 2. §. 19. p. m. 12.* CHR. GOTTL. RICCIUS V. A. *in spicileg. iur. germ.* p. 103. & ill. CHR. FERD. HARPPRECHT *in diff. quam inscripsit: iura priuata singularia (alpirspacensia) germanica* §. 4. 5. p. 18. sqq. vid. etiam ill. DAV. GE. STRUBE *de mortuario reali onere in obseruatt. iur. & bist. germ.* p. 250. sqq.

§. XII.

INTERDVMSVNT LIBERTINAE CONDITIONIS.

Ex his ergo, quae modo produximus, adparet, si vel maxime de quarundam ciuitatum iure mortuarii consti-

constiterit, non tamen inde rem confectam esse, aut omnes huic iuri obnoxios. aut saltem inde praesumptionem pro conditione eorum seruili posse enasci. THOMASIVS quidem in *diff. de iure statuum dandae ciuitatis* §. 19. 20. 30. *de hominibus propriis* §. 90. 91. 93. 94. & *de distinctione hominum in ingenuos & libertinos* c. 2. §. 29. 33. totus in eo est, vt ostendat, plerosque ciues libertinos fuisse, astutia clericorum manumissos, & deinde in vrbes esse progressos. Miror ego acutissimi ingenii lumina, rideo etiam eius astutiam, cum totus in hoc argumentum incumbens *diff. cit. de iure stat. ddæ ciuit.* §. 22. p. 22. ait: *vel controuersia nostris temporibus de iure Wildfangiatus mota torporem nostrum excutere, & nasum ingenii nostri odore seruitutis hodiernae violentiori modo excitare debuisset* cet. sed probationem desidero & historiam, testem illam & lucem veritatis, sine qua frigent, vel a sexcentis Thomasiis prolata. Sed tamen, quae non probauit Thomasius, & qui idem hoc sequitur SPENERVS l. c. non omni omnino veritate destituntur. Ita, vt ne multis hoc probemus, constat, & diximus iam supra (§. 7.) Comites hoienses ciuibz quibusdam bremensibus quaestionem status libertatis mouisse, eosque auocauisse ad seruitutem. DILICHIVS in *chron. bremens.* p. 107. quod & de hamburgensibus, & aliis forte quam plurimis constat, quae tamen congerere non attinet, cum neque illi hoc negent, qui quantumuis extollunt primaeuam urbium conditionem, neque qui male de iis sentiunt, inficias hoc ituros esse facile credendum sit.

§. XIII.

QVOMODO SIBI VRBES EAM OB CAVSSAM
PROSPEXERINT.

Enimuero cum animaduenterent hoc ciuitates aliquantum sui memores, variis modis sibi consulere studuerunt; quam in rem duo praesertim earum instituta memoria esse digna videntur. Et primo quidem constituebatur, vt qui ingenuos natales s. das Mannrecht probare non possent (§. 7.) illi non ad ciuitatis iura admitterentur, sed ad suburbia relegarentur, contemptibilem prorsus locum, & imae olim plebis receptaculum, vt non dubitem, huic negotio originem adscribere Dieterii Hans hinter der Mauer. Elegans hac de re locus WITICHINDI *annal. Corbei. lib. III. p. 643. ap. Meibom. quem ex SCHILTERO ex 3. §. 37. exhibent GVNDELINGIVS in Henrico Aucupe §. 20. p. 124. & SPENERVS l. c. p. 40. ibi: Rex Henricus, cum esset satis seuerus extraneis, in omnibus causis erat clemens ciuibus; unde quemcumque videbat furem, vel latronem manu fortem & bellis aptum, a debita poena ei parcebat, collocans in suburbano mersaburiorum, datis agris atque armis: iussit ciuibus quidem parcere, in barbaros autem, in quantum auderent, latrocinia exercerent. Hi quidem homines, quia intra palum s. fines vrbis habitarent, licet integro ciuitatis honore non insignes, originem dedisse Pfalburgeris videntur. SPENERVS l. c. p. 41. Altera autem cautela, qua ad conseruandas ciuitatis praerogatiuas vti solebant, in eo erat, vt vel codicillis Imperatorum, vel latis eam in rem legibus, vel iure per obseruantiam introducto efficerent, ne qui certum temporis spatium in vrbe degisset, & in quasi esset possessione libertatis constitutus*

stitutus, deinde glebae, cui antea addictus fuisset, denuo adscriberetur. Ita Ratispona hoc iure vfa est ex priuilegio Friderici II. ap. SPENERVM p. 40. *Quicumque residens in ciuitate impetitur de seruili conditione, qua teneatur impetenti, si talis probabit, quod decem annis manserit a nullo impeditus, deinceps securus permanebit ab illa impetitione.* Idem Northusani impetrarunt a Rudolpho I. a. 1290. apud HERTIVM de hom. propr. f. 3. §. 10. *Volumus, vt quicumque se in ciuitatem Northusen pro ciue receperit, & ibidem cum nostris ciuibus per annum & sex hebdomadas sine iusta impetitione manserit, quod ipsum de cetero repetere nullus possit: cum hoc etiam aliis nostris & imperii ciuitatibus sit indultum.* In statutis stadensibus p. 7. art. 14. ap. Perill. PVFENDORFIVM in adpend. T. I. obseruatt. p. 213. sancitur: *Wert ein Man Borghere hir in dheser stat, unde is hir binnen wonastig Jar unde Dach, unde quame jemende, dhe eme scult gheven wolde, dhat he sin eghen ware, unde spreke ene an mit Tughe mit sineme Bus men, unde dhe ghene dheme men anspricht, mach dhe dhat ghetughen mit twen erfagtegen Luden, dat he hir binnen wesen hebet borghere Jar unde Dag sunder Bisprike he ne scal van finer Ansprake ne ne not lidhen.* Statuta Vlzensia l. c. p. 241. *Siquis in ipsa ciuitate annum & diem transegerit non inquisitus a domino suo, pro libero homine habeatur, & a nemine in posterum impetatur.* Statuta bremens. c. 4. l. c. T. II. p. 36. *So wol of sine Burscop wint, de schall setten einen Borgen, de ein Borger sy, to einem Jare, dat he ein frig Man sy.* Charta Ottonis ducis de 1296. accolis terrae nouae data l. c. T. II. p. 5. *Si aliquis a dominio alterius principis ad terram banc inhabitator venerit, & per annum inse-*
uera-

*uerauerit habitando, licet proprius fuerit, reputabitur esse liber. vet. leg. Cellens. l. 1. T. II. p. 14. Swelich Man is Borghere in der Stadt Jar unde Dach, den ne mach nei-
 nan vorderen Ius lubec. lib. I. t. 3. §. 3. Pluribus hoc per-
 sequitur RICCIUS V. A. de praescriptione Germanorum
 c. XVII. §. 12. 13. & POTTGIESSERVS lib. IV. c. 13.
 §. 6. p. 761. sqq. In his ergo ciuitatibus eo ipso quis
 liberum se esse & ingenuum probauit, cum ostendit, se
 a tertia inde generatione in possessione vel quasi & liber-
 tatis & ciuitatis esse constitutum.*

§. XIV.

SAEPISSIME NOBILES OFFICIA VRBANA
 AMBIERVNT.

Quod ergo a plerisque ad probandam ciuium li-
 bertinitatem adhibetur argumentum, sine dubio ad ex-
 ceptiones pertinet, neque potest non regulam magis
 confirmare, quae pro libertate & ingenuitate pristino-
 rum ciuium praesumendum esse ait. Neque profecto
 maiori potest argumento dissentientium sententia con-
 felli, quam quod saepissime nobilissima illustrissimaeque
 prosapia editi homines dignitatem & honorem ciuium
 adeo non a natalibus suis alienam esse putarent, ut po-
 tius enixe illam ambirent, quod exemplis firmare quam-
 plurimis nostra plurimum interesse videtur. Et primo
 quidem hoc certum est, multos homines ciuitatis ho-
 nore esse eum in finem auctos, ut magistratibus inibi
 honorarentur. Ita apud LVDEWIGIVM XI, 230. de
 a. 1305. occurrit Alexander miles dictus Pruno, Procon-
 sul hallensis; & Buffo diues. Hunc autem militaris con-
 ditionis esse inde paret, quod diues eo tempore vocaretur
 idem,

idem, qui hodie nobilis. KOENIGSHOVEN chron. p. 301. p. 525. edit. SCHLTERI. REINECCIUS von des Adels Herkommen p. 37. RICCIUS V. A. von Stadtgesetzen p. 456. POTTGIESSER p. 437. Eadem ratione a. 1270. occurrit Arnoldus miles de Visbeke proconsul Indaginis s. Stadthagen apud ill. SCHEIDIVM l. c. p. 24: Consulatum Berolini gesserunt a. 1284. Nic. de Lutzen, Io. de Blankenfelde, & Nicolaus de Botson militaris conditionis homines apud LVDEWIGIVM Tom. XI. p. 22. & p. 636. anno 1317. magistros consulum in Gotha se profitentur Hartung de Thutelstete & Conradus de Witzeleyben apud KVCHENBECKERVM T. IX. p. 175. In actis comitialibus de 1495. apud Perill. SENKENBERGIVM in der Sammlung ungedruckter und rarer Schriften T. I. p. 131. occurrit Hartung de Andlo miles & consul basileensis, Bernae deputatus Wilhelmus a Diesbach miles, Augustanorum Hans Langemantel, miles, ne plura adducam, quae si maius esset otium facile congerere liceret. Vulgo huc trahunt cum CONRINGIO l. c. §. 83. THOMASIO de hominibus propriis §. 79. & de iure dandae ciuitatis §. 32. GVNDLINGIO l. c. & IO. GE. CRAMERO V. C. l. c. c. 2. §. 8. p. 76. celebratissimum Henrici aucupis institutum, de quo WITICHINDVS lib. I. p. 639. *ex agrariis militibus nonum quemque eligens in urbibus habitare facit, ut ceteris consfamiliari- bus suis octo habitacula exstrueret, frugum omnium tertiam partem exciperet seruaretque, ceteri vero octo semina- rent & meterent, frugesque colligerent nono, & suis eas locis reponderent.* Sed recte huic sententiae se opposue- runt B. KOEHLER in der Reichshistorie p. 62. BERNH. CLEM. METTINGH V. C. de statu militiae Germano- rum p. 372. & ill. SCHEIDIVS l. c. p. 21. & p. 182. not.

F. p. prae-

p. praesertim cum hoc Henrici institutum non perpetuum esset, sed ad praesentem tum belli metum solummodo adcommodatum; licet contrarium etiam velit POTTGIESSERVS lib. I. c. 1. §. 93. p. 96. qui hos milites agrarios comparat der Landmiliz, eosque ad officia urbana esse ait admissos, quasi libertini burgeneses fuerint omnes, neque ad hos adspirare honores potuissent.

§. XV.

QVIN CIVES TANTVM FACTI
SAEPISSIME.

Ne tamen forte solo ambiendorum urbanorum honorum cupidine ductos ciuitatis honorem esse adeptos dicamus nobiles & militaris conditionis homines: age, pluribus exemplis euictum hoc dabimus, solo ciuitatis honore eos saepissime usos esse. Ita Consules & vniuersitas huxariensis Godebertum *dictum de Vslaria*, conciuem a. 1275. vocant & Lippoldum *militem de Amelungessen*, & Robertum *monetarium a)* conburgeneses apud ill. SCHEIDIVM p. 22. Ibidem a. 1337. Duderstadii occurrit Henricus senior *miles de Bernsbusen*. p. 23. Eadem ratione a. 1326. apud ill. SCHEIDIVM p. 37. memorantur *Henricus & Conradus dicti de lune* oppidani in Gottingen, quatuor mansos in pheodo tenentes. Et hos quidem fuisse conditionis militaris inde adparet, quod

a) De monetariis vide LEHMANNVM VII, 25. p. 764. ibi: Heinrich von Colln, Bürger zu Speyr, adelichen Geschlechts und Hausgenoss verkauft a. 1316. etliche Flecken und Dorfschaften über Rhein, Bischof Emich und dem Stift zu Speyr mit Vorbehalt der Bürgerschaft daselbst von Alters hergebrachten Freyheit. ill. BVDER diss. de monetariis dictis Hausgenossen.

quod l. c. p. 297. occurrit *Godofredus de Iune* inter nobiles & milites. *Theodorus de Grone* p. 41. inter milites adducitur, & 1326. *Hermannus de Grone*, oppidanus in Gottingen, quos militares fuisse inde consequitur, quod p. 48. de 1361. nominantur *Grenfred, Gunzel und Herrmann, Brodere* geheten von Grone — Knechte & p. 49. Ridder. In litteris amicabilis compositionis inter Ioannem, Episcopum Wormatiensem & ciues a. 1366. confectis apud SCHANNATIVM in cod. prob. hist. worm. episcop. p. 182. dicitur: das ein Bischof zu Wormze allein soll setzen sechs Ritter uff den Eyt, die ingeseffene Bürger zu Wormze sind. Consules ciues & vniuersitas erfurthensis Albertum Comitem de Gleichen & heredes eius in eorum familiares & conciues fauorabiliter receperunt apud MENKENIVM T. I. p. 540. Notabilis hanc in rem est locus chronici magdeburgici apud MEIBOMIVM T. II. p. 338. Cum iterum iste dominus Burcardus archiepiscopus plura grauamina contra ciues attentaret, & non solum Magdeburgensibus, sed etiam Hallensibus & Caluensibus, nec non ministerialibus, Baronibus & comitibus circumquaque se grauem exhiberet, ipsi vt humana se habet industria, sese inuicem contra archiepiscopum fortificantes confoederati sunt, & plures domini terrae facti sunt ciues in Magdeburg, videlicet Comes de Mansfeld, & Comes de Wernigerod, Dominus de Hadmersleben & aliqui ministeriales. Idem fere narrat PAVLLINVS in annalibus Isenacensibus p. 48. ibi: Illa (Sophia Brabantina) in Hassia, hic (Henricus illustris misnensis) in Thuringia diuersa castra & vrbes ceperat incendiis & latrociniis longe lateque dominantibus, distrahisque popularium animis. hinc nobiles ab Erfa, Wangen-

heimii & alii iure ciuitatis nostrae donati sunt. Wilhelmum Romanorum Regem, ciuem Vltraiectinum fuisse refert ANT. MATTHAEVS *de nobilitate* p. 1097. Henricus Comes de Luxemburg a. 1302. & a. 1305. Ioannes Comes de Spanheim ciues treuirenses occurrunt apud HONTHEMIVM T. II. p. 15. & p. 32. ibidem T. II. p. 110. Wiricus Landir, *armiger*, ciuis treuirensis vocatur. vid. *Perill.* SENKENBERG in sel. iur. & hist. T. II. praef. p. 7. Comites Solmenes Wetzlariae ciues probat G. E. MELCH. DE LVDOLF *adpend. T. II. obseruatt.* p. 275. Aleuicus Comes de Sulz, Dominus de Regensperc, Comes de Habspurc, Episcopus Constantiensis, Comes de Arburg. & Comitissa ciues Thuricenses & Bernenses occurrunt apud STVMPFIVM in der Schweizerchronic V, 37. VI, 3. 474. b. VI, 8. VI, 19. 493. b. VII, 24. VII, 27. VIII, 15. Ioannes Landgravius Argentinae ciuis fuisse probatur ab VLR. OBRECHT *prodrom. rer. alsat.* p. 280. sqq. & Barones ab Hunoltstein Treuerorum ciues. KYRIANDER p. 234. Neque difficile est admodum causam huius rei inuestigare, cum nempe intra moenia vrbium securitas quaereretur in turbis, quae tum patriam mirum in modum tenuerunt; quo certe factum, vt domini etiam terrae i. e. nobiles refugium quaerent bellis impetrato ciuitatis honore, & eorum se ordini adscribi paterentur, quos dira paupertas rei faciendae causa in vrbes compulerat. SCHANNAT. hist. episc. Worm. p. 195. & KVCHENBECKERVS T. VIII. p. 304. qui occasione Conradi de Steinheim, ciuis in Frankenford, idem egregie monet. Pluribus exemplis hoc constat apud LIMNAEVM ad A. B. c. 16. §. 1. obs. 8. n. 2. HONTHEMIVM II, 15. 110. 616. III, 14. ill. SCHEIDIVM l. c. p. 23. 24. ill. STRVBIVM in den Rebenstun-

Benstunden T. IV. obs. 28. p. 381. sqq. itemque 10. GE. CRAMERV M V. C. l. c. c. 4. p. 255. & B. KOEHLERVM in disquisitione, *an Adolphus Nassouius fuerit ciuis norimbergensis apud PISTORIUM in amoenitt.* p. 2051. Ex quibus certe omnibus hoc consequitur, etiamsi aliae rationes non suppeterent, inde tamen fieri probabile, non fuisse Burgenfes ex regula adscriptitiae conditionis homines, cum qui militarem traherent sanguinem, quiduis potius perpeffi fuissent, quam vt gregi se libertinorum, impuris hominibus & sentinae reip. miscuissent, extremis etiam necessitatibus adacti.

§. XVI.

NOBILES SAEPISSIME BVRGENSIVM
MINISTERIALES.

Enimuero grauiora adhuc restant tela, quibus contrariae sententiae fautores obrui facile queunt. Huc praesertim pertinet argumentum, quod ex vasallagio & fidelitate desumitur, cui saepissime ciuitatibus nobiles etiam personas adstrictas esse perpetua annalium fide edocemur. Iusto volumine de his commentatus est WENKERV S de *Gleuenburgeris*, itemque ANDR. OCKEL de praeser. immemorial. c. 2. §. 38. quem tamen videre nondum licuit, & BEYER *delineat. iur. germ.* lib. I. c. XII. §. 18. p. 57. Nobis quidem satis erit, argumenti nostri probandi gratia quaedam de his, spicilegii causa adferre ex LEHMANNO libro VII. Scilicet quo tempore diffidationibus insigniter Germania perturbabatur, necessitas quaedam imponebatur ciuitatibus, militarium hominum arma circumspectare, certaue intercedente mercede eorum auxilia redimere, quo solo nempe

fretae vrbes ab incurſionibus & depredationibus defendere ſemet poterant. Illuſtria eam in rem de Spirensibus monumenta proſtant apud Lehmannum, e quibus cum de conditione horum mineralium conſtare optime queat, quaedam in publicum exponemus. Ita l. c. c. VII. p. 735. Her Albrecht Summer, Herr Jacob Schlafer, Ritter von Dietenſheim, Cunrad des vorgenannten Herrn Jacob Schlafers Sohn, Johannes Schad und Wilhelmſtein Bruder, Benze von Manſheim, Stephen, Herrn Stephens Sohn von Carlebach, Henrich Mudis, Arnolt von Holdenberg, und Stephan von Flanborn, Edelknechte, promittunt, ſe velle jeglicher mit einem groſſen Roß von 50 Pfunden, oder darumb, und mit deme, das darzu horet, von der Stadt wegen von Speyr, und in der Burgerdieneſt fahren — über das Gebürg gegen Lanparten — und ſollen die Bürgere Herrn Albrecht dem Summer, der Hauptmann der andern ſoll ſeyn, dreyßig Marck Silbers, und Schlafer fünf und zwanzig Marck Silbers, und darnach jedem Edelknechte zwanzig Marck Silbers, je die Marck um drey Pfund ane vier Schilling zu rechnen, geben, igenote bereit ſich zu beroffen und zu rüſten, dazu ſollen ſie jeglichem Ritter vier Marck und jeglichem Edelknechte drey Marck in der vorgenannten Schakunge zu jeglichem Monat, dieweil ſie in dem Dienſt ſeyn, geben, ſich zu bekoſtende: — p. 736. und hant die vorgenannte Ritter und Edelknechte vor uns geſchworen uf den Heiligen unſerm Herrn dem König Heinrich und dem Reiche, und auch dem Rath, den Bürgern und der Statt zu Speyr zu dieſen Sachen, und alldieweil dieſer Dienſt weret, getrew und hold zu ſeyn, und getrewlich zu dienen, und vor Schaden zu warnen, ſo fern ſie können oder mögen, aber ohne Geferde. Idem narrat VII, 23. p. 761. die Stadt hat zum Oberſten in Beſtallung gehabt den
berühm-

berühmten Ritter Cunradt von Winsberg den Alten — und zu jährlicher Dienstbesoldung so lang er gelebt, bezahlt und erlegt hundert Pfund Heller, dergestalt daß er sein Ross und Rüstung auf seinen eigenen Kosten der Stadt halten sollen. Hingegen der von Winsberg sich dergestalt gegen einem Rath reversirt, daß er aus sonder Lieb, Freundschaft und Gunst, die er über andere Stadt und Leut zu einem Rath und Bürgerschaft der Stadt Speyr getragen, einen gestabten End gelobt und geschworen, daß er der Stadt und Bürgern helfen, sie und ihre Freyheit, weil er lebe — schützen und schirmen solle und wolle, und wann die Bürger, oder eintheils wider ihr Feind auffahren, daß er mit sein selbst Leib zu ihnen kommen und mit auffahren soll, wenn er daß ermahnt werde. So er aber Leibs halben daran verhindert würde, daß er seinen Sohn an seine Statt ihnen schicken, und durch denselben sein Ampt verrichten lassen wolle. Und ist die Bestallung angangen An. 1320. IDEM VII, 27. p. 768. narrat. a. 1327. haben die Stadt, Landfrieden wieder erneuert, und ferner uff etliche Jahr erstreckt, darüber zum Hauptmann bestellt und angenommen Grafe Johann von Sponheim. Memoria autem quam maxime dignum est pactum, quod Emich Comes a Leiningen 1351. cum Spirensibus iniiit. VII, 46. p. 793. ibi: Wir Emich, Graf von Leiningen, thun kundt — daß wir mit den Ersamen Weisen Leuten, den Burgermeistern, dem Rath und den Bürgern — zu Speyr übertragen — daß wir ihr Helfer, Schirmer und Diener seyn sollen — und sollen den vorgenanten der Stadt und den Bürgern der Stadt Speyer — beholffen seyn und dienen mit unserm selbst Leib, und mit zehen Beckenhauben, Edler Leut, die wolgeritten seyn sollen, — Und sollen auch die vorgenannte zehen unsere Diener schweren zu den Heiligen, der Statt Speyer gehor-

sam zu seyn, und auch dem Hauptmann, denn sie ihnen geben. — Und zu einem wahren Urkund — diese Bestallung ist Anno 1352. und 1368. erneuert — VII, 64. p. 851. Wolff Grave zu Eberstein der Statt Hauptmann umb 1000 Gulden jährlich Dienstgelt. Dieter und Hans von Angeloch, Eberhart Frey von Treisching. Henne Eckbrecht von Dirmestein, alle drey Edelfnecht, jeder mit einer Glen gewapneten Einspenniger mit Hauben, Brustblechen und Beingewanden und 1 Armbrust und 8 Pferden ins Raths Dienst. Andreas vom Berg mit 2 Glenen, jede mit 1 Hengst und 1 Pferd und 2 Einspennigern wohl gewapnet, jeder mit 3 Pferden VII, 66. p. 838. ad a. 1381. Graf Wolff zu Eberstein der Stadt Obersten zum Krieg von seines Dienst wegen bezahlt 500 fl. guter Geber von Gelde. p. 842. Item soll auch ein jegliche Statt versorgen, daß ihre Diener alle Ordnungen halten, und ihren Hauptleuten gehorsam seyn, und daß auch niemand fürbas mehr von dem Paner fliehn, und wer der Stuck eins überführe, daß des Leib und Gut derselben Statt verfallen sey, und auch weder er, noch sein Weib, noch sein Kindt in die Statt noch in kein Reichstatt ewiglich nimmermehr kommen soll, VII, 69. p. 846. Herr Gerhard Herr zu Bolchen und Oseltingen diß Jahr der Statt Hauptmann. Und hat zu seinem Soldt empfangen 2000 fl. VII, 86. p. 894. XXV. militares, stipendiarii Spirenses Andrae ab Oberstein litteras diffidationis mittunt; vt quamplurima alia a Lehmanno producta taceam, e quibus certe hoc sequitur, hos tamquam vasallos ad nutum vrbis paratos omnia ea esse exsequutos, quae ipsis iniungebantur. Et ne putemus eos aut sordidae fuisse conditionis aut bonis forte dilapidatis ad hanc militiam detrufos, obstat illustris aliquorum in iis conditio. De Argentorato idem eodemque numero probat KOENIGSHOVEN
l. c.

I. c. de Norimberga **RICCIUS** vom Landsäßigen Adel, P. I. c. 13. §. 1. p. 146. vbi integrum catalogum texit eorum qui ministerialitatis nexu Norimbergae essent adstricti & ciuitatis etiam honore aucti. vid. etiam **IO. PAULL. HANF V. C.** *de vario militiae statu apud Germanos* §. 15. p. 34. Ita exemplum de Treuirensibus a. 1324. profert **HONTHEMIUS** II. 100. vbi Wiricus Landir *armiger* inter ciues receptus promittit: *ipso ciues & eorum ciuitatem iuuare se tertio videlicet duobus cum armigeris secum in armis expertis, cum equis & patinis ac aliis armis decentibus armatis.* De vestibus eorum curialibus vide **Perill. SENKENBERGIUM** Sel. iur. & hist. T. II. praef. p. 7. & exemplo ex vrbe Luneburgensi desumpto hoc probantem ill. **SCHEIDIVM** *de vestibus curialibus in den Hannöverschen gelehrten Anzeigen* de 1753. p. 967. & vom Adel p. 185. Quae quum ita sint, profecto non est probabile, burgeneses nostros quorum adscribebantur numero & defensionem iurato promittebant nobiles militarem, fuisse contemnendae adeo sortis e libertinorum grege propullulantes, cum eo numquam descensuri fuissent homines qui genus & proauos ostentare seque militari & libero prognatos sanguine iactare poterant.

§. XVII.

LIBERTINITAS TERTIA GENERATIONE
AMITTITVR.

Enimuero cum negari tamen non possit, interdum seruilis conditionis homines, in vrbes concessisse iureque & honore ciuitatis auctos fuisse: fieri certe aliter non potuit, quam vt hi matrimonio se aliis iungerent, ad aliosque etiam libertinum sanguinem propa-
G
rent

rent. vide doctissimum POTTGIESSERVM lib. I. c. 3. §. 24. p. 145. 26. p. 147. §. 28. 30. Notabili exemplo hoc probat LEHMANNVS VII, 70. 71. p. 847. sq. Spirenenses nempe ex priuilegio Wenceslai quosdam homines adscriptitios Etlinga & Pforzhemio venientes in ciuitatem receperant, quam ob rem cum ipsis his a Marchionibus Badensibus pararetur, tandem Wenceslaus litem secundum ciues dedit. Hinc ergo non sine causa interdum burgeneses despiciatui fieri coeperunt reliquis militaribus ingenuis ruri adhuc degentibus & matrimoniis non nisi cum ingenuis contrahentibus. Enimuero cum hoc tamen in ipsis etiam vrbibus perpetuum non sit: non potest quidem magnum aliquem habere effectum vel ideo, quia ex sententia Germanorum libertinitas tertiæ generatione amittitur. (§. 3.) Cum enim tertia demum generatione procreati a libertinis ad iura ingenuorum possidenda admittantur; his autem nemo nisi ingenuus ipse sit, vti possit; facile perspicitur; libertinis etiam hominibus non omnem, in posteris saltem, adipiscendi ingenuitatem, occasionem fuisse praeclusam; neque posse ab hac generatione ipsis vel minimam seruilis causae maculam adspergi. Egregie certe monet ill. SCHEIDIVS l. c. p. 25. ne posse hoc quidem probare illustrissimae etiam prosapiae familias, si vltra Carolingos adscendas, an non & inter ipsorum maiores libertinus referendus sit; quod multo magis ad eos pertinere videtur, qui militares antea dicti nobilitatis postea praerogatiuam ad posteros suos a saeculo inde XII. & XIII. transmiserunt. SPENERVS l. c. not. e p. 38. Maneat ergo hoc & indubiis historiarum monumentis comprobatum, *burgeneses nostros origine saltem omnes fuisse praesumptione ingenuos, & vel paucos, qui ex iis seruili aliqua macula adpersi, inter*
eos

eos fuisse, & hos tamen ipsos tertia generatione, & contracto cum reliquis ingenuis matrimonio ad ingenuitatis iura adspirasse. Sed tamen, cum sequiori tamen aetate a conditione sua defecerint burgenfes tantum non omnes, paucis de mutata eorum conditione exponendum. Scilicet cum omnis Germanorum respublica ad statum & habitum militare componeretur; hi, qui in vrbes concesserant ingenui, cum initio non haberent, vnde possent sumtus militari vitae sufficere; postea vero crescente, commerciorum ratione, ipsorum opulentia, sensim a pristina militari conditione defecissent, commerciis nempe, negotiationibus & opificiis adeo intenti; & fastidientes vitam militarem, rei quaerendae prorsus inhabilem: & reliqui ingenui, qui acceptam a maioribus dignitatem militarem semper conseruauerant, tandem *nobilium* praerogatiuas ambirent: id quidem non amplius licuit omnibus burgenfibus, vsque adeo, vt mox inter hos & reliquos burgenfes ingenuos insigne aliquod discrimen intercederet, quo factum, vt vix alii nobilium honore vterentur, quam qui purum semper & a plebeiis non contaminatum militarem sanguinem conseruassent.

§. XVIII.

IVRIBVS INGENVORVM VSI SVNT
BURGENSES.

Restat adhuc vnum argumentum, quo pro ingenua plerorumque burgenfium conditione vti licet, nempe hoc, quod olim omnium ingenuitatis iurium participes haberentur. Iam cum credibile plane non sit, eos qui non essent ingenui, ingenuorum tamen esse honore

vfos, vel inde constat, fuiſſe tempus, quo omnes omnino burgenſes ingenuorum iure & honore cenſerentur. Potiſſimum autem, ſi publicam rem ſpectes in eo eſſe videtur horum iurium, quod deputatos ad mallos ſ. comitia prouincialia mitterent, quo niſi ingenui numquam enitebantur. ill. SCHEID. l. c. p. 22. ill. GEORG. LVD. BOEHMER l. c. §. 9. p. 29. Huc etiam pertinet, quod principes raro aliquod, maioris momenti negotium tractare ſolebant, niſi adhibito etiam burgenſium conſilio. hinc formula e. g. in charta de 1208. apud MIRAEVM in notitia eccleſ. belg. cap. 193. *ex conſilio nobilium ministerialium & burgenſium.* Quod autem ad priuata iura attinet, quae ingenuitatis quaſi erant conſectaria, de his quidem, cum hoc loco nondum conſtare poſſit, ſeſtione huius commentationis altera exponemus.

§. XIX.

NIHIL INDE IVRIBVS DOMINORVM TERRITORII AVT NOBILITATI DECEDIT.

Ne tamen quiſquam hanc quam tueri ſuſtinuimus ſententiam, aut nobilitatis iuribus aduerſari putet, aut principum imminuere iura videatur, paucis monendum eſt, ſeparandas plane eſſe a ſe quaeltiones, an olim & nobiles & ingenui burgenſes vnus eiſdemque conditionis fuerint; an vero & hodie ſint. Si enim verum eſt, quod ait WASSERBACHIVS in *diff. de victoria Harminii* p. 89. & ex eo POTTGIESSERVS lib. I. c. 2. §. 29. p. 51. hodiedum in ruſtica Weſtſalorum gente ſuperelle, qui Caefareas & conſulares familias adgnatione attingant; multaue adhuc cognomina in gente Weſtſalica cum Romanis conuenire; neque tamen hae ipſae familiae ſibi

bi vñquam adeo placere possint, vt ad pristinam gentis suae gloriam enitantur: quis sane hoc de burgensibus nostris vñquam contendat? Fuit sane illium, fuit ingens gloria Teucrum, fuit & burgensium, sed variis illi mutationibus ad deteriorem nunc conditionem descenderunt, neque qui olim militari honore possent ornari, nata praesertim militarium nobilitate, adhucdum eo eniti possunt. Quod autem ad iura rempublicam attingentia pertinet: itidem iam non quaeritur, quae saeculis X. XI. XII. olim obtinuerint, sed quid hodie rei agatur, & an lege, pacto, obseruantia pristina iura sua burgeneses retinuerint. Quae quum ita sint, & sententia, quam tuemur, plane non obsit neque nobilium splendori, non est, quod damnemus eam sententiam, quae indubiis plane annalium & fide & testimoniis potest euinci.

§. XX.

AN RVSTICI INGENVI?

Sed iam restat nobilis quaestio, an & rustici ingenuorum iure apud nos vtantur, magnis animorum motibus a doctissimis viris in vtramque partem disputata. De subobscura *rusticorum* denominatione iam alibi, quod satis est, exposuisse videmur in *diff. de matrimonio nobilis cum vili & turpi persona*, praesertim cum *rustica*. §. 10. p. 20. sq. quibus in praesenti quaedam addamus, quae ad eruendam veram rusticorum & originem & conditionem pertinere videntur. Ex iis ergo, quae §. 8. disseruimus, hoc constat, quo tempore in Germania nondum exstructae erant vrbes, omnes omnino Germanos ruri habitasse, liberae aequae ac seruilis conditionis. Iam cum, qui ruri versabantur, non omnes ipsi eam agro-

rum quantitatem possiderent, quae ipsis & alendae eorum familiae sufficeret, quid ipsis agendum? Aut fame pereundum aut eligenda qualiscumque vitae conditio, qua sibi de victu prospicerent. At enim cum ea aetate nec commercia in Germania admodum florerent, quibus rerum quaerendarum viam inuenirent; neque opificiis admodum indigeret rudis adhucdum & a mollitie & delicato cultu aliena Germania: eligendus sane is erat status vitae, qui neque inhonestus esset aut ingenuum dedeceret, nempe agrorum vice aliena colendorum studium. Qua in re qui sibi suisque optime consulere studerent, illud iis vnice agendum erat, vt de perpetuo huius victus quaerendi modo circumspicerent. Quod tamen quia dominis agrorum alia ratione perplacere non posset, neque etiam deficiente pecunia fieri posset, censibus promittendis, praestatione operarum & his talibus efficiendum erat. Qui enim agros suos vitae militari toti intenti aliis colendos permittebant, vitam inde alere, & bello quaerere sumtus cupiebant. Hi sane homines, cum vix alium parandarum vitae necessitatum modum sibi relictum esse sentirent: non facile ab agris, quos semel sub hac conditione accepissent, recedere solebant, quo tandem factum, vt iure quasi hereditario ad dominum agri pertinere & fundo esse adscripti censerentur, a quo nempe aegre se diuelli patiebantur. Et haec est sine dubio seruorum natio, quam descripsit Tacitus (§. 9.) quae tamen, quam male seruorum classi adscribatur, vel ex ipso Tacito probauimus, cum seruitus haec germanica non nisi in census aliqua praestatione aut operis collocandis consisteret. Inde ergo palam confit, colonos hos (*rusticorum enim adpellatio vix ante exstructionem urbium deprehenditur, & in oppositione ad burgen-*
ses)

ses) non omnes, quin paucos admodum fuisse seruilis conditionis cum doctrinam de commentitia seruorum multitudine iam proscripserimus (§. 8 - 10.) Hoc sane vel inde maxime patefit, quod & liberi & ingenui saepe vocentur, & sollicite vt plurimum a seruis & ancillis discernantur. Ita in *Capitulari Ludouici Pii de 836.* apud BALVZIVM I, 864. nominantur *homines tam liti quam & ingenui super terram manentes.* Capitular lib. V. c. 30. ap. BALVZIVM II, 885. *liberi homines, qui proprium non habent*; itemque Capit. a. 807. c. 2. l. c. I, 458. *liberi pauperes, qui nec propriam possessionem terrarum habent*; porro *Poledrarii, qui liberi sunt* in Capitulari Caroli M. de illis n. 5. apud ECCARDVM in *Francia orientali* p. 915. itemque *Ingenui s. Franci per fiscos & villas regias commanentes.* cit. Capit. Caroli M. n. 4. & 52. Porro in charta Hartuichii de 804. apud HONTHEMIVM I, 154. donat quis *villam Odonium cum seruis & ancillis, colonos & colonas una cum uxores & infantes.* Ita porro ruri degere dicuntur pauperes & proprium non habentes liberi homines *mansuales & meliori & magis honorabili clientela* in charta Embriconis episcopi herbipolitani apud SCHANNATIVM in *Vindem. litterar.* T. I. n. 55. Vocantur etiam sequiori praesertim aevo arme Lude, nempe eadem ratione, qua liberi, militares, nobiles dicti sunt homines rici, diuites. (§. 14.) de qua denominatione videndus est KOPPIVS apud KVCHENBECKERVM l. c. licet in eo aberrare Koppius a vero videatur, quod seruilis conditionis homines eos esse praesumat, cum tamen & ipse ostenderit, non semper eos fuisse seruos, sed saepe etiam conditionis ingenuae, qua in re quam sibi constet, viderint alii.

§. XXI.

AN POST EXSTRVCTAS VRBES RVSTICI
ADHVC INGENVI.

Ex quo autem post Henrici Aucupis praesertim tempora urbibus admodum distinguebatur Germania, licet plurimi ingenui in vrbes concederent: illi tamen, quibus aut agrestis vita magis adrideret, aut obstaret pactum, quo se ad perpetuam agri culturam obstrinxerant, ruri remanebant. Hi autem, cum multi essent, qui agros vice aliena colere percuperent, vt perpetuo sensim iure ad posteros suos conditionem colonariam transmitterent, paullo durius interdum habiti & ad seruilem aliquam causam esse deducti videntur. Interim ne sic quidem omnes libertatis suae iacturam fecisse videntur aut ingenuitatis splendore esse priuati. Licet enim seruis forte etiam (§. 9.) connubio aliisque modis miscerentur ex his aliqui, solliciti tamen & tum quoque a seruilis conditionis hominibus distinguuntur. Patet hoc ex charta veteri de 821. (licet haec Henricum adhuc antecedit) apud MEICHELBECKIVM *hist. frising. T. I. part. instrum. n. 481. p. 255.* Ibi: *Isti sunt liberi homines qui dicuntur Barscalci, qui & cum Wagone complacitauerunt, vt ecclesiasticam acceperunt terram, de ipsa terra condixerunt facere seruitium. Isti sunt: Saco, Oadlamunt, Toto, Sigadeo, Deotmer, arant 3. dies temporibus tribus in anno, & secant tres dies, illud collegunt & ducunt in horrea, & reddunt modios XV. ex his tres de ordea, vna Friskinga valente saicas 2. Seprat & Alprat similiter arant & secant & ducunt ad locum. Hrodfrid arat pleniter, sicut alii serui,*
&

Et donet modios X. de auena, Et vna Friskinga valente saicas 2. Istud firmiter conditum est, vt eis nullus amplius maiorem seruitium iniungere valeat, sed itinera vicissim agant. Porro Henricus II. in diplomate de 1005. quo pagos Gefinegaue &c. donat, ait hoc se facere cum pratis, molendinis, campis, culturis, mansis, seruis, liberis quoque qui regiae iam potestatis erant. Ita porro in actis foundationis Murensis, quae exstant in 10. GEORG. ECCARDI HABSBURGICIS p. 223. dicitur: sunt ibi quidam liberi, qui de praedio suo censum huc persoluunt, villicus quoque dat piscem magnum. In praeepto Ludouici Pii de confirmatione priuilegiorum ecclesiae viennensis apud BALVZIVM II. 1405. occurrunt homines ecclesiae tam ingenui quam Et serui super terram ipsius residentes quod idem repetitur l. c. p. 1408. 1410. 1411. 1412. 1413. 1415. sqq. In codicillo regio FridERICI I. apud 10. FRID. SCHANNATIVM in collect. sec. vindemiar. litterar. p. 116. dicitur: hoc excepto, quod comites de liberis hominibus, qui vulgo Bargildi vocantur. Non tamen adsentiri possum ill. ESTORI, qui in tr. de ministerialibus p. 8. putat, Bargildos descendere a Barr f. Pfarrer & Gult, vt adeo Bargildi iidem sint, quam qui parochis censum praestarent; quam tamen coniecturam, licet probet etiam GVNDLINGIVS in der neuen Bibliothek St. 19. p. 755. sequi vel ideo non licet, quod probari nullo modo potest, Bar idem esse ac Pfarrer. licet enim sequiori forte aevo haec in vna alteraque Germaniae prouincia vnum sonare videantur, de prioribus tamen linguae nostrae aetatibus hoc adfirmare non licet, praesertim cum propior exstet vox, a qua hoc nomen deriuare licet, nempe Bauen & Bauer, eadem ratione

qua *Barscalcos* modo vocatos esse vidimus a Bauer. vid. WACHTER in glossar. voc. Bauen. & ill. G. L. BOEHMER diss. cit. §. 7. p. 21. De libertate horum hominum & eorum, qui Landsetene & Pfleghaften vocantur, vide etiam glossam ad I. P. S. I, 2. p. 19. edit. Perill. GAERTNERI ibi: Freyheit ist auch dreyerley unter denen, die da dingepflichtig seyn. Pfleghaften sind die, die in dem Lande eignes haben, da sie pflichtig sind, etwas von zu geben, oder zu thun. Schöppenbarfrey sein die, die ihr Eigen frey haben, nur daß sie darvon Schöppen sein sollen. Landsassen sind die, die auch Birgelten heißen. Diese sitzen auf gemietem Laßgut, da man sie abweisen mag, wenn man wil. & lib. III. art. 44. denen, die Biergelde und Pfleghaften heißen, und der Schultheißen Gerichte suchen, denen gibt man funfzehn Schilling zur Buße, und zehn Pfund zum Wehrgeld. Aus diesen mag man wohl, wenn es nöthig, einen Frohnboten wehlen, der weniger als drey Hufen Eigenes habe. Andre freye Leute, sind Landsassen geheissen, die kommen und gehen Gastweise, und haben nichts Eigenes im Lande. ad vocem Biergelden glossa p. 424. dieses sind die Pachtleut — & ad vocem Landsassen: dis sind Hofleut oder Meyer, welchen man ein gut austhut oder leset. Diese mag man jederzeit wieder davon weisen. Denn sie sind auf dem gut gleich als Geste, kommen darauf, und ziehen wieder davon, nach der Erbherren Willen und Geheiß. Neque seruilis adeo conditionis eos omnes fuisse patet ex *Weichbildo Sax. art. 50. vbi dicitur: ein Laß mag auch wohl bey seinem Leben sein Guth auflassen vor seinen Herrn, und wieder empfangen und geben wem er will ohne jemandes Widerspruch. De frisassis s. colonis liberis in Sueuia, terra hadelensi & ducatu bremensi videndus PFEFFINGERVS ad Vitr. I, 669. De Hoffassis, liberis haegeris* (vryghen

(vryghen Hegher) & agricolarum brunsvicensium libertate videndus omnino est ill. CHR. VLR. GRVPENIVS *in observationibus* (quae disceptationibus forensibus subiunctae) p. 1057. 1051. quo loco de adferenda rusticorum libertate vasto eruditionis adparatu adiutus commentatus est, cuius deinde vestigia pressit IO. LEONH. HAVSCHILD V. C. l. c. p. 109. sqq.

§. XXII.

CONTINVATIO ARGVMENTI.

Maneat ergo hoc & indubiis consistat argumentis, rusticorum nostrorum olim quam plurimos fuisse ingenuos, neque certe ex rustica alicuius conditione potuisse pro seruili ipsius origine praesumptionem adornari, praesertim cum numquam eum fuisse seruorum in Germania numerum ostenderimus, qui ad contrariam adornandam sententiam sufficiat (§. 8-10.) & serui etiam ac familiae nomen persaepe liberorum quoque & ingenuorum natalium homines comprehendat. (§. 7.) Enimvero quibus in terris aut Slauorum victores habitarunt, aut quo certe Slaui commercio transditi penetrarunt, deterior eorum est facta conditio, multique postea his ipsis Slauis immixti seruilem denique hominum priorum personam prorsus induerunt, quo certe factum, vt his ipsis in terris vna eorum cum Slauis conditio sensim haberetur, praesertim cum res domi angustissima ipsis obstaret, quo minus relictis agris & casis laetiores penates quaererent. At enim reliquis in terris tantum abest, vt ipsi omnes rustici haberentur serui, vt potius ingenui & ipsi vocarentur, & saepissime, rerum suarum necessitate ita ferente agrorum alienorum culturam susci-

perent. Patet hoc ex notabili charta apud G O E B E L I V M *de iure & iudicio rusticorum c. 1. §. 27. p. 50.* qua a. 1142. traduntur villae colonis quibusdam, & dicitur p. 51. *Si quis ad nos liber intrauerit, & se sicut est, liberum professus fuerit, libertate sua, si velit, utatur, ex quo illud est ad perspicendum, colonariam conditionem libertatem ingenuam prorsus non excludere.* Eadem ratione apud E M V N D V M M A R T E N I V M *in collect. diplom. T. I. p. 41.* occurrunt *pagenses ingenui*. Ad meieros autem quod attinet, nec hi quidem seruitutem omnes apud pristinos Germanos seruiuerunt, cum colonariam hanc s. meiericam conditionem militares etiam homines sequerentur. Ita apud ill. S C H E I D I V M l. c. p. 485. occurrit Hermannus *villicus* de Moringen, quem ingenuum fuisse patet, quod testis adhibeatur in negotio inter ingenuos celebrato, de quo infra (§. 3.) militarem autem fuisse vero sit simile inde, quod l. c. occurrat Titmarus *miles* de Moringen; omnium autem maxime hoc probatur ex charta de 1339. quam illustris editor l. c. subiecit, qua Her Basilius Bock, Midder, unde Basilius Bulvesberch, Knecht, syn Sone, praedia accipiunt an Wengers Wyse ad triennium, seque praestituros esse inde promittunt *Pflicht* unde *Tyns* s. censum & operas, quo loco quid clarius esse, quid ad probandam sententiam nostram possit aptius, haud scio. ibidem p. 487. testis nominatur in charta de 1269. Theodericus *villicus* de Asle ex quibus certe exemplis hoc sequitur, censuum & operarum praestationem ne iis quidem offecisse, qui militari essent cingulo ornati. Sed omnium hoc maxime probari potest ex illustribus exemplis, quae videre est apud R A Y M V N D V M D V E L L I V M *in miscellaneor. lib. II. p. 162.* vbi ex chronico Rottenburgensi

burgenſi de originibus gentium Seckendorſiae, Seins-
 hemiae, Norttenbergiae exponitur, easque a ruſticis
 natales deriuare ſuos contenditur. Debeo haec beniuo-
 lentiae in me ſummae, *illuſtris viri*, GEORGII LVDOVI-
 CI BOEHMERI, quem dum fautorem, praeceptorem
 in legitima ſcientia in paucis optimum, amabilemque
 hoſpitem meum nomino, habeo, quod mihi ex animi
 ſententia gratuler. Sed videamus de ſingulis. De Sec-
 kendorſis ergo ita chronographus Rottenburgenſis. I-
 tem der von Seckhendorf herkommen und anfang ſoll alſo
 ſein, daß Sie Bauers Leuth geweſen, und raiſig worden ſein,
 und ſein kommen an Kayſer Henrichs und St. Kunigunda
 Hoſe zu Bamberg, und hielten ſich redtlich, daß man Inen
 gar gut lob und wort gabe, und dauchten ſich gegen andern
 reiſigen Geſellen beſſer ſein, dann alle Tage umb ſolcher red-
 lichheit willen, die ſie dann thetten. Nun zu einer Zeit als
 Kayſer Heinrich über feld ritte, da wurde er vonn Inen ge-
 bethen, Sie mit einer wappen zu begaben, darauf antwort
 er Inen, er wiſt nit, womit er Sie begaben ſolte, Er hette
 nichts, da ſprachen ſeine Räthe, Er ritt jezt under einer
 grünen Linden, er ſolt Inen ein Krenklein machen vonn den
 linden Plettern, undt Inen das geben, für baß von ſeinen
 gnaden zu einer Wappen zu haben und zu tragen, alſo thet
 das der Keiſer, undt macht Inen ein Krenklein übereinan-
 der geſchrennct von den Plettern, undt von einem Zweig in
 einem weiſen feldt zu führen, und dem Helm ein Buſch mit
 Plettern, das fürttten und hettten die von Seckendorff manch
 Jahr. Darnach als ſie wurden uffnehmen undt mechtig,
 übertruegen ſie mit dem Kayſer, der ihnen das endert, undt
 führen hezunder ein rotes Krenklein von linnden Plättern
 in weiſen feldt, undt einem federbuſch uff einem weiſen Re-
 hinhuet uff dem Helm, undt ſei ein neu geſchlecht und gar

nit ester dann seither Kayser Heinrichs undt Sannt Kun-
gunda leben. Idem l. c. de Seinshemiorum originibus
fere in eundem modum; Item die von Seinsheim sollen
auch anfangs Baurngeschlechts gewesen sein, undt als sie nun
an der herrn höfe kamen, undt am lezten an eines herrn
undt Kayser's höfe, daran sie sich gar ordentlich und redtlich
hielten; da wurd der Kayser gar demüthiglich angeruffen,
und gebetten, solche Ihr Dienst und redtlichkeit anzusehen,
undt sie mit einem Wappen zu begaben, wenn sie es umb
Ihm und das heyllich Reich wol möchten verdienen. Also
gab der Kayser antwort: Sie solten des morgens wider zu
Ihme kommen, so wolt er sich darumb bedencken. Und am
morgen, als der Kayser am feldt riete, wurd er gemant,
also sprach Er, er wuste nit, was er Ihen zu einem schilt ge-
ben solte zu führen? doch so were heut frue schnee gefallen,
der were weiß, das sollen sie drey lange Strich nehmen,
undt darzu drey bloe strich ineinander vermischet in einem
schildt führen, das wolt Er Ihen vergönnen, und sie dar-
mit begaben, aber seithero ist es verendert worden an etli-
chem vonn Seinsheim, und dem helm undt schilt, also wur-
den Sie furthin gar lieb gehalten an des Kayser's höfe, undt
namen fast uff an Ehn undt guet. Aber Herr Eberhardt
von Seinsheim Meister Teutschordens inn teutschen, undt
welschen landen furt vier bloe strich undt vier weyß, deßglei-
chen Herr Erckinger von Seinsheim, herr zu Schwarzen-
burg undt sein Söhne. De Norttenbergis autem culina-
riis ita p. 263. Als die Herzogen obgenant zu Rottenburg
lebten, da waren in der Burckgassen nurren sibben Hauser zu
der Burg, das ist die gaß von St. Joannes hinaus, die
man noch nennet burggassen, da saß ein Kürbner in dersel-
ben gassen und Heuser einem, der hette 5 oder 6 hübsche Söh-
ne. Da begab es sich, das die Edelleuth vonn Burlinschwab
ein

ein grose namb undt raub namen vonn stübigken, und Kürßnerwerck undt andern, und als man solche haab beuthen wolte; da sprachen die hauptleuth: wir sollen das Kürßnerwerck dem Kürßner zu Rottenburg zu kauffen geben, wann wir wissen wol, das wir dem Herzhogen ein großen Dienst undt wolgefallen daran thuen, undt erweisen, der uns auch wol ergözen mag mit fütterung am wieder heranreiten. Also gaben sie Ime den stübigch mit gefült zu kauffen, und als er sie heimbracht undt auffsprach, da fandt er groß guet darinnen von goldtgulden undt geldt, auch Silbers und anders, das die Kaufleuth darein gethan hetten. Uff Ime wolt der Herzog sein Ungnadt geworffen haben, als das er Ime ein solche haab ein theils genommen haben wolt. Da bathen die Rätthe des Herzhogen, und ander erbar Leuth für Ime, und solt Gnadt haben, dieweil er sein Hoffkürßner were, und also Ime berathen hette ohne sein Schaden, so solten sie Gnadt an Ime legen, darzu hette er viel hübscher Knaben, die noch zu frommen Leuthen, und Ime auch nützlich möchten werden, an deren es auch wol angelegt werden möchte, und solten Ime das sein lasen, undt Ime undt seinem Saamen für bas, wie vor, helfen und rathen. Also that der Herr Haimdt, und als sich nun derselbig Kürßner vormals, auch seither gar redlich gehalten, undt Ime nun wol mit der haab genng und gangen hette, und sein Sohn uffwuchsen, und redlich waren, sollen dieselben des Herzhogen rätthe mehr denn einst geredt haben: es were wol, das er Wappensgenosß were, wenn da wurd ein geschlecht von seinen söhnen, das man sich künfftiglich erfreuen möchte, und der Kürßner thett sich des Handtwercks ab, undt kam darnach recht gunst und hülff der Rätthe undt Herrn an den Herzhogen, und bath Inen, Inen undt seinen Söhnen mit einer Wappen zu begnaden. Dessen wardt er also gewehrt,
der

der Herzog namh Ine in sein Hofe, undt machtt einen Küchenmeister auß Ine, der name Küchenmeister pliebe fürterhin seiner Söhne auch. Also nam der genant Kürßner auff an leib, Ehr, und guet mit seinen Söhnen, daß der Herr sein groß gnadt hette, undt gewahren nun hülff, schloß und leuth zu kauffen, und seine Kinndt mit ehrlichen Dingen gegen Edelleuth zu vermischen, die auch für bas rath und hülff von Inen heben. Also sollen die Küchenmeister uffkommen, und fürterhin an das heilig Römisch Reich gezogen worden seyn, daß sie des Reichs: Erzküchenmaister sein sollen. Die Küchenmeister führen jezt drey schildt, und den lezten gleich mit Seldeneckh. Von seither die gemelten Küchenmaister gen Ochsenfurth gerennt sein, haben sie kein Glück mehr gehabt, stettigß abgenommen, und zulezt abgestorben und verdorben, Sane quae hic a chronographo de originibus gentium splendidissimarum proferuntur, non sunt ab omni fide aliena, praesertim quod fide tabularum munitus scripsisse videtur. vide *Chronicon Chamburgense* l. c. p. 295. quod eundem cum chronico Rottenburgensi auctorem habuisse videtur, bene hoc monente & probante DVELLIO in *praefat. ad. lib. II.* pagina, si numeres, 22. Neque est, quod hae ipsae familiae illustres ad suam originem erubescant. Nam vt taceam, multas familias etiam nobilissimas, si a fabulis recedas, non posse ad veram sui originem eniti: hoc certum est, rusticos olim plerosque fuisse ingenuos adeoque vnus eiusdemque cum nobilitate hodierna originis, nisi quod sequior aetas maximum inter vtrosque discrimen interiecerit.

§. XXIII.

AN EX CENSU EMIGRATIONIS RVSTICORVM
SERVILIS CONDITIO RECTE COL-
LIGATVR?

Hoc ergo, quod satis est, nobis ostendisse vide-
mur, rusticos nostros non fuisse omnino seruilis con-
ditionis homines, vt grauitur errent, qui eos aut ser-
uos esse dicunt omnes, aut saltem a seruili plane san-
guine deducunt. Sed tamen adhuc alia prostant argu-
menta, quibus seruilis rusticorum conditio coargui so-
let. Vulgo huc referunt censum detractus s. emigra-
tionis, quem ex lege seruitutis deriuandum esse conten-
dunt. Ita rationes subducit GE. BEYERVS in deli-
neat. iuris germ. lib. I. c. 20. §. 5. quem sequitur
HEINECCIUS in *Elem. iur. germ.* lib. I. §. 61. Enim-
vero cum census detractus aliam habeat rationem nem-
pe salutis publicae, ne respublica deductis ciuium diui-
tiis nimis exhauriatur, neque ciues ad praestanda collecta-
rum cet. onera inhabiles reddantur, certe inde sequitur,
quod fatetur idem HEINECCIUS l. c. lib. I. §. 73. &
IO. RVD. ENGAV in *Elem. iur. germ.* lib. II. §. 507.
sqq. p. 508. vt ingenui etiam ad eius praestationem obli-
gentur, vt adeo haud sciam, an in eius praestatione ido-
nea pristinae conditionis seruilis ratio collocetur. Idem
dicendum est de praestatione aliorum censuum & ope-
rarum, quae tantum abest, vt causam aliquam serui-
lem redarguant, vt potius etiam nobiles praediorum
rusticorum possessores ad earum praestationem obligen-
tur. Conferendus omnino est doctissimus anonymus

in der Abhandlung von dem Zustand der adelichen Hintersassen in den Herzogthümern Schleswig und Holstein ap. ill. 10. CAR. HENR. DREYER in der Sammlung vermischter Abhandlungen Th. I. p. 360 - 442.

§. XXIV.

EX ORIGINE RVSTICORVM NVLLA ORITVR
PRAESVMTIO PRO OPERIS EORVM DE-
TERMINATIS AVT INDETER-
MINATIS.

Sed videamus iam, an non & haec quaestio de rusticorum ingenuitate aut seruili conditione quidquam possit pro ipsis operis eorum aut determinatis aut indeterminatis efficere. Scilicet qui rusticos nostros libertos esse Germaniae dicunt, pro indeterminatis eorum operis praesumendum esse contendunt, hanc nempe rationem praetendentes, vero non esse simile, vt is, qui libertate donauerit hominem proprium, omni omnino iure in eum cesserit. Alii autem, qui mitiori vtendum esse sententia credunt, falsitatis eos conuincunt, & pro operis rusticorum determinatis praesumendum esse volunt. Vterque nostra sententia non recte procedit. Vt ergo primum de iis dicamus, qui ob seruillem rusticorum conditionem operas eorum indeterminatas esse volunt, his quidem duo opponimus momenta 1) numquam ille seruorum fuit in Germania numerus, vt probabilis fiat eorum sententia, qui rusticos a seruili causa arcessunt. (§. 8 - 10.) 2) Deinde cum seruitus germanica olim non consisteret nisi in opera-

rum

rum & censuum praestatione: qui libertatem manumissione adeptus esse deprehenditur, libertatem etiam a censibus & operarum praestatione euicisse censendus est. Iam qui manumittit dominus, cum sibi stipulari operas & census intendit a liberto (adhibeamus enim hanc vocem, quae tantopere in deliciis est Taciti admiratoribus) rem agit sine dubio ad ipsius commoda respicientem. Iam cum agitur de rebus commoda nobis ferente, ille sine dubio clarius loqui debet, cuius commoda aguntur, & interpretatio adeo facienda est contra dominum, qui clarius loqui, h. e. determinare operas & censum debebat, quam in rem videndi sunt summi Icti I. H. BOEHMER *de interpretatione facienda contra eam, qui clarius loqui debuisset* in exerc. ad π T. II. p. 365-425. & AVG. A LEYSER *in med. ad π sp. 41. m. 4.* Quod autem ad alteram sententiam attinet, nempe quod rustici, quia liberi origine fuerint & statu ingenuitatis praediti, ad operas determinatas obligentur, ne haec quidem recte habere videtur. Nam si verum est, multos rusticorum nostrorum fuisse ingenuos, quod late euicimus, & hi tamen ipsi saepissime ad operas indeterminatas obligentur, quod patet ex exemplo in §. 21. adducto, & aliunde iam constat: non recte se habet eorum argumentatio, rusticos, qui olim fuerint ingenui, ad operas aut nullas aut sane determinatas obligari. Nam 1) possunt & alii quam qui sint seruilis conditionis, ad operas indeterminatas praestandas compelli, cum additione spontanea, domicilii constitutione & contracto matrimonio cum rustica, quae ad indeterminatas operas obligatur, haec onera subire quis possit. 2) Cum obligatio ad praestandas & operas & census hodie sit realis, & praediorum plerumque possessioni adstricta, certe

non ex statu personarum, sed praediorum diuersa conditione arcessenda est; vt adeo qui praedium possidet censibus operisque praestandis obnoxium, siue ingenuus ille sit, siue seruilis conditionis homo, ad earum praestationem cogatur. ill. IO. STEPH. PUTTERVS *Elem. iur. germ.* §. 473. sqq. Vt ergo non tamquam iudex, sed arbiter quasi honorarius litem inter summos Ictos hac de re ortam aliquo certe modo decidam, haec sunt sententiae meae argumenta: *In diiudicanda quaestione, an rusticus ad determinatas operas aut determinatas obligetur, non respiciendum est ad pristinam eorum conditionem, sed ad praediorum possessionem, unde praestari operae & census solent, & quales in regione aliqua & territorio praestari vt plurimum soleant.* Certe qui aliter procedunt, & praediorum dominis quam maxime praeiudicant, & a veritate aberrant. Nam si primam amplectaris sententiam, quod nempe rusticus ad seruilem causam detrudendus indeterminatas debeat: ecquid faciendum si iam rusticus ingenuos natales suos probauerit, nonne tum, destructo fundamento actionis, corruet quidquid est operis, quod ei superstruxisti? Sane si nobilis v. c. aut burgenfis ingenuus adquirat praedium aliquod, nonne hic ab operarum censuumque praestatione, si ita procedatur, liberum se esse perhibebit? Prorsus ergo recedendum est ab eorum argumentatione; qui ita causam suam instruere nulli dubitant. Deinde vero, ne altera quidem sententia vera esse satis & idonea videtur. Nam si dicatur ingenuos obligari ad operas determinatas easque minimas, denuo sibi ipsi officient huius sententiae amici. Cum enim & ingenui, vt vidimus, ad operas & eas quidem indeterminatas possint obligari, non certe ex statu ingenuitatis,

tis, sed aliunde haec esse quaestio decidenda videtur. Abstrahamus ergo cogitationes a pristino rusticorum statu, & eo tantum oculos & mentem dirigamus, an ex regula & plerumque debeantur operae aut indeterminatae aut determinatae, & fane, si qua alia, hac certe in re medium beati tenebunt.

§. XXV.

DE PROBATIONE INGENUITATIS.

Quae autem de probatione ingenuitatis in legibus antiquis occurrunt, paucis adhuc monendum est, cum nemo nisi qui ingenuos natales probare possit, ad iura ingenuorum admittatur. Et primo quidem quaestionem de statu ingenuitatis ad res arduas & maiores esse iam olim relatam patet ex Capitular. Caroli M. de 779. apud BALVZIVM I, 197. & de 797. l. c. I, 259, ex capit. Pipini de 793. l, 537. & Capitularium lib. V. c. 196. l. c. I, 860. & in additione quarta I, 1221. Quod autem ad modum probandae ingenuitatis attinet, de eo proditum in Capitular. Dagoberti c. 67. §. 5. l. c. I, 47. *Si quis pro hereditate vel pro ingenuitate certare coeperit, post malo ordine, cum sex in ecclesia coniuret, & cum 12. ad stappulum Regis in circulo & bassa h. e. in ramo cum verborum contemplatione coniurare studeat. Si non adimpleuerit, cum legis beneficio restituat. Aut si quis eum contra prendere voluerit, aut cum armis suis se defensare studeat ante Regem, aut omnem repetitionem cum legis beneficio restituat.* In Capitul. Caroli M. de 803.

I, 395. ibi in cap. de ingenuitate chartarum ita : Si quis per chartam ingenuus dimissus fuerit, & a quolibet homine ad seruitium interpellatus fuerit, primum legitimum auctorem libertatis suae proferat, & in sua libertate perseueret. Si vero legitimus auctor defuerit, testimonio bonorum hominum, qui tunc aderant, quando liber dimissus fuerit, se defendere permittatur. Si vero & testes defuerint, cum duabus aliis chartis, quae eiusdem cancellarii manu firmatae sunt vel subscriptae, cuiuscumque fuerint, suam chartam, quae tertia est, veram & legitimam esse confirmet. Si autem qui interpellatus fuerit ad seruitium nec auctorem nec testimonia habuerit, neque alias duas chartas ad suam chartam confirmandam inuenire potuerit, tunc is, qui eum interpellauit, secundum legem ipsam chartam falsam efficiat, & seruum conquirat. Si vero interpellator aut auctore aut testimoniis aut chartarum conlatione victus fuerit, & hic quod voluit, efficere non potuerit, multam, quae in ipsa ingenuitatis charta continetur, cogatur exsoluere, Capit. 3. Caroli M. de 813. l. 511. ita habet : Si quis hominem ingenuum ad seruitium requirit, cum 12. hominibus de suis proximis parentibus in sanctis iuret, & se ingenuum esse faciat, aut in seruitium cadat. Porro Capitular. IV, 26. l. 781. ita disponit : Homo de statu suo pulsatus, si is, qui eum pulsat, ad conuincendum illum procinctum habuerit, adhibeat sibi 8. coniuratores legitimos ex ea parte, unde pulsetur siue illa paterna siue materna sit, & quatuor aliunde non minus legitimos, & iurando vindicet libertatem suam. Quodsi procinctus defuerit, adsumat undecumque 12. liberos homines, & iurando ingenui-

tatem

tatem suam defendat. Omnis controuersia coram cen-
tenario definiri potest, excepta redditione terrae & man-
cipiorum, quae non nisi coram comite fieri potest. Ea-
dem ratione in Cap. 3. Ludouici Pi de 819. Baluz. I,
610. disponitur: Si seruus chartam ingenuitatis ad-
tulerit, si seruus eiusdem chartae auctorem legitimum
habere non potuerit, domino serui ipsam chartam falsa-
re liceat. His addo locum Capitular. III, 28. l. 760.
vbi: Si quis per chartam ingenuitatis a domino suo
legitime libertatem est consequutus, liber permaneat. Si
vero aliquis eum iniuste inseruire tentauerit, & ille
chartam ingenuitatis suae ostenderit, & aduersarium se
inseruire velle comprobauerit, ille qui hoc tentauerit,
multam, quae in charta descripta est, soluere cogatur.
Si vero charta non paruerit, sed iam ab illo, qui eum
inseruire voluerit, diffacta est, virgildum eius componat,
duas partes illi, quem inseruire voluerat, tertiam par-
tem regi, & ille iterum per praeceptum regis liberta-
tem suam conquirat. De probatione ingenuitatis igne
facta a. 1095. exemplum habet PEZIVS in thes. anecd.
T. I. P. III. p. 132. ibi: Praedicta mulier praefato
Abbate annuente igniti ferramenti experimento hoc ob-
tinuit & confirmavit, se & filios suos & omnem paren-
telam suam ab omni seruitute esse liberrimam. Cum er-
go ingenuus ex mente Germanorum sit ille, qui ad
tertiam generationem maiores ex utroque latere libe-
ros probare potest (§. 3.) ille demum ad iura inge-
nuorum percipienda admittebatur, qui hanc proba-
tionem susceperat. Recte ergo spec. fueu. c. 49. ap.
IO. AVG. DE BERGER p. 115. Ingenuus das spricht
in Latein der höchstfrey, und Libertinus Mittelfrey. —

Item

Item welcher Mann von seinen vier Anen, das ist, von seinen alten zweyen Müttern und zweyen alten Vätern, und von Vater und Mutter unbescholden ist an seinem Recht, den kan niemand geschelten an seiner Geburt, er habe denn sein Recht verwirkt. Ceterum haec probatio ingenuitatis, quae olim in Germania obtinuit, admodum diuersa est a probatione nobilitatis, quae deinde inualluit, cum quidam ex ingenuis militarem conditionem, post Conradi praesertim Salici aetatem haereditario quasi iure ad posteros transmiserunt, cuius vtriusque differentias primus adcurate docuit, quem aliquoties honoris causa nominaui, ill. G. E. LVD. BOEHMERVS *diff. cit. §. 13. p. 44. sqq.* Sed iam ad iura ex statu ingenuorum pendentia progrediamur.

IO. HENR. CHRIST. DE SELCHOW

IVRIUM DOCTORIS IN ACADEMIA GOTTINGENSI

DE

IVRIBVS
EX STATV INGENVORVM
IN GERMANIA
PENDENTIBVS

LIBER SINGVLARIS.

GOTTINGAE

TYPIS ANT. HENR. SCHVLZII.

IO. HENR. CHRIST. RE. SELCHOW

INSTITUTIO THEOLOGICA GOTTINGENSIS

DE

LIBRIS

EX STATV INGENVORVM

IN GERMANIA

PENDENTIBVS

AD RE. SELCHOW

GOTTINGAE

THEO. HENR. RE. SELCHOW

ILLVSTRISSIMO ATQVE EXCELLEN-
TISSIMO DOMINO

DOMINO

IO. CLAMER AVGVSTO
L. B. DE BVSCH

DYNASTAE IN WALBECK, QVENSTEDDE

RELIQVA

AVGVSTISSIMO MAGNAE BRITANNIAE REGI

BRVNSVICENSIVM DVCI ELECTORI

A CONSILIIS INTIMIS

ET

STATVS ADMINISTRO
MAECENATI SVO INDVLGENTISSIMO

SVBIECTISSIMVM TESTATVR ANIMVM

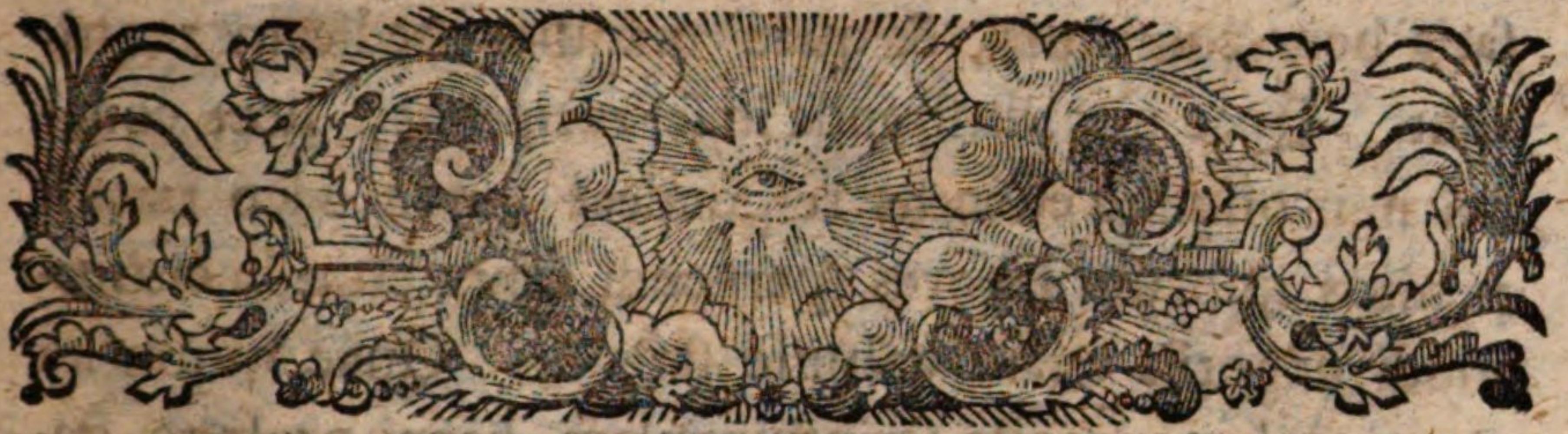
IOANNES HENRICVS CHRISTIANVS DE SELCHOW.

ILLVSTRISSE EXCELLENTISSEQUE

DOMINE,

DOMINE INDVLGENTISSE,

Ea mihi perhibuisti illustrissimi fauoris TVI moni-
menta, EXCELLENTISSE DOMINE, quae, dum
viuam, deuota semper mentis pietate religiose venerabor.
Fretus ergo hac indulgentissima TVA in me voluntate
hunc qualemcumque ingenii mei foetum demississima mente
TIBI offero, Deumque supplex rogo, velit mihi hanc
indulgere felicitatem, vt in illustrissima tutela TVA, IN-
DVLGENTISSE DOMINE, adquiescenti vota pro sem-
piterna felicitate TVA ILLVSTRISSEAEQUE GEN-
TIS TVAE perenni salute fundere contingat. Dabam
Gottingae a. d. V. Octobris clolcccLVI.

P R A E F A T I O.

Cum libellum hunc de iuribus ex statu ingenuorum pendentibus e manu mea exire parior; non iam id agam, ut multis verbis ipsum lectoribus meis, si qui mihi contigerint, commendatum reddam, quippe qui praeclare scio, commendationem scriptionis magis ab ipsa quam auctoris praeconiis proficisci debere. Et tamen si id animo praeuideo, quod nec in ipso libelli decursu dissimulaui, me vix aequa eorum habiturum esse iudicia, qui in disciplina legitima ita versandum esse putant, ut quae a maioribus acceperunt, eadem nulla sui parte discussa limataque ad posteros transmittant: non potui tamen a me impetrare, ut animum a coepto semel consilio ideo auocarem, praesertim cum in iure patrio, quod haud ita pridem e longo situ productum pristinum nitorem sua sibi suauitate & iucunditate conciliat, multa adhucdum deprehendantur capita necdum
fatis

satis bene constituta, & quae manum medicam requirant. Quae qui illustranda in se recipiunt, licet conatui non omnino euentus respondeat, non ideo tamen penitus ipsorum labores spernendi sunt, cum in eiusmodi negotiis etiam voluisse satis sit. Quae quum ita sint, qualemcumque scriptiunculam hanc prologo gaudeo armare, & sic in lectorum infilire iudicia non sustineo, id potius omnes rerum patriarum fautores ingenuae rogans, ut si vnum alterumque libelli argumentum non satis esse perpolitum aut certe iustis probationibus destitutum esse intellexerint, id quidem moneant amice, & ea quidem ratione, qua & ego, dum a doctissimis viris saepe dissensi, usus sum. Tertium, quod libello adiungere decreueram caput, de *iure ingenuorum ad feuda & praedia equestria s. nobilia*, quod ob summam temporis breuitatem, operae absolucere & ad mercatum Lipsiensem perficere non potuerunt, separatim a reliquo opere in publicum edere cogor. Ita vale, amice lector, & *institutiones iurisprudentiae germanicae*, quas accurate dispositas prelo iam tradidi, vna cum *bibliotheca iuris germanici* proxime a me expectata. Dabam Gottingae mense Octobri clc lcccLVI.

C A P V T II.
D E
IVRIBVS EX STATV INGENVORVM
PENDENTIBVS.

§. XXVI.

LIBERTINI NON MVLTVM SVpra SERVOS AN? ET
QVOMODO? TACITVS C. XXIV ILLVSTRATVR.

Ante autem, quam ad iura ingenuorum declaranda
peruenire licet, paucis commentabimur ad illu-
strem TACITI locum, quem iam § 9. in medium pro-
tulimus. *Dixerat Tacitus: libertini non multum supra
seruos & raro aliquod momentum in domo, nunquam in
ciuitate, exceptis dumtaxat iis gentibus, quae regnantur;
ibi enim & super nobiles adscendunt: apud ceteros impa-
res libertini libertatis argumentum sunt.* Respicit Taci-
tus, haec commemorans, dubio procul ad illa tempora,
quae Scianum, libertum & si qui illi fortuna similes, in
K sum-

summo Romanorum fastigio constitutum viderunt, & super omnes ciues eminentem. Quam indignam sane reip. romanae sortem cordatiores aegre ferebant, libertinos equites triumphalibus senibus anteferri rem turpem factu, vt erat, reputantes. Haec in oculis habens Tacitus de Germanis scribit, eos non adeo extollere libertinorum greges, vt ipsi nobilitati imminerent, sed adeo esse contemtibilem eorum conditionem, si ad Romanam rempublicam metiaris, vt raro in domo siue familia, ad quam pertinebant, numquam autem in ciuitate eminere illis liceret. Hoc ergo primum omnium adparet, non dicere hoc Tacitum, libertinorum conditionem per se esse admodum miserabilem, sed ad Romanorum tantum mores exactam non adeo magni illam esse habendam. Facile ergo est ad perspiciendum, regulam quae in Taciti lectione semper obseruanda est, hoc certe loco, nisi vis ipsi Tacito inferenda sit, semper in oculis esse habendam (§. 9.) quod praeclare iam monuit laudatissimus POTTGIESSERVS lib. IV. c. XIV. §. 2. p. 771. De vero eorum statu & conditione iam satis exposuimus (§. 9.) Nempe cum ad colonarem conditionem, (relinquamus enim *serui* vocem, quae Tacito ex comparatione cum rep. rom. haesit, moribus Romanorum) non nisi ii descenderent, qui aut nullam haberent medietatem i. proprietatem, aut certe non eam, quae ipsis pro dignitate alendis sufficeret, factum inde, vt *nullo momento essent in republica prorsus militari*, cum a militari vita paupertate sua prorsus arcerentur. Despicui ergo erant aut nullo saltem loco apud reliquos ingenuos, qui bella parantes vulnera mereri studebant. Iam cum i) dominorum interesset, ne mutatis saepius agro-

agrorum cultoribus ipforum res familiaris insigniter imminueretur 2) ipsi autem coloni s. vt cum lupis vlulemus, serui metuerent, ne agrorum colendorum parandorumque alimentorum commoditatibus prorsus exciderent: vtique certe de perpetuitate colonariae conditionis cogitandum erat. Enimuero ne 3) haec ipsa colonariae conditionis perpetuitas fraudi esset ipsis dominis, prospiciendum. Hinc 4) de operis, censibus praestandis & aliis negotiis, quae pristini recognitionem dominii inuoluerent, solliciti erant. Natum inde ius mortuarii, restricta testandi facultas, matrimoniorum a colonis ineundorum coercita libertas, vindicatio qualiscumque horum colonorum, & quod non optimo iure praedia sua possidere dicerentur. Hae sane sunt decantatae illae seruitutis germanicae particulae, de qua acerbae querimoniae exstant LEHMANNI II, 20. p. 96. sq. Iam videamus horum hominum manumissionem s. dimissionem ex qualicumque nexu adscriptitio. Scilicet cum plerique pacto & spontanea additione in qualemcumque hanc seruilem causam incidissent: pacto haec etiam & mutuo consensu erat dissoluenda, scilicet quia non licebat deferre, inuitis dominis, eam vitae conditionem, quam semel inito eam in rem pacto ipsi elegissent. Hinc ergo necessitas petendi hanc manumissionem. Enimuero si vel maxime a nexu erga pristinos agri dominos essent liberati, non tamen facile ad lautiorum aliquam conditionem adspirare iis licebat. Nam plerumque manumissi etiam post manumissionem non habentes, vnde viuerent, libenter in praediis, quae a dominis acceperant, remanebant, donec laetior ipsis fortuna exurgeret, licet corpore non amplius essent obnoxii dominis. HEINEC-

CIVS *Elem. iur. germ. lib. I. §. 57.* Cum ergo ratione
 operarum etiam & censuum, tantum non eiusdem cum
 feruis germanicis essent conditionis, & raro adeo egre-
 gie a manumissoribus donarentur, quod Romae fieri
 solebat, vt splendidam inde vitam alere possent: recte
 Tacitus dixit: *libertinos non multum fuisse supra seruos,*
 quod tamen, quam recte adhucdum plerique interpreta-
 ti fuerint, viderint alii. CHIFLETIVS TORNVS *dans*
l'histoire p. 192. dans les preuves p. 455. STUMPF VI,
 6. 469. b. HVND in dem Bayrischen Stambuch P. II.
 p. 110. SCHILTER *inst. iur. publ. p. 94. sq.* Sane ex
 lege Salica manumissi ingenui fiebant vt mansuarii MAR-
 CVLFVS I, 22. apud BALVZIVM II, 387. Erant au-
 tem mansuarii qui censum de manso suo praestare coge-
 bantur BIGNON *ad MARCVLF I. c. p. 906.* Eadem
 ratione dicitur in I. P. 5. III, 20 *läßt der König oder*
ein anderer Herr seinen Diensthman oder seinen eigenen
Mann frey, der behält freyer Landsessen Recht de quo
videndus IO. LEONH. HAVSCHILD. V. C. I. c. p. 104
n. 3. Ne tamen quisquam putet, adeo despectui fuis-
 se apud Germanos libertinorum conditionem, dabimus
 quaedam loca, vnde adpareat, ipsos non quidem in-
 genuis aequiparatos, sed tamen vltra conditionem ser-
 uilem eminuisse. Ita Capit. 3. Caroli M. de 813. I, 511.
 dicitur: *Qui hominem INGENVVM occiderit, solidos*
C C. componet, & exinde in dominico tertiam partem
componat. Qui lidum occiderit, solidos 100 componat,
& exinde in dominico tertiam partem componit. Qui SER-
VVM occiderit, solidos 50 componat, exinde in dominico,
sicut diximus, tertiam partem componat. Ibidem §. 19.
Si quis hominis Franci curtem infregerit, solidos sex com-
ponet

ponet - de INGENVO homine in emendatione sua solidos inde LIDO in emendatione solidos 4 - de SERVO in emendatione solidos duos. Porro Capit. Caroli M. de 797. l. 278. dicitur. Si quis de NOBILIORIBVS ad placitum manibus venire contemserit, solidos quatuor componat, ingenui duos, LITI vnum quo etiam redit insignis locus quem ad finem §. 27. proposuimus, vt alia innumera eam in rem in legibus antiquis exstantia, non ad legem. Illud tamen negare non licet, interdum & horum manumissorum hominum conditionem fuisse deteriore, quod praesertim iis accidebat, qui a clericis manumittebantur, de quo videantur c. 35. 61. 63. 65. C. 12. 9. 2. THOMASIVS de iure dandi ciuitatem §. 19. 20. & HERTIVS de hominibus propriis l. 1. §. 7. prout nempe maior esset eorum copia, qui agros alienos sese culturos esse sponderent, aut insignior adeo eorum deuotio.

§. XXVII.

DE DELICTIS QVAE AVT AB INGENVIS ET SERVIS AVT IN EOS COMMITTEBANTVR.

Insigne prorsus inter ingenuos & seruilis conditionis homines discrimen intercedebat ratione delictorum, quae aut ab illis committerentur aut contra illos essent admissa. Ita proditum leg. Wisigoth. lib. VI. t. 1. l. 2. ap. GEORG. p. 2018. Inferiores humilioresque, ingenuae tamen personae, si pro facto homicidio vel quibuslibet aliis criminibus fuerint accusatae, nec ipsi inscriptione praemissa subdendi sunt quaestioni, nisi maior fuerit caussa quam quod D solidorum summam valere constiterit. Si autem actio minoris est quantitatis, quam D sunt solidi

lidi, secundum leges alias componere compellatur. Aut si conuinci non potuerit, sacramento se expians compositionem accipiat, quae de mala positione legibus continetur. Speciali tamen constitutione decernimus, ut persona inferior nobiliorem se vel potiore inscribere non praesumat. Sed si petendum in causa putauerint, & probatio fortasse conuincenti defuerit, conscientiam suam sacramentis purgare non differat, quod nec amiserit, nec habeat penes se, nec retineat rem, pro qua fuerit petitus; & reddito iuramento, ille qui male petit, sicut alia lex continet, ei componere non moretur. Verumtamen seu nobilis, seu inferior, seu ingenua persona, si quaestioni subdita fuerit, ita coram iudice, vel aliis honestis viris a iudice conuocatis accusator tales poenas inferat, ne vitam exstinguat, aut quamcunque ipse, qui quaestioni subiiciendus est, membrorum debilitationem incurrat. De seruis autem l. c. VI, 1, 4. p. 2020. Seruus vel ancilla in capite domini vel dominae non propter aliud torquendi sunt, nisi tantum in crimine adulterii aut si contra Regem, gentem vel patriam aliquid dictum vel depositum fuerit: seu si falsam monetam quisque confinxerint, aut etiam si causam homicidii vel maleficii quaerendam esse constiterit. Ita ut serui vel ancillae pro talibus criminibus torti, si conscii & occultatores sceleris dominorum reperiuntur, pariter cum dominis, secundum quod voluntas principis exstiterit, condemnentur -- p. 2021. Si seruus in aliquo crimine accusatur, antea non torqueatur, quam ille, qui accusat, hac se conditione constringet, ut si innocens tormenta pertulerit, pro eo quod innocentem tormentis tradidit, alium eiusdem meriti seruum domino reformare cogatur. Si vero innocens in tormentis mor-

turus

tuus aut debilitatus fuerit, duos aequalis meriti seruos cum eodem domino reddere non moretur. -- Ingenuus sane, si quemlibet libertum idoneum, pro capitali crimine siue pro aliis scelerum causis quaestioni plausauerit addendum, non aliter eum impetere poterit adscribendum, nisi CCL solidorum quantitatem causa ipsa valuerit, pro qua eum accusator conatus fuerit subdere quaestioni. Nam si inferior fuerit atque rusticans, quem liberum esse constiterit, tunc in eo permittatur quaestio agitari, si causam ipsam, unde agitur, C solidos valere constiterit. -- Similiter & de inferioribus illis libertis, si debilitatione vel morte quis per intemperantiam fuerit condemnatus, medietas satisfactionis, quae supra de libertis idoneis constituta est, ei qui indebite quaestionatus est, si tamen vixerit; aut suis heredibus, si ipse inde mortuus fuerit, exsoluenda est. Quod autem ad delicta in homines ingenuos commissa attinet, duriori poena composita iis, qui in seruilis conditionis homines admitterentur. Ita in Capitul. Caroli M. de 798. ap. BALVZ. I. 307. Si quis SERVVM aliquem alienum PLAGIAVERIT, i. e. per circumventionem de seruitio domini sui abstraxerit -- sic postea, qui eum plagiauerit, 1400 denariis, qui faciunt solidos 35, culpabilis iudicetur. -- Si quis hominem INGENVVM plagiauerit vel vendiderit, & postea in patriam reuersus fuerit, 4000 denariis, qui faciunt solidos 100, culpabilis iudicetur. -- Si quis hominem INGENVVM reddiderit, & postea in patriam reuersus fuerit, 8000 denariis, qui faciunt solidos 200, culpabilis iudicetur. De exspoliatione Capit. Caroli M. de 798 l, 292. Si quis hominem ingenuum exspoliauerit, 2500 denariis qui faciunt solidos LXII cum dimidio, culpabilis iudicetur. --

Si quis - dormientem exspoliauerit, 4000 denariis - culpabilis iudicetur - I, 302. Si quis ingenuus ingenuum castrauerit aut virilia truncauerit, 4000 denariis culpabilis iudicetur. De homine ingenuo sine causa ligato vide ibidem I, 303. I, 38 de contrectatione puellae ingenuae I, 36. De homicidio ibidem p. 36. Si quis clericum interfecerit, iuxta quod natiuitas eius fuit, ita componetur. Si seruus, sicut seruum. Si regius aut ecclesiasticus sicut alium regium aut ecclesiasticum. Si litus sicut litum, si liber, sicut alium ingenuum cum 200. solidis componat. POTTGIESSER lib. I. c. 3. §. 6. p. 128. §. XI p. 132. & ill. SCHEIDIVS p. 512.

§. XXVIII.

SOLVS INGENVVS MILES.

Vt autem ad nobiliora et insigniora ingenuitatis iura proueamur, ab eo initium faciendum esse puto, quod quasi fons omnium aliorum iurium esse videbatur, nempe quod quisque ingenuus militari dignatione frueretur. Scilicet cum omnis respublica veterum Germanorum ratione militari contineretur, qua aut libertatem suam defendere niterentur, aut gloriam armorum semel partam seruarent: vix alii hac vita digni videbantur, quam qui liberi nati essent, praesertim cum suis quisque sumtibus militauerit, adeoque iis tantum ad militarem honorem peruenire liceret, qui opibus aliquantum eminerent. Quod enim, ad reip. romanae rationem respiciens iam olim cecinit OVIDIVS amor III, 8, 54 sqq. illud, si in qua alia, certe in Germanorum respublica dici potuit.

Possidet

Possidet inuentas sanguine miles opes.

*Curia pauperibus clausa est, DAT CENSUS HONORES
Inde grauis iudex: INDE SEVERVS EQVES.*

Huc ergo intendens oculos Tacitus iam olim prodidit, libertinos non multum supra seruos; raro aliquod momentum in domo, numquam in ciuitate (§. 9. 26.). Idem institutum tenuit sub Regibus Francorum, vt non nisi ingenui ad militiam admitterentur. Interim ne hoc quidem negari potest, interdum seruos & manumissos etiam ad exercitum vocatos esse. Ita enim cautum legimus Legg. Wisigoth. lib. 9. tit. 2. leg. 9. *Et decreto speciali decernimus, vt quisquis ille est siue sit dux, siue comes atque Gardingus, seu sit Gothus siue Romanus, nec non INGENVVS QVISQVE VEL ETIAM MANVMISSVS in exercitum progressurus decimam partem seruorum suorum secum in expeditionem bellicam ducturus accedat: ita, vt haec ipsa pars decima seruorum non inermis existat, sed vario armorum genere instructa appareat.* Quo ipso gratiam libertatis serui saepe merebant, plane ut apud Romanos obtinuisse ex l. 6. C. qui militare possunt discimus. Ita enim leg. Wisigoth. lib. II. t. 7. C. 20. disponitur: *Et licet fauente Deo gentes nostrae affluant copia bellatorum, nil tamen officit, si de illis augeatur insuper nostra acies ad repulsionem hostium externorum, qui ex familiis fisci per regias auctoritates gratiam meruerunt libertatis.* Generalem lane subeundae militiae necessitatem eo tempore fuisse patet ex *Anal. Francisc. Metensib. I, 602. vbi de Pipino: Singulis vero annis in Kalendis Martii generale CVM OMNIBVS FRANCIS secundum priscorum consuetudinem concilium*
L agebat.

agebat. In quo exercitui quoque praecepto dato, ut quacumque die illis denunciaretur, parati essent in partem, quam ipse disponderet, proficisci. Quin exilii poena aut fustium ictu adficiebantur, qui edicto regis non parerent. Legg. Wisigoth. l. c. Si quisque ille admonitus - definitis locis atque temporibus praesto esse destiterit, si maioris loci persona fuerit -- a bonis pro his ex toto priuatus, exilii relegatione iussu regio mancipetur. -- Inferiores sane vilioresque personae - non solum ducentis ictibus flagellorum verberati, sed & turpi decaluatione foedati, singulas insuper libras auri cogantur exsoluere, quas principalis potestas cui largiri decreuerit. Neque haec militiae ratio mutata est sub Carolingis. Ita enim capit. 2. Caroli M. de 813. De hoste pergendi, ut Comiti in suo Comitatu per bannum unumquemque hominem per sexaginta solidos in hostem peregre bannire studeat, ut ad placitum denunciatum, ad illum locum, ubi iubetur, veniant. item in append. 2. lib. 4. Capitul. 36. Et si senior vel comes eum domi dimiserit, ipse pro eo eundem heribannum i. e. sexaginta solidos persoluat, & tot heribanni ab eo exigantur, quot homines domi dimiserit. Omnium autem optime hoc patet ex Capit. Lotharii. tit. 3. C. 27. QVIVMQUE LIBER HOMO admonitus a Comite suo vel ministris eius ad patriam defendendam ire neglexerit, & exercitus supervenerit ad istius regni deustationem - capitali sententiae subiaceat. Idem de Ludouico infante testatur EVITPRANDVS lib. II. c. I. Ludouicus Rex gentis suae depopulationem Hunnorumque intelligens crudelitatem suorum omnium animos hac formidine inflamat, ut si bello eodem quemquam, quod tum acturus esset, deesse contingeret, laqueo procul dubio vitam finiret; de quo

quo supra §. 5. iam quod satis est, exposuimus. Posteriori aeuo, cum feudorum praesertim in ineunda militia ratio haberetur, vix alii ad militarem honorem admittebantur, quam qui aut feudorum essent aut insignium allodiorum possessionibus instructi. Hinc I. F. 5. c. 7. Wer Lehen von dem RICH habe, dem soll der Kunig heissen gebiethen ein Herfart mit yme zu fahrende, und die soll er ihm gebiethen über sechs Wochen und einen Tag, das er faren solle. Quo tandem factum est, vt illae praesertim familiae, quae feudorum aut insigniorum allodiorum opibus subnixae militarem conditionem conseruaerant, hanc, quasi insignem praerogatiuam ad posteros solae transmitterent, praesertim cum feudorum possessoribus Conradi II Salici aetate ius hereditarium in beneficiis tribueretur, & ii ipsi homines sensim *nobilium* nomen adsumerent; quo ipso noua ingenuorum distinctio exorta est, vt militares alii s. Ritterbürtig, alii autem non militares dicerentur. Tandem vero, a Sigismundi praesertim, aetate milite perpetuo electo plenissimam mutationem persensit pristinus militiae status, quam docte persequitur IO. PAULL. HANE V. C. de vario militiae statu apud Germanos §. 17. sqq. p. 37. sqq. Viddendi etiam PHIL. CLYVER. in Germania antiqua lib. I. c. 15. §. 30. PAUL. HACHENBERG in Germania media diff. 2. §. 3. sqq. LVD. HUGO de statu region. Germ. c. 4. §. 22.

§. XXIX.

AN BVRGENSES MILITES.

Explicato iam insigni ingenuitatis iure militari, ostendendum est, quatenam potissimum personae hoc honore usae fuerint. Et primo quidem loco videamus de burgenfibus. Quod autem ad vrbes s. burgos ante Henricum Aucupem attinet, cum & hae ad defendendam patriam sint exstructae praesertim a Romanis, quorum se in fidem Germani insinuauerant: dubio vix caret, burgenfes hos s. ciues militari honore dignos esse habitos. Certe Tencteri inuisa Agrippinensibus gens, mandata apud concilium eorum edentes, ad hos cum summa indignatione dicunt apud TACITVM H. IV, 64. *Redisse vos in corpus nomenque Germaniae, communibus Deis & praecipuo Deorum Marti grates agimus, vobisque gratulamur, quod tandem LIBERTIN-TER LIBEROS ERITIS.* Nam ad hunc diem flumina ac terras & coelum quodam modo ipsum clauferant Romani: ut colloquia congressusque nostros arcerent: vel quod contumeliosius est VIRIS AD ARMA NATIS inermes ac prope nudi sine custode & pretio coiremus. Neque vero est aliquantum simile, harum certe urbium ciues a militari honore vnquam exclusos fuisse. Idem etiam dicendum est de urbibus quas Henricus Auceps & qui eum sequuti sunt Germaniae reges, exstrui iusserunt. Cum enim & hae maximam partem ad defensionem patriae exstruerentur: ablonum fuisset, eos urbibus includere burgenfes, qui non possent ad dignationem militarem eniti. Sane conditio militaris inter alia insignia loca adparet ex diplomate Henrici Ducis Lotharingiae de 1192
apud

apud BVTKENS in libro, quem inscripsit: *trophées du Duché de Brabant. dans les preuves du livre IV. p. 46. Item Burgensibus (de Filfordia) remisimus omnem expeditionem, quae fieri debet trans Mosam, trans Teneram, trans Antwerpiam, trans Niuellam.* GRVPENIVS Vir ill. l. c. p. 1049. Accedit quod inter burgenſes etiam rerum expeditoriarum deſ Heergerâtheſ vsus inoleuerit, quem in finem notandus est locus insignis ſtatutor. Goslar. ap LEIBNITIVM T. III. p. 435. quem dabimus infra §. 37. Neque credibile est, rebus expeditoriis instructos esse, qui bello interesse nequiuerint. Interim illud negare nolim, raro Burgenſes propter opum conditionem ad primam militaris vitae conditionem enifos; ANTONIVS MATTHAEVS de nobilitate IV, 13. DATT V, 1. §. 52. GYNDLING in Henrico Aucupe §. 21. lit. d. p. 139. POTTGIESSER lib. I. c. 2. §. 94. p. 97. Ill. SCHEIDIVS l. c. p. 112. not. 1. p. 153199. Perill. SENKENBERG de iurib. nobilit. germ. §. 3. not. d. p. 11. Scilicet cum potentioribus praeſertim ingenuis equeſtris potiffimum militia admodum perplaceret; huic autem utplurimum, opum ratione impares eſſent burgenſes: factum inde est, ut pedestrem haberent militiam, & raro aut numquam ipsis ad militis honorem adſcendere liceret, re multorum ſumtuum tum exiſtente cingulo militari. Hinc pedites opponuntur equitibus, quem in finem multa loca notatu digna congeſſit Gundlingius l. c. quae non exſcribo. Pluribus hoc probauit ill. ESTOR de ministerialibus c. 5. §. 299. p. 436. ubi inter alia occurrit egregium teſtimonium ex vita S. Guidonis apud MABILLONEM in aet. Ordinis S. Benedicti P. I. ſaec. VI. §. 14. p. 488. accidit, ut - Trasmundus marchio cum magno ex-

exercitu iter haberet & TVM POPVLARES ET RVSTICANI, qui in comitatu plures aderant, - - caussa depraedandi concurrerent. Adposite eam ob rem LAMBERTVS ARDENSIS p. 83.

Hinc POPVLVS PEDITAT, qui solo nomine guerra
Sponte lubit, vel adit tanti discrimina belli.

Interdum etiam operam castrorum vsibus praestabant, quod docet locus LAMBERTI SCHAFNABVRGENSIS ad a. 1075. adlatus a IO. GE. CRAMERO V. C. l. c. p. 66. Tum vero, ut semper in fuga hostium ignauissimus & fortissimus par solet esse audacia, par gloria, omnes in exercitu Regis legiones, confusis ordinibus, omnes ETIAM PLEBEI AC RVSTICI, qui castrorum vsibus seruilem operam dependebant, ocyus se ad persequendos fugientes expediunt. Quod autem seruiles has operas nominat Lambertus, inde esse videtur, quod lautioris conditionis homines omnem plane nisi bellicum laborem a se alienum esse putantes, his, qui infimum tantum militiae gradum tenere viderentur, quasi in despectum, & ut famulos esse & armigeros indicarent, delegare solebant. Ceterum hos ipsos pedites, & in mediocri militiae gradu constitutos ingenuos fuisse ostendit Cl. METTINGH l. c. p. 51. 97. 164. 369. 419. Quae autem in caussa sint, quod posteris praesertim temporibus a conditione militari deflexerint Burgen-
ses, iam distinctius aliquantum proponere iuuat. Scilicet cum plerique Burgensium mercaturae & opificiis nauarent operam, quo vno sibi rem quaererent: fieri non potuit, ut animus ad alendam militiae gloriam pateret; & cum hanc quasi hereditariam curam ad posteros transmitterent, tandem ad alia omnia & sibi ipsis & illis praesertim nati esse videbantur, qui numquam militiae
com-

commodatibus excidissent. Hinc ergo despiciatui haberi coeperunt reliquis ingenuis militari honore numquam delapsis, & factum, vt vix digni amplius esse pristino militiae honore viderentur. Accessit insigne etiam *militaris cinguli* onus, cui vix pares esse burgensium opes videbantur, cum aut plane non ducerentur militaris gloriae stimulis, vel certe negotiationes, metu an commoditate an desidia permoti nescio, ei praeponerent. Certe non inane fuisse militis nomen, sed multorum sumtuum rem, docet inter alia elegans exemplum, quod ex *Perill. DE GVDENVS II. 1303* adduxit ill. GE. LVD. BOEHMERVS de iurib. ex stat. milit. Germ. pendentibus c. 1. §. 12. p. 32. vbi Eberhardus de Quade se DCCC florenos a fratribus suis accepisse testatur, vt honoris gradum cingulo militari acceptum, eo decentius gere liceret zu der Zeit als ich Ritter worden bin um sonderlicher Gunst willen, mynen Ritter Stat desto bas zu vollenbringen. Quid ergo vitam sequerentur, cui pares non essent, & adfectarent splendorem militis multorum sumtuum effusione tuendum? Probe hoc intellexit fortis vir, plebeio genere satus, de quo OTTO FRISINGENSIS de reb. gest. Frid. I. II, 18. p. 458. Nec praetereundum erit de cuiusdam praeruptae audaciae stratoris virtute, qui dum taedio longae obsidionis affectus, ceteris assiliendi arcem exemplum dare vellet, gladio tantum & clypeo, paruaque (vt id genus hominum solet) securi, quae sellae ab eis alligata portatur, usus, aggerem, qui turri Rubae praeiacet, aggreditur, viamque securi, qua pedem figeret, faciens, montem ascendit. Non illum crebri lapidum ictus, qui a machinis Principis contra turrin vi tormentorum propellebantur, detertere; non eum iaculorum seu

sue saxorum, ab arce ad modum imbrium, non interpolati iactus reuocare poterant: ad turrim usque processit, ibique viriliter dimicando militem etiam armatum ad terram ictibus deiecit, atque inter tot periculorum discrimina illaesus ad castra redire potuit. Quem rex ad se vocatum militari cingulo ob tam praeclarum facinus honorandum decreuit. At ille se plebeium dicere, in eodemque ordine velle remanere, sibi sufficere conditionem suam: honeste donatum ad propria redire permisit contubernia. Idem hoc, more suo, ex Ottone in carmen transfudit GVNTHERVVS LIGVRINVS II, 609 sq. p. 43. 44.

Cui Rex ob facinus praeclarum praemia laudis
Digna referre volens titulos & nomen equestre
Armaque cornipedesque feros, CVLTVSQVE NITENTES
Largiturus erat. Puduit consurgere tantum
Plebeium generisque sui transcendere fines
Et sub fortuna potius remanere priori
Credidit, acceptis largis a Principe donis.

Deinde vero cum Conradus Salicus a. 1036 successionem in feuda perpetuam militum sibi animos in hoc deuincturus introduceret, neminique posterorum beneficia parentum auferri vellet: hi praesertim, qui aut feuda possiderent, aut insignia allodia alendo splendori militari paria, militari genere prognati dicebantur, eumque adeo honorem ad posteros suos propagabant. ANT. LVDOV. MVRATORIUS *antiquit. medii aevi* T. I. p. 609. ill. HEILIGER de campis Roncal. p. 34 sqq. Hoc deinde respicientes Imperatores militem fieri posse negabant, nisi qui esset militari prosapia editus. Hinc in diplomate apud PETR. DE VINEIS VI, 17. dicit Fridericus II.

Er

Et nostris constitutionibus cauetur, quod milites fieri nequeant, qui de genere militum non nascantur; de quo loco videndi LVDEWIGIVS de dignitate uxoris p. 17 & cel. IO. GE. CRAMER c. 5. §. 2. p. 319. Idem sanxit Rogerius Siciliae rex inter Constitutiones Siculas lib. III. t. 33. §. 2. ap. Lindenbrog. p. 814. Constitutione praesenti, in posterum valitura sancimus, ut a modo ad militarem honorem nullus accedat, qui non sit de genere militum, sine mansuetudinis nostrae licentia & mandato. Sed tamen ne has quidem prohibitiones ad burgenſes pertinuisse, vero est simile inde, quod lege Friderici II. quam exhibet CONRADVS abbas VRSPERGENSIS ad a. 1177 non comprehendantur, quae ita: De filiis sacerdotum, diaconorum, rusticorum statuimus, ne cingulum militare aliquatenus assumant, & qui assumerunt, per iudicem prouinciae a militia pellantur. Quod si dominus alicuius eorum eum in militia contra iudicis interdictum retinere contenderit, dominus ipse in decem libras condemnetur, seruus autem omni iure militiae priuetur. Interim res ipsa eis necessitatem imposuit non ambiendae amplius militaris cinguli praerogatiuae, praesertim cum mercaturam & negotiationem exercentes plerique burgenſes reliquis ingenuis, militarem honorem propagantibus despiciatui esse coepissent. Hinc ergo vitio Italici vertit OTTO FRISINGENSIS, quod ab hac ratione defecissent, qui ita: Ut tali ad comprimendos vicinos materia non careant, inferioris conditionis iuuenes, vel quoslibet contemptibilia etiam mechanicarum artium opifices, quos ceterae gentes ab honestioribus & liberioribus studiis tamquam pestem propellant, ad militiae cingulum vel dignitatem gradus assumere non dedignantur; quocum conuenit, more suo GVNTHERVVS III, 153.

Vtque suis omnem depellere finibus hostem
 Possit, & armorum patriam virtute tueri;
 QVOSLIBET EX HUMILI VVLGO, quod Gallia foedum
 Iudicat, accingit gladio concedit equestri

Postea ergo, qui ad cingulum militare peruenire vellet, probare debebat, se militari genere prognatum esse, quod ostendit insignis locus NICOLAI BVRGVNDI *lib. I. hist. Ludouici Bauari Imp. p. 50.* vbi de Friderico austriaco ita: *ut ardorem iuuenum ad fortia acueret, edici iubet: si quis in equestrem ordinem recipi vellet, sub vesperam se in praetorium conferret. Et forte tunc Fridericus, siue in honorem, siue aliis occupationibus detentus, eam curam dederat archiepiscopo Salisburgensi, ut SINGVLORVM STIRPE EXCVSSA, sollemnia transfigeret.* Idem probat MARCVS VVLSON DE LA COLOMBIERE in libro de l'office des Roys d'armes ap. IO. GE. CRAMERV M V. C. C. V. §. I. p. 320. Et quant a la creation des nouveaux Chevaliers les Roys & les Herauts d'armes y ont toujours assisté, ou a la teste de l'armée sur le point de donner quelque bataille, ou apres, qu'il estoit jugé plus a propos: pourtant Chasque Bachelier estoit obligé, auparavant, que de recevoir cet honneur, de faire ses preuves de nom & d'armes & de justifier par bons actes, qu'il estoit noble de quatre quartiers, tant paternels, que maternels, le font par l'entremise & l'office des Roys & des Herauts d'armes, qui verifient le tout & en donnent leurs certificats. Tandem, cum qui militarem gloriam hereditario quasi iure ad posteros suos transmiserant, a saeculo XIV. & XV inde nobilium axioma sibi sensim tribuerent, insignius esse coepit inter burgeneses & militares discrimen, quod deinde ad hunc vsque diem perduravit. Huc ergo respexit ALB. KRANZIVS metrop. lib. III. c. II. de

Hen

Henrico Aucupe loquens: *Ministeriales suos, QUI SOLI VOLVNT HODIE DICI MILITARES, coequavit urbicis ad militiam conscribendis, quos etiam in ordinibus duxit, nihilo minoris habitos - Sed posteriora saecula distinxerunt ordinem militantium & urbicorum, ut IAM non patiantur sibi illos coequari.*

§. XXX.

AN RVSTICI MILITES?

Ad rusticos quod attinet, tantum non eadem fata cum burgensibus, si rem militarem spectes, illi habuerunt. Hos olim enim ad militiam fuisse obligatos non est ad dubitandum, cum militiae obligatio esset vniuersalis praesertim in iis, qui praedia possidentes haberent, vnde conditionem militarem tuerentur. (§. 3. 28.) ill. GE. LVD. BOEHMER *de iurib. ex stat. milit. Germ. pend. c. 1. §. 4. p. 7 sqq. §. 6. p. 15 sq. §. 10. p. 23 sq.* Sane hac ratione Carolus Caluus a. 764 ap. BALVZIVM II, 186. sancit: *Vt PAGENSES FRANCI qui caballos habent vel habere possunt, cum suis Comitibus IN HOSTEM PERGANT; & nullas per violentiam vel per aliquod malum ingenium aut per quancumque indebitam oppressionem talibus Francis suas res aut caballos tollat, ut hostem facere, & debitos paraueredos secundum antiquam consuetudinem nobis exsoluere non possint, neque Comes, neque aliquis minister rei publicae. Ibidem p. 190. dicit: progenitorum & praedecessorum nostrorum capitulis inuenitur, ut postquam Comes & PAGENSES DE QUALIBET EXPEDITIONE REVERSI fuerint, ex eo die super quadraginta noctes sit bannus*
M 2 refusus;

refusus; ex quibus certe hoc adparet, pagenses s. rusticos non esse omnino olim a militia exclusos, licet raro ipsis hoc daretur, vt ad insignem aliquem & illustrem in militia locum eniterentur. Neque mutatum hoc esse videtur post exstructas in Germania vrbes. Clare hoc consequitur ex loco illustri WITICHINDI qui *lib. I. anal. p. 639. ap. MEIBOM.* de Henrico Aucupe ita: *ex AGRARIIS MILITIBVS nonum quemque eligens in vrbibus habitare fecit, vt ceteris confamiliaribus suis octo habitacula exstrueret, frugum omnium tertiam partem exciperet seruaretque, ceteri vero octo seminarent & meterent frugesque colligerent nono, suisque eas locis reponerent; quocum conuenit CONRADVS VRSPERGENSIS p. 154.* Vulgo hoc trahunt ad originem patriciorum, quasi hi agrarii milites soli, faeci libertinorum burgensium admixti ad munera urbana adspirauerint. Ita iam olim rationes subduxit CONRADVS BOTHO in *chron. Brunsu. p. 305.* vbi: *de Ranser gaff se frey und eddel dat se Borger schelden heten, darvan sint de Schlechter in den Steden gekommen, de sicc in düssen Stücken meist bevisen: denn in vechten und in striden, dat heldeu de vor rittermansche menne, unde heten de Eddlinge.* Sed quod ad Bothonem attinet, hic sibi ipse parum constat. Nam si Imperator manumisit hos milites agrarios ad hunc effectum, dat se Borger scholden heten, quomodo poterant nobiles dici & sibi prae aliis burgensibus praerogatiuam aliquam tribuere? cum si vel maxime burgensium numerus ex libertinorum grege coaluerit, quod indicare Botho videtur, agrarii milites hac ratione ipsi quoque non meliori conditione natalium vtantur. Interim hoc sibi persuaferunt CONRINGIUS *de vrbibus germanicis §. 83.* THOMASIVS *de iure*

iure dandae ciuitatis §. 32. & *de hominibus propriis* §. 29. GVNDLINGIVS §. 20. p. 118. & IO. GE. CRAMERVS V. C. c. 2. §. 8. p. 76. Sed, vt ingenue fatear, mihi non satisfaciunt doctissimorum virorum argumenta, & potiore habeo eorum sententiam, qui hos milites agrarios rusticae conditionis fuisse notant, licet risu & sibilo digni videantur Cel. CRAMERO. Nam, bone Deus, an patriciorum erit, & nobilium virorum, confamiliaribus suis habitacula exstruere, fruges excipere & seruare? an confamiliares nobilium dicendi illi, qui seminant, metunt, fruges aliis colligunt, in horreis reponunt? Certe parum honorifice de patriciorum sentiunt origine, qui huc trahunt verba Witichindi; cum vix sit vero simile, ab aratro esse eos aut stiua ad urbanos honores vocatos; neque etiam perpetuum fuisse Aucupis institutum videatur, quod iam egregie monuerunt IO. DAV. KOEHLER in der Reichshistorie p. 62. METTING p. 372. & praesertim ill. SCHEIDIVS §. 5. p. 21 sq. & §. 21. p. 182 sq. cf. supra §. 14. p. 41. sq. Interim si vel maxime negandum hoc sit, esse ab his militibus agrariis ortos patricos, adprime tamen verba Witichindi hoc quod diximus, comprobant, nempe rusticos non omnino fuisse a militia exclusos, cum *agrarii* certe *militēs* vocantur, agrarii autem nominantur a Witichindo primum in oppositione ad burgenses, deinde quia non semper & ordinarie militiae destinarentur homines, quos dira necessitas agris quasi & vomeri adeo adscripsisset, vt quiduis potius quam bellum & militarem gloriam sequi ipsis liceret. Postea vero quam rusticos armis parum esse aptos sentirent, pecunia nempe, quae ipsos armaret, destitutos, perpetuaque eorum opera in colendis agris indigerent: sensim eo res deuenit, vt ru-

sticis militari honore prorsus interdiceretur. Huc ergo respexit EKKEHARDVS IVNIOR de casibus monasterii S. Galli in Alemannia c. 4. ap. GOLDASTVM in scr. rer. alem. T. I. p. 24. Nunc villici maiores, quia serui non timent, tument, scuta & arma polita gestare inceperant; ad quem locum monet Goldastus, vetitum hoc fuisse olim lege quadam alemannica, & repetitum lege Friderici I. de pace tenenda II. F. XXVII. §. 4. Verba ita habent: *Si quis rusticus arma vel lanceam portauerit vel gladium: iudex, in cuius potestate repertus fuerit, vel arma tollat, vel viginti solidos pro ipsis recipiat a rustico*; ex quo tamen non omnimoda armorum gerendorum prohibitio adparet. Ab hoc ergo tempore non nisi extremo casu necessitatis armabantur, quid enim milite opus erat, qui sumtus militiae sufficere non poterat? qui aratris essent, vomeribus & stiuis armati? qui ne armorum quidem gestandorum hostisque faciendi peritia censebatur? quem denique in agris remanere & sua ipsius utilitas & dominorum agri commoda iubebant? Interim ne sic quidem omnino a militia repulsi, vt non interdum strenuus aliquis ex eorum corpore homo ad militiam penetraret. Praeter ea, quae iam §. 22. ex Duellio exempla protulimus & §. 29. iam addo locum magni chron. belg. p. 408. ubi: *Misit fratri suo archiepiscopo in auxilium strenuum quemdam militem, Dominum videlicet Ruysenbach, & quemdam cum ipso PLEBEIAE ORIGINIS ARMIGERVVM, qui ob animositatem & strenuitatem in armis nobilioribus genere praeferebatur.* Quae autem ad plane amissam a rusticis militarem gloriam attinent, in eo aequalis est eorum cum burgensibus caussa, neque ea esse repetenda censemus (§. 29.)

§. XXXI.

INGENVVS FEVDORVM CAPAX ET DANDORVM ET
ACCIPIENDORVM.

Exposita iam militari caussa ad ea progredimur, quae honoris militaris legitima quasi sunt corollaria. Et primo quidem loco de ingenuorum iure ad feuda exponemus, qua in re ita versabimur, vt primo quidem dicamus de iis, qui dare feudum possint, deinde qui possint, adquirere possessiones feudales. Vt autem ad primam quaestionem respondeamus, monendum est necessario, feudorum originem primam esse in militiae commoditatibus ponendam atque necessitatibus, dataque esse primum beneficia, quae mox hereditario iure ad posterios deuoluta feudorum naturam induerunt, quod egregie euicit ill. vir, quem saepe honoris caussa nominaui, GE. LVD. BOEHMERVS in eleganti progr. *de feudis ex veterum Francorum beneficiis enatis*, quo ad audiendam dissertationis suae *de iuribus ex statu militari Germanorum pendentibus* sollemnitatem inuitauit. Deinde vero nata probataque semel feudorum commoditate alias etiam ob caussas, & eas bene multas, feuda concedi coeperunt, quas hic percensendi neque animus est, neque occasio. Interim ex hac ipsa re hoc mihi deducere posse videor 1) omnes, qui qualicumque defensione in casum belli indigebant, feuda concedere potuisse 2) eos, qui defensionem alteri praestare valerent, ad feudorum etiam possessiones, si primam feudorum naturam respicias, digne fuisse admissos, praesertim si consideremus, quanta olim concedendorum feudorum fuerit in insigni pecuniae defectu necessitas, quem in finem egregia exempla

pla congescit ill. ESTOR in commentat. ob der niedere Adel in den alten Zeiten Lehen ausgeben können §. XI. Tom. I. der kleinen Schriften p. 709. Sed instat illustris vir, & nobiles s. militares personas feuda dare potuisse negat, quod ea ad militiae vsum olim fuerint comparata, adeoque cum iure armorum & belli privati destituti olim nobiles fuerint, non posse fieri, vt feuda concesserint. Vtrum verum hoc sit, quod nobiles iure belli caruerint, §. 34. pace viri illustris disquiram, quae hoc loco occupare nolo. Interim hoc monendum iam esse puto, cum & aliae olim fuerint & dandorum & accipiendorum feudorum rationes, non posse a deficiente belli iure ad facultatem conferendi feudum argumentum duci. Deinde vero licet vox feudi sit aliquantum late patens, & ea etiam bona comprehendat, quae feudo vicina sunt, de quibus iusto volumine commentatus est LVDEWIGIVS (a), non tamen inde potest concludi, cum feudum occurrit, esse ea bona non feuda, sed feudis tantum similia & ἀνάλογα. Vt ergo exemplis quibusdam probem, nobiles etiam s. militares personas feuda concessisse, quaedam ex ill. SCHEIDIO depromam. Ibi inter alia p. 336. charta occurrit, in qua Lippoldus de Rottingen Ottoni Episcopo hildesiensi feudum in Lynderth monasterio Luccensi resignat vbi: *Nos Otto Dei & apostolice sedis gracia electus ecclesie hildensis presentibus publice protestamur,*

(a) *De iuribus feudo vicinis.* Notabile hanc in rem testimonium occurrit apud LVDEWIGIVM in Rel. Tom. I. p. 70. vbi a. 1252. memoratur villa Cosmatiz sex modios filiginis & septem solidos VILICO EIVSDEM VILLAE IVRE FEODALI ANNUATIM PER SOLVENS, videndus etiam est ad hunc locum F. C. CONRA- DI de nominibus feudi germanicis Feode & Lehen.

mur, quod cum nuper strenuus miles de Rottinghe senior, quatuor mansos in campis ville Lyndertb sitos QVOS HERMANNVS KNIGGE AB EODEM MILITE IN FEVDO TENVERAT, & eidem militi resignauerat, - - vendidisset cet. Ibidem in charta de 1292. p. 385. ita dicitur: Baldewinus de Dalem MILES & Iohannes de Schepenstede FAMVLVS MILITARIS vniuersis presentes literas inspecturis in perpetuum. Tenore presentium profitemur, quod PROPRIETATEM VNIVS MANSI IN WACKERSLEVE, QVEM CONRADVS DE HAMERSLEVE TENET A NOBIS TITVLO PHEODALI, vendidimus. Porro ib. p. 421. Hermannus de Hulthusen dictus Berkule septem mansos in villa Mengershusen monasterio hildewarshufano a. 1275 resignans ait: Nos Hermannus de H. MILES dictus Berkule, Ioannes MILES & Hermannus dictus de Kalenberge fratres recognoscimus - quod - SEPTEM MENSOS - QVOS HEINEMANNVS MILES DICTVS DAPIFER ET SONO FRATER SVVS, CASTELLANI IN HOLTESMINAE, A NOBIS IN PHEODE HABVERVNT, - - contulimus - - Idem confirmant chartae l. c. p. 422. p. 427. p. 429. p. 505. p. 506 cet. prolatae, vt plura non adlegem. Prono ergo alueo inde fluit, nobiles non omnino a feudorum concedendorum honore exclusos fuisse. Ad alteram autem quaestionem, quinam feuda apud Germanos & olim adquisiuerint, & hodie acquirere possint, quod attinet, ad omnes hoc olim pertinuisse puto, qui militari gloriae essent pares; quod quum omnium ingenuorum olim fuisse ostensum sit (§. 2. 28.) ingenuos etiam omnes feuda potuisse capere consequitur. Enimvero cum postea militaris honor hereditario quasi iure ad certas quasdam familias transfret, hae ipsae quoque potissimum feudorum esse digni honore videbantur. Hinc

N

ergo

ergo vetus auctor de benef. c. 1. §. 4. ait: Omnes qui non sunt ex homine militari ex parte patris eorum & aui, iure carent beneficiali: quocum conueniunt verba I. F. S. c. 2. die nit en sin von Ridders Art van Vader unde van older Vater, de scholen Lehnrechts darben, itemque I. F. A. ap. Perill. SENKENBERGIVM in corp. iur. feud. p. 20. Alle die nit von Ritterlicher Art sind geböhren, und die nit ehelich geböhren sind, die süllen alle nit Lehnrech; haben. Causas huius mutationis optime percenset ill. STRVBE in den Nebenstunden T. III. p. 522 sq. Interim etiã tum haec res a procerum gratia dependebat, vtrum vellent etiam non militaribus feuda concedere, quod adparet ex I. F. A. c. 5. Lihet aber ain Herre der ainen ain Gut, der hat al; gut Recht darzu als der in dem sechsten Heerschilt vert, und erbent die Lehen an ire Rint: itemque c. 41. §. 1. Der Herr soll niemand Manschaft versprechen, ohne des der des Heerschildes darbet. Lihet er aber denn ein Guth, er het also gut Recht darzu, als der den Heerschild führet. - Iam ergo ad singulas ingenuorum classes progrediamur.

§. XXXII.

BVRGENSES AN FEVDORVM DANDORVM ET ACCIPIENDORVM CAPACES.

Burgenles quidem ingenuos fuisse euictum supra dedimus (§. 6-19.) quae quum ingenuitas feudorum & dandorum sit & accipiendorum quasi fons & origo, dubitationi vix locus est, an iure feudorum olim gauisi fuerint. Sed enim vt primo de iure dandi feuda videamus, raro eae fuerunt burgensium opes, vt alios de iis inue-

inuestire ipsis licuerit, vt adeo licet ingenui fuerint, ad hunc tamen honorem eniti ipsis non contingeret. Ad alteram autem huius iuris partem quod attinet, non est ad dubitandum, burgenſes ab antiquiſſimis inde temporibus feuda poſſediſſe. Ita ap. ill. SCHEIDIVM p. 15. occurrunt. Jan unde Henreck van Stemper Borghere tho Hildenſen, qui in gratiam Henreckſ von Bolckereſem feudum reſignant, eamque chartam a. 1300. ſigillorum ſuorum munimine ſe roboraffe profitentur. Porro in ſententia Erici Ducis Leoburgici ap. perill. SENKENBERGIVM in adp. iur. feud. p. 127. occurrunt haec verba: Were ein Here, Kiddere edder Knape, de enen Borger tho Manne empfanghen hedde. Iudicium feudale ſ. Manngericht a. 1400. habebatur inter Gerde van Crumefſe, Knapien, & Hinrike van Hechten, Borgere tho habeke apud ill. SCHEIDIVM p. 289. Eamdẽ in rem in ſtatuto bremenſi VIII. apud perill. PVFENDORFIVM T. II. obſervatt. in adp. p. 38. de communionẽ bonorum agitur, & additur: Is idt eck alſo, dat dar Manne Guth is, edder Denſtmans Guds, dar ſchal idt umme gahn, als ein Recht is vor den Heren, neque vero eſt aliquantum ſimile, legiſlatores bremenſes de natura feudorum quidquam diſpoſituros fuiſſe, ſi omnes omnino burgenſes a poſſeſſionibus feudalibus excluſi fuiſſent. Ex quo autem militia, quorum intuitu feuda plerumque concedebantur (§. 31.) ad certas familias hereditario quaſi iure tranſiret; & feuda etiam miniſterialium heredi- bus tribui ſolerent, factum eſt, vt omnes non militares a feudorum poſſeſſione penitus excluſendi eſſe viderentur. Hinc ergo burgenſes qui priſtinam dignitatem retinere percuperent, impetratis eam in rem Imperatorum

codicillis vti coeperunt; quo fit, vt multas ciuitates hoc iure ab Imperatoribus & principibus inuestiti esse perhibeantur. Ita ciues spirenses ad hoc ius enisi sunt ex priuilegio Caroli IV. de 1347 quod testatur LEHMANNVS VII, 41. p. 787. Verba huc spectantia haec sunt: Wir freyen auch dieselben Burgere von Speyer mit diesem Brieff von unserm Küniglichen Gewalt, daß sie lehenbar seyn mögent, und Urtheil sprechen mögent mit den Rittern allenthalben. Bene tamen notat LEHMANNVS, non fuisse haec priuilegia nouiter impetrata, sed tantum imperialis elogii munimine denuo roborata. Eodem redit insigne priuilegium quod Albertus dux ciuibus brunsuicenfibus dedit a. 1304 ap. ill. SCHEIDIVM p. 423. quod quia hanc rem egregie illustrat, integrum adponemus. Habet hoc ita: *Gratia Dei Albertus Dux de Brunsuic omnibus in perpetuum, cum rationi sit consonum & iuri consensaneum, ac a nostris militibus, viris prudentibus in nostra curia probatum: quod nullus dominus vasallum suum eo inuito alienare valeat, ipsi vasallo illum, qui inferioris conditionis existat, quam ipse dominus sit, pro domino assignando. Hinc est, quod Burgenfibus nostris fidelibus in Brunswic omnibus & singulis in fauorem, quem erga ipsos gerimus specialem, concedimus & volumus, vt nullus noster vasallus siue nobilis siue ministerialis existat, Burgensem aliquem in Brunswic, si iam in pheodauerit seu in pheodare contigerit in futurum, ipsum Burgensem vasallum suum alienet de bonis, que ab ipso tenet in pheodo, ad hominem deterius conditionis, quam idem Dominus existat, vt ab illo pheodum remittendo; quod etiam diligenti quidem dissensione a nobis & nostris prehabita approbatum, a nostris vasallis omnibus & singu-*

gulis volumus & mandamus supradictis nostris Burgen-
 bus in perpetuum inuiolabiliter observari. In cuius rei
 testimonium cet. De ciuibus Suidnicensibus hoc pro-
 bat ADAM. BALTH. WERNHER *dissert. II. de ciuium Suid-
 nicensium iure emendi feuda nobilia* p. 3. vbi ex priuile-
 gio Vladislai Suidnicenses a. 1504. ius adepti sunt acqui-
 rendi feuda nobilia, & ita quidem vt nulli omnino oneri
 obnoxia censerentur. Sed videamus ipsum legislatorem
 ita statuentem: sehen und wollen darauf, daß den obge-
 meldten Bürgern und allen Inwohnern unser Stadt
 Schweidnitz, jetzigen und künftigen, nu hinführ zu ewi-
 gen Zeiten all und jegliche Güter, die sie auf dem Lande
 fauffen, frey und ledig in aller masse, wie der Ritter-
 schaft, verliehen, und sie die Bürger sollen dem Haupt-
 mann derselben Fürstenthumben von solcher Reichung der
 Güter zu geben nichts schuldig seyn. Idem priuilegium
 burgenlibus Thuringiae & Misniae a. 1350 dedit: *vt bo-
 na feodalia, quae Quiritibus proprie debentur, emere vel
 quouis alterius contractus titulo recuperare valeant, habi-
 litans praefatos ciues ac opidanos vniuersos ad quaelibet
 bona feodalia, vndecumque vel a quocumque descendencia,
 supplensque auctoritate sua in eis omnem defectum, quem
 a iure vel a consuetudine possent habere, vel pati aliqua-
 liter viderentur, atque constituens, quod eis ac eorum
 prouentibus libere gaudere possint, & ea cum omnibus
 suis iuribus, tamquam priores natales vasalli queant ab-
 hinc in antea liberaliter possidere.* LVNIGIVS in corpore
iuris feudalis T. II. p. 546. GOTHOF. LVDOV. MENKE-
 NIVS de priuilegio acquirendi bona nobilia, quod incolis
Misniae & Thuringiae competit IO. GE. CRAMER V. C. c. 2.
 §. 8. p. 84. ill. MASCOVIVS de iure feudor. c. 3. §. 25. c. 4. §. 13.

Pluribus exemplis hoc demonstrat ill. STRVBE l. c. p. 525 sq.

§. XXX.

AN RVSTICI FEVDA CAPIANT ET CONCEDANT?

Restat ergo, vt de rusticis etiam videamus, vtrum & olim & hodie iure feudali censeantur. De ipsorum autem facultate concedendi aliis feuda, vix est, vt quidquam moneamus, praeter ea, quae de Burgenfibus disputauimus (§. 32.) Rustici enim, gens per plurima opibus destituta vix habebat, vnde ipsa vitam aleret, vt adeo vix ad credendum sit, eos ad eam opum conditionem emeruisse, vt concedendo aliis feudo sufficerent, praesertim cum raro bona sua optimo iure possiderent, & vt feudum quis constituat, plena bonorum administratio, & dominium nullatenus restrictum requiratur. Neque tamen inde concludere liceat, non potuisse ipsos, opibus insignes, suis alios bonis infeodare. Deinde vero, vt ad alterum huius quaestionis momentum respondeamus, olim quidem raro dabatur rusticis hanc adire Corinthum, vt ad feudales possessiones vocarentur. Feuda enim pleraque ad militiam & ministeria aulae dari solebant. Iam cum rusticus ad aratra & falcem, tamquam ad pistrinum detrusus, neque militiae esset, neque aulico ministerio idoneus: fieri vix vlla poterat ratione vt feudorum honore ditaretur. Accedebat eo, quod multi ex rusticis pacto & spontanea additione agris in perpetuum colendis in perpetuum sese mancipauissent: & dominorum intererat, rusticos suos in agris detinere, & rusticorum, cum res domi ipsorum angustae spem vetarent amplam inire, & cingulo inhiare militari, cui erant prorsus impares. His ergo

ergo ductus rationibus ait vet. auct. de benef. c. 1. §. 4. ap. *Perill. SENKENBERGIVM in corp. iuris feud. p. 159. Clerici & mulieres, RVSTICI & mercatores & iure carentes, & in fornicatione nati, & omnes, qui non sunt ex homine militari, ex parte patris eorum & aui, iure carent beneficiali.* I. F. 5. c. 2 ap. *Perill. SENKENBERGIVM l. c. p. 179* Pfaffen, wib, Dorfere, Kouflute und alle die rechtes darben oder unecht geboren sin und alle, die nicht en sin von rittersart von Vater und von elder Vater, die sulen lenrecht darben. I. F. A. c. 1. §. 4. ap. *Perill. SENKENBERGIVM l. c. p. 21.* Pfaffen, Wibe und Geburen, und alle, die nit von ritterlicher art sint geboren und die nit elich geboren sint, die sullen alle nit Lehnrecht haben. Ne tamen quis putet, hilce textibus rusticis omnem omnino feudorum acquirendorum facultatem praelcindi, age paucis sententiam adlegatorum verborum rimabimur. *Primum* ergo probe attendamus, qua occasione feudalium morum patriorum auctores de rusticis negent, eos feuda posse adquirere. Qua occasione meminisse non potest hoc in oculos incurrere, quod clericis rusticos accenseat, quid enim? clericos propter natales suos non posse feuda adquirere? nempe qui non possunt ad ordines sacros admitti, nisi probata prius originis ingenuitate. Deinde *mulieres*, & quidem sine vlla limitatione adiecta a feudis excludantur, cum tamen inter has occurrunt, quae nobilissima sunt & illustrissima prosapia fatae. Tum vero aequali loco habentur cum *mercatoribus*, at enimvero ad negotiationem non admittebantur nisi ingenui. Ex his credo adparet, non ideo ad feuda non admitti rusticos, quod statu essent & conditione seruili, sed quia neque possint regulariter, neque solerent

ca

ea praestare, propter quae feuda vtplurimum praestabantur. Hoc autem vel maxime inde consequitur, quod statim in locis adlegatis exponitur de casu, si hac personae interdum de feudis inuestiantur, quid sentiendum sit. Ita *vet. auct. de benef. c. 1. §. 5. l. c. p. 159.* ait: *Si quis tamen uni istorum concedit beneficia, beneficiorum ab eo solus habebit iura, in filios suos sua non hereditant beneficia, nec etiam in alium beneficia sequuntur dominum;* ex quo adparet, concedi posse feuda rusticis, sed ita tamen, vt quae concessa essent, neque haberent adiectam diei & qualitatis hereditariae conditionem: in ipsa rustici persona feudo demerendo minus apta, & in ipso domino directo, qui concessisset, prorsus deficerent. Conuenit prorsus cum hos *I. F. S. l. c. p. 179:* vbi ita: *Welch here doch dirre eime gut liet, von dem haben sie lenrecht in dem gute und en erben ez an ihre kindere nicht, und darben sie der folge an einem andern herrn.* itemque *I. F. A. l. c. p. 20.* *Lihet en herre der ainem, der in dem sibenden herschilt ist, ain gut, der hat alz gut recht dazu alz der in dem sechsten herschilt vert, unt erbent diu lehen an ire kint.* Pluribus hoc, nobiscum sentientes, ostendunt *HERM. VVLTEIVS de feudis lib. I. c. 3. §. 14. p. 42.* *CONR. RITTERSHVSIVS in partit. iur. feud. lib. I. c. 6. §. 12. p. 92.* *IO. WILH. ITTER de feudis imperii c. 3. §. 11. p. 110.* *IO. CAR. NAEVIVS in iure feudali c. 5. §. 10 sq. p. 138 sq.* *CHR. WILDVOGEL de feudo sultetico & GOTTLIEB STVRM V. C. de feudis nobilium & rusticorum in Saxonia c. 2. §. 25. p. 16 sq.*

§. XXXIV.

INGENVVS HABET IVS ARMORVM ET BELLI
PRIVATI.

Iam ergo, quod modo ingenuitatis fuisse confectarium dicebamus ius armorum, vltiori & sagaciori curamur. Non tamen illud agam, vt quae copiose de hac re expoluerunt IVST. GE. SCHOTTELIVS, LEITERSPERGERVS, EPHR. GERHARDVS, ADAMVS CORTREIVS, DITHMARVS, EBELINGIVS aliique, mea faciam, satis nempe habiturus, si de iure arma capiendi & captis armis ab aliorum se insultibus defendendi edisserens praecipuam fuisse hanc ingenuorum praerogatiuam euincatur. *Ius* autem *armorum*, quale quidem hoc loco intelligo, consistit in facultate iniuriam quomodocumque illatam quocumque modo armis vltoribus vindicandi. Scilicet cum omnis omnino Germania ad habitum militare componeretur; quicumque erat ingenuus, ad arma natus esse censebatur. (§. 28.) Iam cum indignum homine militari videbatur, iniuriam ipsi inflictam non propulsare: fieri vix potuit, vt non in armis esse sitam iustitiam putarent, quos ingenuus sanguis & auctorum etiam praediorum possessio militiae destinauerat. Orta inde sunt bella priuata, quae *diffidationes* vocabantur, quae quum, mirum quantum, omnem omnino Germaniam inficerent, vix tamen, constituto camerae iudicio, promulgata pluries & poenis munita horrendis pacis publicae formula, potuerunt Germanis extorqueri. Enimuero cum Dn. ESTOR l. c. §. 7. p. 705 sq. negauerit, nobiles ius armorum habuisse, dabimus operam, vt cuius adpareat, omnino hoc ius armorum omnibus, modo

essent ingenui; competiisse. Et primo quidem prouocamus ad memorabilem pacis publicae a Friderico I. Imp. a. 1187. promulgatae formulam, quae exstat apud MEICHELBECKIVM *in historia frising. T. I. P. 2. instrum. p. 567*, ex qua ad rem nostram pertinentia haec sunt: - *ut LIBER HOMO, INGENVVS, MINISTERIALIS VEL CUIVSCVMQVE FVERIT CONDITIONIS, incendium commiserit, pro werra propria, pro amico, pro parente, vel caussae cuiusquam alterius occasione, de sententia & iudicio imperiali proscriptioni statim habeatur subiectus.* Hic EXCIPIVNTVR, SI QVIS FORTE MANIFESTA WERRA CASTRVM MANIFESTE CAPIT; & *si quis ibi suburbia aut stabula aliaue tuguria praeiacentia igne succendat - - Quin & eodem edicto firmiter sancimus, ut quisquis alii damnum facere aut ipsum laedere intendat, tribus ad minus ante diebus per certum nuncium suum diffudiet eum.* Ex quibus certe verbis hoc consequitur, omnes omnino homines libertate ingenua praeditos hac ratione potuisse coaequales suos bello priuato petere & ius suum persequi, ut triduo ante, se bello ipsos esse petituros denunciarent. Quo eodem redeunt quoque formulae pacis publicae Philippi Imp. de 1201. Friderici II. de 1236. Wilhelmi de 1255. de quibus videndus omnino est DATTIVS in immortalis opere *de pace publica* c. 3. p. 21 sq. §. 1. 8. 20. Non ergo video, qua ratione ill. ESTOR hoc possit dicere, solos procures ius arma capiendi possedisse, & licet hoc sibi probasse videatur, quod ministeriales statuum sint principumque numero eximendi, in quo tamen ipso non omnibus credo satisfecit: verba tamen legis Fridericianae ipsis etiam ministerialibus hoc ius tribuunt. Quid ergo dubitemus, militaribus personis in calum repentini incursus opus fuisse

fuisse personis, quarum egregia opera ad repellendam vim belli vterentur? cum praesertim soli vix ei se sufficere sentirent. Quod autem ad adlegata ab Ill. ESTORE exempla attinet, quibus suam stabilire sententiam studet; ea quidem omnia eo pertinent, vt ne quis proposita pacis publicae formula, & contra eius dispositionem vi hostili quemquam adgrederetur. Interim in eo facillime transegerim cum viro summo, non iusti belli faciem & quasi exercitus formam habuisse eiusmodi globos iuuenum militarium, si eos ad principes & reliquos regni proceres referas, quippe qui maiori validiorique manu instructi in praelia pergerent; quum militares homines s. nobiles vix vnā alteramque manum sociorum ad partes suas vocare possent; quae tamen ipsa res efficere non potest, vt de iure belli nobilibus olim competente dubitemus. Ne tamen quisquam inaudita nos proferre & contra omnis aevi monumenta pugnantia putet, paucis e maiore numero decerptis exemplis illud efficiemus, vt pateat, licuisse omnino nobilibus bello eos petere, a quibus se iniuria laesos esse crederent. Ita Wilhelmus de Steynebach a. 1366. Engelbertum archiepiscopum Coloniensem bello petiuerat, quo facto Hilgerum de Langenau, Daniele de Langenau in auxilium vocat, vbi elector: wan he unse und unse Gesicht; widersachte Bient is, as wir dat mit guden besigelten widersags brisven bevisen mogen. apud GVDENVM II, 1156. Eadem ratione apud GVDENVM l. c. p. 1102. de 1346 occurrunt induciae inter Aegidium dynastam de Duna & Gerhardum Landscronum, & dicitur Wir Zyls Her zu dune dun kunt allen Luden, dat wir = gegeben han eynen gangen steden besten Bryden, vor uns und vor alle unsre Dynen ind Helfer, entgegen

gen Heren Gerarde, dem Heren zu lantzkrone und alle synen Dynern und Helfern. p. 1110. de 1347. occurrunt induciae, quibus Cuno & *Ioannes Falkensteinii* cum *Daniele de Langenau* bellum hucusque gerentes mutuo reconciliantur, ibi: dat wir recht und redlichen gesunet sin mit Daniele von Langenau und mit allen sinen Helfern und mit allen den, die des Tages uff dem Beld waren um den frig, den wir mit einander gehabt han, bis uff diesen hutigen Tag == p. 1193 adducitur charta, qua bellum inter coniuges a Saffenberg, fratresque Luffardum & Hermannum de Landscron tollitur a. 1393 ibi: dat wir gesunt sin mit Luiffarde van Landzkron und Hermanne sinem Bruder von alsolcher Reden, als Hermann unse Bient was == also dat wir Sie auch ire Erven und Helfere nummerne darumb ansprechen machende sien. p. 1086 Gerhardus de Landscron, & Ludouicus & Iohannes de Hammerstein 1343. ad praedas vsque & vstiones mutuo procedentes reconciliati leguntur interuentu Walrami archiepiscopi Colonienfis. Idem patet ex litteris diffidationis Henrici Visbekii de 1429 quas edidit ill. SCHEIDIVS l. c. §. 4. p. 16 quae quidem ita habent: Wetet eddel Junchere Otto unde Junchere Curd Here to depholte dat ik Heyneke Bisbefe, Heyneken Sone und myne Knechte, Hulpers unde Mederiders wille juwe Wygent wesen, iuwer Land, juwer Lude unde Undersaten, unde allen der ienner, de men up iuw to beden del lecht unde mach umme willen schulde de ik unde tosegende hebben, unde ik unde myne Knechte Hulpers unde Mederiders willen des unser ere to guden tiden verwart hebben, unde ik Heyneke Bisbefe vorgescreven hebbe des tho vorder betuchnisse myn Ingesegel ghes

ghedrucket beneven up dat spacium desſes Breves, des myne Knechte, Hulpers und Mederiders alle mede bruſſen. Datum - - Eodem loco p. 463. post promulgatam iam pacem publicam Thiele van Hanſtein myth ſeinen Helffern unde Helffers Helffern Iohanni episcopo hildesienſi Dnis *van Schwichelde*, Her Hanſe *van Steinberge* vnde *Bartolde von Rutenberge* litteras diffidationis mittit, p. 464. nobilis Holfatus *Sivert Swin* bella, horrida bella nunciat Magno duci Lauemburgico, quem in finem litteras ita ſubſcribit

Gelchreuen up gröner Heide

Ein ieder ſehe vp ſin geleide

anno (15)31 under mynem Erſſpiſit. Poſſem, ſi nimo abundarem otio, haec qua dixi, maxima multorum exemplorum ſegete firmare, ſed cum ex his quae adduxi, iam ſatis ea de re adpareat, a pluribus adducendis abſtinere, quam rem notam & praeter ill. ESTOREM a nemine negatam, magis notam reddere malo. Ne tamen quidquam omittam, quod cauſſam illuſtris viri ornare poſſit, duo momenta adduco, quae ſententiae meae poterant obuerti. 1) eiſmodi actus diffidationum potius quam iuſti belli naturam ſapere, & inſigniter adeo vtrunque a ſe diſtare. Enimuero ſicut modum non variare rem dicunt ſapientes: ita neque bellum eſſe deſinit, ſi vel maxime vno tantum alteroque milite res geratur, ſicut numeri loco adhuc eſt, quem vocant, vnitarius. Sed tamen ne nobiles quidem ſemper exiguo adeo numero rem habuiſſe ex exemplis §. 16. adductis adparet, quibus addo inſignem chartam apud ill. SCHEIDIVM l. c. p. 123. de 1363. quae ita: Wy Her Johann Wulff, Betemann Tzabel, Henneke Schake, Heyne Schorleke und Detleff

Schorleke bekennen und bethugen apenbar ahn dessem breve, dat wy unsen leven Heren Herthoger Ericke van Sassen dienen schollen und willen mit hundert Mannen wapendt, tho twen tyden, als tho ihewelfer tydt mit vefftig Mannen wapend, whan he uns dat vierthein nacht thevorn thosecht -- 2) Deinde vero illicita fortes & mali exempli poterat videri, priuatos sibi inuicem arma ferre, & salutem turbare publicam. Quod sicuti negare nolo: ita tamen nihil obstat, quo minus idem etiam in personis illustribus improbetur, & bene monet ill. SCHEIDIUS l. c. p. 123. not. 2. corruptum reipublicae statum eo indicari. Et id quidem inde quam maxime adparet, quod recentioribus maxime pacis publicae formulis illustribus etiam hoc armorum vsu, constituto camerae iudicio, interdiceretur. Quod qualiter obtineat videndi sunt IO. STEPH. WAGA in diff. de his quibus ius belligerandi competit ill. IVLIVS MELCHIOR STRYBE in diff. praefide ill. GE. LVD. BOEHMERO defensa, qua PRINCEPS S. R. I. *ius suum vi atque armis tuens exponitur*, & IO. IAC. IOS. SVNDERMAHLER *de potestate ius suum vi & armis persequendi in imperio haud permissa ad illustrandas art. 16 & 17. I. P. O.* Quod autem ad ingenuos tantum hoc pertinuisse diximus, ne hoc quidem absque probatione relinquemus. Et seruos quidem non potuisse iure hoc & praerogatiua nobilitatis & ingenuitatis vti, eo minus est ad dubitandum, quo certius est, eos ab omni omnino armorum vsu exclusos. Deinde vero ne ipsi quidem liberi omnes inter se congregiebantur, sed exacta requirebatur aequalitas ratione ordinis personarum. Hinc dicitur in I. P. S. I. 63. p. 146. PERILL. GAERTNER. Ein ieglich Man mag kampfes wegern dem, der nicht als wol geboren ist als er: wenn er aber bas geboren

born ist, so kan ihn der weniger geborne nicht verwerfen um der bessern Geburth willen, ob er ihn anspricht. *ibid.* III, 65. doch antwort da niemand dem andern zu Recht, er sey denn sein Genosse. Weichbildum *magdeb. art.* 35. Ein ieglicher Mann mag wol kamps wegern dem, der nicht als wol geboren ist, als er, der aber daß geboren ist, spricht er den zu kampf an, der nicht als gut geboren ist, er kan ihm darumb nicht kampfes wegern umb der bessern Geburt willen. *I. P. A. c.* 164. Ein ieglich Mann muß kämpfen mit seinen Genossen oder auch mit seinen Ubergengenossen. *ibidem c.* 170. §. 3. Spricht ein Man den andern an, der wirß geboren ist, dan er, wiederter es wol. Spricht ein hochgebohrner ein wirß gebornen Man an, dan er, er mag sein nicht gewidern. *Pluribus hoc exornat V. C. IO. GE. CRAMER l. c. c.* 5. §. 4. p. 378 sqq. in eo tamen humani quid patitur, quod ad militares s. nobiles personas hoc ius tantum! pertinuisse contendit. Prolapsus in hunc errorem est ex insigni loco *I. P. S. I, 51.* vbi dicitur: welch Schöppenbarfrey Man einen seiner Genossen zu kampf anspricht, der muß beweisen, wer seine vier Ahnen sind, und sein Handmahl, das ist, seine ordentliche Gerichtsstat, und die benhoemen, oder ihener weget im wol kamps mit Recht. itemque *lib. III. art. 29* kein Schöppenbarfrey Man bedarff sein Handmal beweisen, noch sein vier Ahnen benennen, er spreche dann einen seiner Genossen kempfflichen an. *I. P. A. c.* 51 welck Semper freymann ein seiner Genossen anspricht zu kampf, der bedarff zu wissen seine vier Ahnen, und muß sie auch nennen, ob jener will, den er anspricht und angesprochen hat, und nennet er sie nit, er gewehret ihn wol kamps

¶ampf3. Enimuero quae ibi de probatione quatuor maiorum dicuntur, non ad conditionem militarem, sed ad ingenuitatem pertinent, quod iam supra ostendimus (§.3.) licet hoc negare nolum, postea cum militaris honos hereditario quasi iure quibusdam familiis tribueretur, & exactam pugnantium aequalitatem Germani desiderarent, non licuisse homini non militari, ad pugnam prouocare eum, qui militarem sanguinem ad posteros transmisisset. Quod ex textu II. F. 27. §. 3. ostendit CRAMERVS V. C. l. c. p. 395. not. l.

§. XXXV.

AN BVRGENSES ET RVSTICI IVRE BELLII VSI FVERINT?

Iam ergo ad burgensium & rusticorum ius belligerandi adferendum progrediamur, & in tuto hanc eorum praerogatiuam collocemus. Ius autem belli in duas potissimum formas se diffundit, prout nempe ad singularia certamina, quae duella vocantur pertinet, aut latius progrediens ad omnem rempublicam siue vniuersitatem pertingit. Quod ad hanc speciem attinet, in qua iusti belli forma sita est, discernenda & olim est & hodie rusticorum & burgensium caussa, prout aut mediati sunt aut immediati imperii ciues. Ad immediatos si mentem dirigas, cum in procerum sint statuumque numero, nemo temere iis hoc ius extorserit, armis, quod iustitia nequeat, efficiendi. Certe ab omni aetate, donec iudicia ordinarentur, hoc iure vsi sunt, & aut singulae vrbes sibi ipsis armorum ope auxilium & securitatem parauerunt, aut iunctis inter se viribus a vi hostili ingruente se defenderunt.

derunt. Enimuero cum ipsi plerumque burgenſes opificiis darent operam aut negotiationibus, fieri vix poterat, vt armis adſueſcerent, quam ob rem eo totis viribus incubuerunt, vt parata firma ſatis vaſallorum militarium manu res ageretur (§. 16.) Sed tamen cum ipsi eſſent ingenui, dubium non eſt, ſi armis eſſent geſtandis idonei, eos ad hanc quoque militarem gloriam admiſſos eſſe, neque eſt etiam credibile, deſenſionem iurium ciuitatis ſolis eſſe ſtipendiariis militibus commiſſam. Ex quo autem res iudiciaria ornari in Germania coepit, & pleraeque vrbes immediatae etiam, diſiectis praefertim foederum conſociationibus priſtina belli gloria exciderunt: vix attinet quaerere hodie, poſſint ius belli exercere vrbes immediatae, ſed an ea ſit earum potentia, vt obuiam ire principum poſſint procerumque militi ſtipendiario. Et hac ſane in re hodie, licet ex diſpari argumento, in pari cauſſa ſunt cum vrbi- bus mediatis, quibus vix ac ne vix quidem ius belli gerendi adhuc ſuper-eſt, a principibus nempe ipſis extortum, licet non exiguum interdum in bello aut indicendo, aut gerendo & finiendo habere ſoleant momentum. Ad bella autem ſ. *certamina burgenſium ſingularia* quod attinet, & diffidationes, ne hoc quidem negandum, potuiſſe burgenſes alios bello priuato aut diffidationibus petere. Certe hoc non ex ingenua tantum burgenſium natiuitate conſequitur, ſed inde vel maxime, quod, nondum conſtitutis legitime iudiciis non omni omnino facultate ius ſuum perſequendi vi & armis ſpoliari deberent burgenſes, quod futurum erat, ſi ipſis negaretur ius bello & diffidationibus extorquendi, quod fieri non poterat ſententia iudicis intercedente. Praeclarum eam in rem exemplum praebet PETRVS HAEFFITIVS in chronico MSS. Marcano,

& ex eo SCHOETTGENIVS & KREYSIGIVS in der diplomatischen Nachlese T. III. p. 528 itemque IO. LEONH. HAVSCHILD V. C. in der Gerichtsverfassung der Deutschen. §. 32. p. 106. Scilicet saeculo adhuc XVI. *Hanns Koblbase* burgenlis Colonia ad Spream oriundus, equos venditurus ad mercatum aliquem saxonicum peruenerat, quos ipsi nobilis quidam Saxo, furto sibi esse ablatos contendens, intercipiebat & ad iudicem perducebat. At ille periculo actoris eos reliquit, seque probationem esse in contrarium adlaturum recepit; qua munitus, cum tamen equorum, a nobili in agris colendis corruptorum aestimationem recipere non posset; frustra etiam adhibitis Electoris Brandenburgici deprecationibus, litteras diffidationis ad electorem Saxonem Vitembergam misit a. 1522. quo facto cum sociis inuasit pagos quosdam saxonicos urbemque Lahne iisque incendio deletis, extor-
toque a captis lytro rerum potitus est. Deinde vero cum transigerent cum ipso consilarii Saxonis electoris, neque tamen huic transactioni staretur, repetita diffidatione ius suum persequutus est, donec tandem Electoris brandenburgici ciues inquietans captus rotae a. 1540 imponeretur. Ex quo certe exemplo multisque aliis apud solos KOENIGSHOVIVM & LEHMANNVM & HAVSCHILDIVM l. c. §. 37. p. 126 sq. prostantibus, illud confit, ne burgenlibus quidem viam fuisse, adtribuendum sibi ius suum, praeclusam. Sed quia haec, vt omnia bella & certamina ex protracta vel denegata oriuntur iustitia: recte inde & ex aequitate Fridericus I. disposuit in constitutione, qua a. 1156 in comitiis Wormatiensibus pacem publicam & rem iudiciariam restituere voluit, sequentem in modum apud LVDEWIGIVM Tom. II. Reliquiar.

quiar. p. 194: Numquam liceat Burgensem aut extraneum ad duellum prouocare. Si quis extraneus Burgensem in rebus in persona molestauerit, & molestatus intra ciuitatem ipsum deprehenderit, coram iudice eundem in causa trahat, & iniurias suas rationabiliter componat, & si testimonio iudicum fuerit conuictus, satisfaciat. Ex quo tamen quibus, me etiam non monente, intelligit, non opus fuisse hac prohibitione, si non hoc iure vti fuissent burgenſes armis ſibi parandi iuſtitiam. Eadem profecto olim cauſa fuiſſe *ruſticorum* videtur, cum & horum cauſas bene diſceptari reipublicae intereſſet. Enimuero cum agris colendis ingementes aratro & ſulcis mancipati paupertate & improbo labore toti tenerentur, fieri vix potuit, vt multae inter illos belli cauſae orirentur, eaeque ipſae cum, ex vtilitate dominorum & agriculturae, mox de medio tollerentur, vix ac ne vix quidem ipſis ad arma deſcendere permittebatur, cum reipublicae quam maxime intereſſet, agros incultos non eſſe. Hanc ob cauſam a cingulo militari prorsus arcebantur (§. 30.) & lege etiam ſanxit Fridericus I. II. F. 27. §. 5. Si quis ruſticus arma vel lanceam portauerit vel gladium: iudex in cuius poteſtate repertus fuerit, vel arma tollat, vel viginti ſolidos pro ipſis recipiat a ruſtico, licet natales ipſorum in cauſa eſſe non poſſint, vt ab armorum vibrandorum facultate arcerentur.

§. XXXVI.

INGENVI HEREDITATEM TRANSMITTUNT, DE EA-
QVE LIBERE DISPONUNT.

Succedit alia ingenuorum natalium praerogatiua, in iure hereditario maxime conſpieua. Scilicet legibus
P 2
olim

olim apud maiores nostros cauebatur, ne quis hereditatem transmittere ad posteros posset, de eaque libere disponere, nisi ingenuitatis iure praecellens. Scilicet quia iniquum putabant legum patriarum latores, hereditatem, quam quis in alterius seruitio adquisiuerat, ad alium, quam dominum, beneficii auctorem, peruenire: ne quis ad tertiam usque generationem hereditatem ad agnationem suam posset transmittere, cauerunt. Hinc ex LEGE RIPVARIORVM tit. 57. §. 4. denariorum hereditatem fiscus sortiebatur; quem in finem ita cautum: *Si autem homo denariatus absque liberis decesserit, non alium nisi fiscum nostrum heredem reliquerit & tit. 58. §. 4. Tabularius autem, qui absque liberis decesserit, non alium nisi ecclesiam relinquat heredem & Capitul. Caroli M. de 803 de leg. Ripuar. c. 8. Homo denarialis non antea hereditare in suam agnationem poterit, usque quo ad tertiam generationem perueniat.* & ex LEGIBVS LONGOBARDORVM l. II. tit. 34. §. 1. Rex sibi vindicabat in bonis manumissorum ius hereditarium per quartam manum. Verba quidem ita habent: *Si libertus aliquid in gasindio ducis aut priuatorum obsequio conquisiuerit, res ad donatorem reuertatur, in alias vero res sicut dictum est, si heredem non reliquerit, aut se viuo non iudicauerit, patronus succedat sicut parenti suo.* Interim per priuilegii speciem libertis interdum concedebatur ius, de bonis etiam ante ingenuitatem impetratam disponendi. Exemplum praebet Capitular. Caroli M. de 813. apud BALVZIVM l. 508. ubi ita: *De his, qui a litterarum conscriptione ingenui fuerint, SI SINE TRADITIONE MORTVI FVERINT, hereditas eorum ad opus nostrum reuertatur. Nec comes nec Vicarius illud sibi societ,*
sed

sed ad opus nostrum reuocetur. Sed vt verum fatear, quae hisce legibus comprehenduntur, a Romanis esse petita videntur, nisi quod ingenuitatis vocem in alium paulo sensum acceperunt legum patriarum auctores. Scilicet si dicendum, quod res est, transumptum hoc videtur ex *iure patronatus*, quo infecti, vt multis aliis iuris peregrini sententiis, patriarum gentium legumlatores antiquissimi fuisse videntur. Cautum erat in legibus XII tabularum: *Sei liberos intestato moritor, quoi suos heres nec escit, ast patronos patroneiue liberei escint, eis ea familiad endo eam familiam prosumo pecunia adeicitor*; quam legem pulcre, more suo, illustrat V. C. 10. NIC. FVNCCIUS in comment. ad XII. tabb. p. 233 sqq. Cum nempe patronus liberto suo, qui vitam ciuilem ipsi debebat, loco esset agnati & patris, iniquum esse Decemviri putabant, hereditatem liberti, cui suus heres non erat, non redire eo debere, vnde venerat h. e. ad patronum eiusque liberos, praesertim si patronus non esset testamento liberti exclusus. Egregie ad hanc legislationem commentatus est SCHVLTINGIUS ad Vlpianum. tit. 29. §. 1. p. m. 676. Eandem in rem rescriptit Gordianus Imp. ad Calpurnium militem, quod videre est ex fragmentis Codic. gregor. ap. SCHVLTING. p. 703. vbi: *Libertus principis ciuitate romana donatus a principe, & manumissus de bonis suis hac ratione testetur, vt fisco debita medietas reseruetur, in cuius hereditate nepotes ex filia succedere non iubentur*; quod deinde Burgundionibus etiam imposuit PSEVDO PAPIANVS, tit. 3. ap. SCHVLTINGIUM p. 829. Et potuerunt saltem hae iuris peregrini sententiae eo citius in Germaniae populis adulescere, quod miscerentur victores Germani victis

Romanis, praesertim cum & his sua lege vivere permitterent, & ipsi quoque in oculis ferre solerent leges Romanas; potestati dominicae, & dominorum commodis nimium quantum fauentes. Et adridebant haec Quiritum leges Germanis, quod maiorem tribuere dominis in seruos potestatem videbantur, quam quidem Germania olim agnouerat. Adrepta ergo hac iuris patronatus particula libertorum hereditatem aut fisco, aut patrono adsignauerunt. Clare hoc innuunt verba legis Longobardicae, ubi dicitur: *PATRONVS succedat sicut parenti suo*. Segregemus ergo a Germania & relinquamus hanc legum patriarum particulam, desertaeque auctoritatem suam, nempe XII tabulas & principum Romanorum placita adscribamus. Interim hoc certum est, plerosque homines ex seruitute germanica dimissos praedia, quae quidem impetrata manumissione conseruauerant, non optimo iure possedisse, adeoque aut plane non, aut certe non abscisse ad posteros transmisisse, quod in plerisque rusticorum praediis adhuc videre est, neque tamen hoc status ingenuitatis luminibus officere quidquam potest.

§. XXXVII.

AN BVRGENSES HEREDITATEM TRANSMITTANT.

Quoniam ergo ingenuorum fuisse praerogatiuam vidimus, hereditario iure bona ad posteros transmittere, & legem de familia scribere: videamus iam, ordine semel probato, an burgeneses etiam hoc iure vsi olim fuerint, & hodie adhuc vtantur. Poteramus quidem breuiter hae quaestione defungi, hoc nempe adhibito argumento: burgeneses esse ingenuos, & cum haec ingenuorum sit praerogatiua

praecipua quaedam ratio, dubium non esse, quin & his
 tribuenda sit. At enim ne quis per circulum, quod Sa-
 pientes dicunt, ratiocinari nos patet, alia erit via ingre-
 dienda, qua hoc, quod diximus, ad liquidum perducatur.
 Proferamus ergo in medium locum *statutor. goslariens.*
ap. LEIBNITIVM in scriptor. rer. brunsv. T. III. p. 437
 vbi ita disponitur: Ein Late offte Eghenmann mag nit
 nehmen Heerwede noch Erve eines Borghers in der Rad.
 ex qua hoc manifestum est, burgenfibus opponi in iure
 hereditario litos & homines proprios, eosque non posse
 burgenfium hereditatem sibi tribuere. Iam si verum est,
 quod Philosophi dicunt, quod opposita iuxta se posita ma-
 gis elucescant, dubium non est, posse omnino burgen-
 fes, quae litis & hominibus patrii rigor iuris prorsus de-
 negavit. Idem adparet ex I. P. S. I, 4. vbi: Nimt ein
 Sohn ein Weib bey des Vaters Leben, die ihm ebenbürt-
 tig ist cet. vbi glossa. Daß er aber saget, ebenbürtig,
 damit wil er, daß weil er frey sey, soll er sich auch mit
 eiuer freyen Person verheyrathen, daß ist, die ihm an
 der Geburt gleich sey. Dann wo er das nicht thete, mö-
 gen seine Kinder nicht seine Erben seyn. ex quo confit,
 liberos ex matrimonio cum coaequali h. e. libera perso-
 na procreatos esse etiam pro possessoribus & dominis re-
 rum paternarum legitimis habendos, quod quum de bur-
 genfibus negari nequeat, statim consequitur, & hos here-
 ditatem transmittere ad posteros. Sane confirmatur hoc
 dispositione *iuris ostfris. lib. II. c. 24. ap. MATTH. DE*
WICHT vbi: Sinnen ock de Kinder van enen vryen Va-
 ter uud de Moder is egen, so sinnen de Kinder egen, und
 möaen gene Erfgenenamen wesen tho deren Oldern ex quo
 itidem contrariam sententiam adornaueris, si liberi sint,
 heredi-

hereditatis etiam adeundae transmittendaeque eos capaces haberi debere. Quae vt exemplis confirmari quam plurimis poterant; in quibus iure hereditario quaedam in burgenles transferuntur: ita tamen praestat, vnam tantum speciem proferre ex ill. SCHEIDT cit. libr. p. 483 vbi Bernhardus de Ilten eiusque filius Iordanus, Conrado & Basilio ciuibus hannoueranis V mansos in Dauenstede a. 1365 vendunt. Habet autem haec charta ita: *We Berthold van Iltene ichteswanne Hern Jordens Sone = bekennet = dat we unse Erven = hebbet verkofft unde Erffliken ghelaten unde latet erffliken enen rechten kof vor ene redelike Summen Geldes = enne Hof mit vhis Hoven = so dat disse vorbenomden des vorbescreven Guttes Herscop ervelen to farende = dat it to benomd is ervelken unde rechte egghen und aller tobehoringhe Ruhe unde rechte bruhken, darbi tho blivende. =* Sed tamen interdum quasi per modum priuilegii burgenlibus hoc ius tribui videmus, vt iure hereditario res suas possideant quod quemadmodum intelligendum sit, paucis dispiciamus. Ita in priuilegio Henrici V. Spirenlibus IIII dato apud LEHMANNVM IV, 22. b. p. 350. ita Imperator: *Et vt omnes liberam potestatem habeant, suis heredibus relinquendi vel pro anima sua dandi vel cuicumque dare voluerint.* Eamdem in causam Carolus IV. a. 1360 Henrico sartori ciui glacensi facultatem tribuit de bonis suis libere disponendi ap. GLAFEIVM in anecdotis, p. 10 sq. Et ita quidem Imperator: *= damus, concedimus & largimur dilecto nobis Henrico Sartori ciui glacensi fideli nostro plenam facultatem ac licenciam & omnimodam potestatem vniuersa bona sua imobilia & mobilia sua in opido Glacensi aut extra in quouis alio loco consistentia, que nunc tenet & possidet,*

*sider, seu iustis titulis adquisierit in futurum nominatim uxori suae aut cuicumque alteri persone seculari, siue sit ei consanguinitate iuncta vel ad eum sanguinis communionem non pertinens in vita vel in morte donandi vel testandi, legandi & alio quouis modo disponendi, sicut sibi melius & utilius videbitur expedire. - - & si qua sunt forte huius generis alia. Sed ut verum fatear, haec nihil contra sententiam, quam tucor, efficiunt. Nam quod ad privilegium Spirensium attinet, bene iam monuit LEHMANNVS l.c. p.359. b. haec verba pertinere ad ius mortuarii, quod in burgeneses quosdam petebatur, cuius hoc privilegio volam & vestigium delere legislator sustinuit. Sane hoc ipsum innunt verba statim praecedentia, ubi ita: *Ne vero aliqua persona vel maior vel minor non aduocatus, non eorum naturalis dominus illis morientibus de eorum supellectile quidquam auferre praesumat, interdiximus. Et ut omnes cet.* Neque etiam alterius exempli auctoritas mouet. Nam forte non optimo maximo iure haec quae memorantur, possedit Henricus Sartor, aut saltem litem sibi, facta de bonis suis dispositione, motum iri intellexit. Nam si nihil extra ordinem huic privilegio carolino occasionem dedit: eccur huic tantum, neque aliis burgenfibus ius de bonis suis disponendi concessum est, qui tamen de bonis suis liberrime disposuerunt? Quo fit, ut ad exceptiones hoc pertinere dicamus, quae ipsae, si cum Philosophis loquendum, tantum abest, ut regulam conuellant, ut potius magis illam magisque corroborare videantur.*

§. XXXVIII.

AN RVSTICVS HEREDITATEM TRANSMITTAT?

Restat ergo, vt de rusticis etiam videamus, an hi bona sua ad posteros transmittant, legemque rite scribant de bonis suis. Quo in argumento cum verbor, paucis eo defungi licebit. Scilicet cum ad ius hereditarium in aliquem transmittendum requiratur, vt saltem iure proprio fundum aliquem aut rem aliquam possideamus: rustici autem tantum non omnes praedia sua iure non optimo maximo possideant, & aut dominium vtile tantum habeant, aut saltem censum operasque inde praestent, & dominorum fundi aut vtilitatis quam maxime intersit, scire, quos fundorum suorum cultores habiturus sit, facile est ad animaduertendum, prorsus non posse rusticos plerosque saltem, non sine alterius consensu hereditario iure bona sua in aliquem transmittere. Interim si iure proprio & dominio directo quis in fundi possessione vtitur, dubio caret, eius modi rusticum alii posse rerum suarum arbitrium committere. Huc sane pertinet, saltem argumentum LEGIS BAIUVARIORVM tit. VI. c. 3. §. 1. vbi ita: *Liberi, qui iustis legibus deseruiunt, sine impedimento hereditates suas possideant, quamuis pauper sit, tamen libertatem suam non perdat.*

§. XXXVIII.

INGENVVS HONORVM CAPAX.

Germani gens libertatis nimium quantum studiosa libertati hunc maxime honorem habuerunt, vt non temere ad dignitates admitterent, & rempublicam capessere permitterent nisi iis quos ingenuus sanguis & diuitiarum

rum honos a reliquo vulgo segregaret. Siue enim negotia belli spectes aut pacis, vtrisque adhibiti sunt auita libertate praediti, & indignum habebatur a sulcis & aratro vocari pauperes homines ad capeffenda reipublicae muria. Si tamen vlllo in negotio, in hoc certe, verum est, quod ex Tacito supra ostendimus, *libertinos* (nomine enim ita, vt vnus e pluribus esse videamur) *non multum esse supra seruos, & raro aliquod momentum in domo, numquam in ciuitate, exceptis dumtaxat iis gentibus, quae regnantur: ibi enim & supra ingenuos & super nobiles adscendunt.* In his ergo gentibus ad ciuiles tantum non omnes honores admittebantur, quos principum munificentia a reliquis distinxerat. Enimuero ad munera etiam sacra & ecclesiastica perueniebant manumissi. Cum enim reip. ecclesiasticae & hierarchiae interesset, quamplurimos ad rem suam trahere, ne seruilis quidem conditionis homines a muneribus ecclesiasticis reiecerunt, modo prius manumitterentur. Hinc in Capitular. Caroli M. lib. II. c. 72. disponitur: *vt canonorum bona consuetudine multi attrabantur ad seruitium Dei, & non solum seruilis conditionis infantes, sed etiam ingenuorum filios aggregent, sibi que socient.* Et vt schola legentium puerorum fiant cct. Idem repetiit Ludouicus Pius in capit. a. 816, 6. ad quod prouocatur in adpendice MARCVLFI apud BALVZIVM T. II. p. 440. vbi ita: *Statuit (Ludouicus) vt episcopi & abbates & quicumque ecclesiasticis possessionibus iure praelati sunt, si aliquos ex familia ad Presbyteratus ordinem promouere velint, prius eos, permissu ipsius, libertate donent, & sic tandem ad sacerdotii gradum dignissime subuehant.* Igitur ego - - fultus per hunc libellum manumissionis te fratrem nostrum, quem seruilis conditio

hactenus additum tenuit inter huius ecclesiae familiam, quia fratrum testimonio; inter quos enutritus es, dignus ad sacerdotalem honorem suscipiendum praedicaris, censeo te atque statuo ante sacri altaris cornu in conspectu sacerdotum & cleri & populi adstantis a praesenti die & deinceps ab omni iugo seruitutis humanae absolutum fore, ciuemque romanum appellari, ita ut nulli hominum pro seruili conditione quicquam debeas seruitii nec obsequii, neque etiam libertinitatis munus impendere, non mihi - - sed soli Deo licentiam & facultatem habeas libere famulandi. - - Idem patet ex dictis a I. H. BOEHMERO in Exercit. ad Pand. T. I. p. 757 & POTTGISSERO lib. III. c. 2. p. 600 sqq. Exemplum nouiore adhuc aeuo occurrit apud ill. SCHEIDIVM p. 287. vbi ita: *Be Godeschalk edel Zunchere to Plesse dot witlich allen guden luden, de dessen Bref seet eder heyret, dat we unde alle unsere rechten Erben vorthiget uppe Henninge Seghevides alles Denstes, unde gönnet öme dat mit gudem Willen, dat he werde eyn ghenstlich Man bey dem Closter tho Wende. Uppe dat sulve Closter van unsen Nakomelingen nicht mehr umme bedeghedinget en werde, so hebbe wie öme des unsern Bref ghegeven mit unsem Inghesegele beseghelet. Na Godes bart 1338.* Simile exemplum prostat in *adpendice actorum veterum* apud BALVZIVM T. II. p. 1498 vbi libertas Rainaldi Clerici ita stabilitur: *Igitur ego - te Clericum nomine Raginaldum ex familia S. Aniani progeniem ducentem h. e. ex Apiariis villa, ante sanctum altare & praesentiam fratrum & deprecatione Adalardi archiepiscopi, qui iamdictam villam, Apiarias scilicet, in beneficium habet, a vinculo seruitutis - - publice absoluo ciuemque Romanum instituo, ut ab hinc Christo fauente in tuo iure*
&

Et potestate consistens ita viuas ingenuus cuiusque Roma-
 nus tamquam si a liberis ortus fuisset parentibus, Et ne-
 que nobis neque successoribus nostris quidquam debeas no-
 xalis seruitutis sed sub integra plenaque ingenuitate, quam
 propter sacri ordinis dignitatem accipere mereris, tem-
 pore vitae tuae permanear: quatinus catena seruitutis,
 cui nascendo haecenus obnoxius extitisti, per hanc absolutio-
 nem ereptus securius liberiusque diuinæ potentiae Domino
 adiuuante famulari valeas. Haec tamen ipsa ordinatio
 consensu episcopi peragenda erat, quod patet excit. ad-
 pend. CLIX. ap. Baluz. II. 1561. vbi Theobaldus qui-
 dam recognoscit se esse hominem de corpore ecclesiae
 fossatensis & dominio, & licet in clericum fuerit ordina-
 tus, non tamen hoc praeiudicio ecclesiae esse posse, cum
 consensus ecclesiae haud accesserit; quo etiam pertinet
 species p. 1563 prolata de seruo ordinato. Ex quo au-
 tem militarium gentium honos creuit in Germania & nu-
 merus, auctaque fuit quoque clericorum opulentia, non
 adeo faciles amplius fuerunt in recipiendis clericis & ho-
 minibus seruilis conditionis, & illud potius agere mili-
 tares homines coeperunt, vt sibi hanc quasi propriam pos-
 sessionem seponentes reliquos etiam ingenuos ab aditu ad
 hos honores retinerent. Certe quatuor maiorum inge-
 nuorum probationem requirere coeperunt, quos unbes-
 scholden an ihrer Geburt nominare solebant (§ 3.). Sal-
 tem in reliquis etiam officiis maiori rigore in natales can-
 didati inquirebatur, si vllum omnino dubium, eos non
 esse libere natos & ingenuos, subnascetur. Hinc in-
 ter alia dispositum animaduertimus in *statutis bremensi-*
bus ap. Perill. PVEENDORFIVM T. II. *observatt. in adp.*
 p. 35. (Senator) he schol echt und recht und frig gebo-

ren und nicht Bachstinsig und schal 24 Jahr alt wesen. vbi Krestingius in glossa notat, in veteri libro legi : es solle kein Rahtsmann seyn, der Bachstinsig oder hovetinsig edder Erdendeel giff. Quod autem ad rationem huius instituti attinet, in eo potissimum esse videtur, quod pauperes homines, qui libertini a nexu seculi dimissi vocantur, propter census rationem neque idonei satis ciuilibus essent aut militaribus honoribus, ad quos iis demum adspirare licebat, quos diuitiae vltra plebem extulerant. Deinde vero in gentibus, quae regnabantur, res saepissime aliter habuit, vbi rectores & principes quemcumque fortem deprehendebant & rebus idoneum patremfamilias, de medio quasi populo raperent, & ab aratro quasi ac vomere ad capeffenda reipublicae gubernacula prouocarent.

§. XXXX.

AN BVRGENSES HONORVM CAPACES.

Ingenua burgensium conditio eo etiam quam maxime manifesta fit, quod ad omnes omnino honores in re publica admitti solerent, quos numquam capeffituri fuerant, si seruilem traxissent sanguinem. Poterant haec infinitis exemplorum millibus ex omni historia probari, nisi putidam redoleret eruditionem ea multis probare, quae nemini negata sunt. Ne tamen interea ne hoc quidem absque probatione reliquisse videamur, vno certe alteroque exemplo rem agemus. Ita Cosmas Speyser, ciuis Constanciensis Caroli IV. Imperatoris commensalis & domesticus factus est, quam in rem charta prostat apud GLAFEY *in anecdot.* p. 494. Ibidem p. 340. Carolus IV.

Syfri.

Syfridum zu dem Paradyse, ciuem francofurtanum in seruitorem & familiarem cottidianum recepit, vt plura non addam. Quin, qui insignis erat & maxime eminens in Germania honos, ad capitula admittebantur olim tantum non omnia, quod ostendit ill. STRVBE in obs. iur. & hist. germ. l. §. 9. 10. p. 30. vbi inter alia insigne proferatur testimonium Aeneae Syluii, qui in concilio Constantiensi narrabat, *quod rare principes fiant episcopi, quod ex plebeiis vel minoribus nobilibus plerumque constent collegia praeter Coloniense & Argentinense, quae ex illustribus constent hominibus.* Sane cum sequente aetate militares personae bello & venatui magis quam litterarum essent studiis intenti, quibus operam darent burgenles, factum, vt burgenles tantum non omnia honorum officiorumque munia ad se traherent, postposita nobilitate. Enimuero sensim haec res aliter cessit, ex quo nobilitatem indignatio conditionis suae cepit, & ipsi non litterarum tantum studiis tenerentur, sed & lauream doctoralem ambirent, quae sola burgenles superbiebant. Multa praecleara hanc in rem commentatus est ill. GEBAVERVS in duobus programmatibus, quibus ad honores illustrissimi L. B. de BEHR & perillustri L. B. de BREMER inuitauit; itemque B. IO. FRID. WAHL in programme sollemni honori PHIL. CAROLI L. B. DE KNIGGE praemisso.

§. XXXXI.

AN RVSTICVS HONORVM CAPAX?

Rusticorum licet eadem natalium ratio, certe plerorumque, quae burgenlium, non tamen idem in dignitatibus ambiendis honos. Cum enim 1) dignitates, tantum

tantum non omnes & olim & hodie liberalem aliquam educationem, & quae non redolet agrestem vitam, desiderant, facile est ad intelligendum cum haec deficiat rusticos tantum non omnes, hos etiam non facile harum dignitatum honorem ambiisse. Deinde vero 2) reipublicae intererat, agros cultoribus suis non priuari, eamque ob rem non facile a gleba, cui adscripti quasi rustici erant, eos recedere voluerunt proceres. Inde non a militari tantum cingulo ipsos sed & eorum filios lege Friderici exclusos legimus (§ 33.). Deinde vero ab ordinibus sacris certo saltem modo remouebantur. Inde v. c. Capitular. lib. V. c. 227. dispositum animaduertimus: *Si aliquis ignotus in monasterium ingredi voluerit, ante triennium monachi habitus ei non praestetur. Et si intra tres annos aut seruus aut libertus vel COLONVS quaeratur, domino suo reddatur cum omnibus quae attulit, fide tamen accepta de impunitate. Si autem intra triennium requisitus non fuerit, postea quaeri non potest, sed tantum ea, quae in monasterium adduxit, serui dominus recipiat, quod adprime conuenit cum Nou. V. c. i. ex qua hoc de promptum esse videtur, prout recte coniecit PORTGIES-SERVS lib. IV. c. 13. §. 4. p. 759. Ceterum cum hodie ratione officiorum & munerum tantum non omnia ad principum voluntatem, pacta cum statibus prouincialibus inita, aut obseruantiam redeant, facile est ad credendum, si qua fuit olim ratione ingenuorum natalium praerogatiua, eam cedere legibus fundamentalibus alicuius territorii aut saltem obseruantiae diiudicandam relinqui.*

§. XXXXII.

INGENVVS SCABINVS ET IVDEX.

Coniuncta est cum honorum facultate scabinatus etiam & iudicis praerogativa, quam vtramque in ingenuorum natalium possessione sitam fuisse iam euincemus. Scilicet cum olim in Germania parem oporteret a pari iudicari: certe ingenuus esse & poterat & debebat ingenui coaequalis index, de quo videndi Perill. SENKENBERGIUS *de austraegis* §. 18. *de nobilitate* §. 7. not. 4. p. 18. & ill. STRUBE in den Nebenstunden T. III. p. 131. Hinc omnes ingenuorum natalium homines, quia in scabinos eligi poterant, Schöppenbare, Schöppenbarfreye vocabantur. Rem egregie illustrat glossa ad l. P. S. II, 12. Weil auch oft von Schöppenbar freyen gesagt wird, so solstu wissen, daß ein Schöppenbar freyer Mann ist ein iechlich unbescholdener Man von seinen vier Ahnen, der in der Stadt gesessen ist, und an allen seinen Rechten untadelhaftig ist. Und ein solcher Man heisset darum ein Schöppenbar freyer Mann, daß man ihn wol in einem Schöppen wehlen mag. Itemque glossa ad l. P. S. I, 2. Schöppenbar frey sein die, die ihre eigene Freyheit haben, an ihren eigen und in ihrer Person, und das sind die, welche actu ipso Schöppen sein, oder aptitudine Schöppen werden können, und wegen solcher Freyheit auch Schöppen sein sollen. Iam cum ingenuos esse omnes illos viderimus, qui quatuor maiores liberos probare possent, sequitur omnes omnino ingenuos scabinorum & iudicis honorem adipisci potuisse (§. 3.) Hinc ergo qui se esse Schöppenbarfrey probare vellet, ostendere debebat wer seine vier Ahnen sind und sein Hand-

R

mahl,

mahl, d. i. seine ordentliche Gerichtsstadt, quod dicitur in I. P. S. I, 51. ad quem locum videndus ill. GE. LVD. BOEHMER *de impari matrimonio* §. 6. not. h. p. 18. Quod autem iudicia de ingenuis non habita nisi ab ingenuis fuerint, diserte adparet ex I. P. S. II, 12. p. 187. *Perill. GAERTNERI* vbi ita dicitur: Schöppfenbare Leute mögen wohl über iederman Urtheil finden, es mag aber auf sie niemand ein Urtheil finden, daß an ihren Leib, oder an ihre Ehre, oder an ihr Erbe gehet, noch auch Urtheil schelten, er sey ihnen denn ebenbürtig. Nugatur autem ad h. l. glossa, cum dicit: Wisse auch, daß hieroben geschrieben stehet, daß der Schöppenbarfreyen Urtheil niemand schelden möge, er sey ihnen dann ebenbürtig, d. i. er sey dann ein Dienstmann. Dann Dienstleute und Schöppenbarfreye sind in der Ritterschaft oder ritterlichen Würdigkeit oder Heerschild gleich geachtet, licet enim verum sit, ministeriales esse ingenuos & Schöppenbare non tamen inde sequitur, omnes ingenuos esse ministeriales, quod ex interpretatione glossatoris sequi videtur. Certe aliam habet & concinniorum interpretationem vox ebenbürtig, quam dedit ill. GE. LVD. BOEHMER l. c. §. XI. p. 38. Neque tamen haec conditio ingenuorum dignitatem aliquam & eminentiam conferebat, prout recte monuit glossa ad I. P. S. III, 29. quae ita habet: Schöppenbare Freyheit ist ein Amt. Findet nun solch Amt einen wohlgebohrnen Mann, es schadet ihm nichts. Also auch ob Schöppenbare freye Leute schlechte Bauren wären, diese adelt das Amt nicht, noch keinen andern Mann, ad quem locum videndus est V. C. IO. LEONH. HAYSCHILD von der Gerichtsverfassung der Deutschen p. 101. Falsa ergo est eorum sententia, qui
mili-

militaribus tantum personis hanc praerogatiuam tribuunt, quorum sententiam iam proscripsit ill. STRVBE in den Nebenstunden T. I. p. 334. T. III. p. 125 & 206. Certe non requiri conditionem militarem abscisse, exemplis quibusdam euincemus, quibus constat, conditionem tantum ingenuam, vt quis iudex esset & scabinus, desideratam. Ita in constitutione de iudicio aulico ordinando Rudolphi I. apud LEHMANNVM V, 18. dicitur: Wir setzen, daß des Ruchs Hofe habe einen Hoyerichter, der ein Freymann si. Concordat constitutio Alberti I. apud GOLDASTVM in den politischen Reichssatzungen P. II. p. 27. Wir setzen und gebieten, daß an unserm Kayserlichen Hof ein Hofrichter sey, der soll ein Freymann seyn; quod latius probant FRID. BRUMMER *de scabinis* c. 7. §. 5. p. 334 in *Brummerianis* & IO. SCHILTER *ad I. F. A. c. 1. §. 15. p. 32.* itemque V. C. GRVPENIUS in obs. II. von den Landting und Landgerichten §. 17. p. 706 sq. Scabinus iudicii vehmici liber esse homo & ingenuus debet, prout patet ex ordinatione vehmica apud V. C. GOD. MASCOVIVM *in adpend. notit. iur. & iudic. brunsvic.* p. 72 vbi dicitur: de edder ander twene frischeppenn de sollen dan der Unwettender Menne Borgen werden, up ðre frischeppen Eide na ðrer Gelofften, dat de sulven syn fryg geboren van Bader und Moder. Eodem redit sententia reformationis Maximiliani I. liberorum scabinorum iudicii vehmici Wormatiae a. 1495 publicatae teste POTTGIESSERO lib. III. c. 1. §. 9. p. 597. Postea vero quam nobilitas inferior, conditione militari quibusdam familiis hereditario quasi iure adscripta, inualuit: in quibusdam certe iudiciis ignobiles exclusi, donec postea, burgenfibus fore solis operam dantibus litterarum studio,

hi fere soli ad iudicia penetrarent, quod & ipsum postea denuo mutatum & multis in iudiciis aut promiscue admissi, separatis tamen scamnis, nobilium & eruditorum, aut saltem nobilitati potior aliquis gradus & praerogatiua adsignata est. Rem ipsam, vt omnia, egregie explicauit ill. STRVBE von dem Unterschied der adelichen und gelehrten Bänke in Gerichten T. III. der Nebenstunden p. 206. Caussas autem & historiam tetigit ill. ESTOR in den kleinen Schriften T. II. p. 345 sqq.

§. XXXXIII.

AN BVRGENSIS SCABINVS ET IVDIX.

An ergo burgenles etiam hac ingenuorum natalium praerogatiua vti sint, paucis videamus. Sane id eo minus dubitationis habet, quo certius est, potuisse olim parem tantum a pari iudicari (§. 42.). Pluribus exemplis hoc euicit ill. STRVBE in den Nebenstunden T. III. p. 131 sqq. Memorabile sane hanc in rem est priuilegium vrbi Goslariensi a. 1219 concessum, quod exhibet IO. MICH. HEINECCIUS in antiquitt. goslariens. p. 219: *Idem etiam aduocatus, cum praesidet iudicio, nullus eorum, quos iudices statuit, nec patronum caussae, nec aliquem de familia sua de vlla sententia debet interrogare, & quatuor tantum sub se habebit iudices & non plures. Nec aliquem illorum in sua tenere debet procuratione. Neminem quoque iam dictus aduocatus de aliqua sententia interrogabit, NISI VNVM EX BVRGENSIBVS, & eandem sententiam ipse aduocatus non reprehendet, nec repellet sed VNVS TANTVMmodo BVRGENSIS, idem inuenire debet meliorem, CUIVSCVMQUE VERO SENTENTIAE MAIOR PARS*
BVR-

BVRGENSIVM ASENSVM PRAEBVERIT, EIVS SENTENTIA
 PRAEVALEBIT. In priuilegiis der Stadt Winterthür apud
 P. HERRGOTT p. 385 dicitur: - soll derselbe Herr des be-
 sagten Bürger Schuld oder Unschuld daselbst völliiglich
 erkennen, und begnügig seyn, was darüber von Bür-
 gern mit offener Urtheil erkennet wird. Porro in
 priuilegio Ioannis & Ottonis marchionum Brandenbur-
 gicorum a. 1247. nouae vrbi Salzwedel concessio apud
 ill. LENZIVM in den Brandenburgischen Urkunden T. I.
 p. 43. cauetur: *ad haec volumus, vt quicumque ad ipsam
 nouam ciuitatem confluxerint - - coram iudice ciuitatis
 eiusdem adstent, iudicio coram eo de his, quibus incusati
 fuerint, responsari.* Eodem redeunt verba diplomatis
 Conradi II. a. 1237. aduocato episcopali osnabrugensi
 concessi, quod exhibet KRESSIVS in den Beylagen zur
 Erläuterung des Archidiaconatswesens p. 163. *Institutio
 vero aduocati & episcoporum fiet de anno in annum, ita
 tamen, quod ministerialem ecclesiae s. militem s. BVRGEN-
 SEM s. seruientem instituit, institutus vero ter in anno so-
 lenniter aduocationis praesidebit iudicio, nisi publici ex-
 cessus saepius requirant iudicem, qui propter sui meri-
 tum & aequitatem poterit ab episcopo plures annos tolera-
 ri.* De aduocatis vrbis Hanouerae saec. XIV & XV idem
 probat V. A. GRVPENIVS in originibus hanoueranis p. 239.
 Saltem in plerisque vrbibus non soli militares hoc hono-
 re vfi sunt, & licet ANDR. OCKEL de palatio regio & sca-
 binatu halensi §. 80 & 143 de vrbe halensi adfirmare au-
 deat, non nisi patricos & nobiles scabinorum iudicumque
 muneribus esse functos, non tamen probauit. Saltem in-
 genuam plebem ab hoc munere non exclusam esse probat
 etiam POTTGIESSERVS lib. III. c. 1. §. 5. p. 591. vt tamen

negari naqueat, potiffimos e plebe, diuitiis, moribus, sapientia excellentes ad hoc munus praecipue admissos, quo pertinet iam antiqua dispositio Capitular. lib. III. c. 56. vbi cauetur: *vt iudices, aduocati, scabini, QVALES MELIORES INVENIRI POSSVNT & Deum timentes, constituentur ad sua miuisteria exercenda. Cum Comite & populo eligantur mansueti & boni.* Ex quo autem pleraeque vrbes ad αὐτονομίαν quamdam peruenerunt, exclusis potentioribus patriciorum gentibus sibi ipsae scabinorum iudicumque liberam eligendorum facultatem & arbitrium confirmauerunt, vt si hodiernam praesertim rerum faciem intuearis, necdum dubium sit, burgenfes ingenuitate conspicuos ad scabinorum iudicumque dignitatem eniti.

§. XXXXIV.

AN RVSTICVS SCABINVS ET IVDIX.

Sed forte de rusticis maior erit dubitandi ratio, hinc etiam scabinorum iudicumque dignitate vnuquam praefulserint, cum plerique sibi in rusticis abiectissimum quodque concipere soleant, & aliis obtrudant. Enimvero ne in hoc quidem rusticorum est causa deferenda, cum possit hoc chartarum fide legumque cuiaci, natales ipsorum Schöppenbar fuisse. Sane si vel maxime rusticos seruilis fuisse conditionis s. latos esse concedamus, hi ipsi tamen lati haec honore digni iudicantur in I. P. S. I, 6. ap. Perill. GAERTNER. p. 31. vbi ita: Die Schulden soll der Erbe bezahlen, wenn ihm dieselben, als Recht ist, mit zwey und siebenzig Schöppenbarfreyen Männern oder recht gebohrnen Laffen dargethan werden, quo ipso adpa-

adparet, lassos etiam iudicasse s. Urthel gefunden, quia nempe eo tempore testibus die findung des Urthels adscribebatur, quod probat ill. GRVPENIVS in *disceptatt. forens.* p. 699. Scilicet cum iudex & scabini diebus factis conuenissent aderant omnes iurisdictioni subiecti, qui rem audientes probabant; & lite super aliqua re oborta iudex cum scabinis & omnibus qui aderant, neque poterant inhabilitatis exceptione elidi, testimonio suo rem firmabant, quo ipso fiebat vt res cui maior pars accesserat, iudicum scabinorumque sententia firmaretur. Hinc in antiquis formulis dicitur: *Viro illo comite vel alijs* QVAM PLVRIBVS PERSONIS IBIDEM RESIDENTIBVS - - *dum haec caussa apud ipsum Comitem VEL IPSOS RACIMBURGIOS diligenter fuit inuenta vel inquisita - - veniens ante inlustrem virum illum comitem VEL ANTE PLVRES PERSONAS, quae ibidem aderant - - sic ipsa femina in praesenti adstitit & AB IPSIS PERSONIS INTERROGATA fuit - - sic AB IPSIS PERSONIS taliter & fuit iudicatum, vt - - vid. INCERTI AVCTORIS FORMVL. vet. c. 1. & 5. apud BALVZIVM T. I. p. .* Ita in diplomate apud ill. GRVPENIVM p. 687 quod in iudicio ab episcopo halberstadiensi Friderico habito confectum dicitur: *Quod fecimus assistente nobis sculteto nostro nobili viro domino Wernero ab Amuorde & Herigero praecone, scabinis quoque praesentibus & dictantibus sententiam, quorum hic nomina continentur Conradus & Aluericus fratres de Scherenbeke - - ET DE PLEBE PLVRIMA MVLTVTUDO.* Ibidem p. 841 & 843. in attestationibus duabus iudicii prouincialis Leinebergensis de 1533 dicitur: *Syr up hefft de Lantmann erkannt vor Recht.* Porro in priuilegio liberorum scabinorum de 1441. apud DATTIVM lib. IV. c. 3. §. 49. p.

745 dicitur: dat Urtheil sag ich an einen echten rechten
 frenscheffen des hilghen Ruchs, die na Rade und An-
 weisunge der Dingpflichtigen und Umstendenern des Fri-
 engerichts dorauf weisete für recht: daß cet. Eadem ra-
 tione 10. STVMPFIUS in der Schweizerchronic lib. IV. c.
 13. dicit. Es haben die Helueti an vielen Orten ihrer
 Landen in ihrem Blutgericht über peinlich und malefiz-
 sachen den Brauch und Gewohnheit, daß ein ganz Land-
 volk besamlet über einen Ubelthäter spricht = in etlichen
 Landschaften versammlet sich eine ganze Gemeind von
 jeglichen Hauß des ganzen Lands ein Mann, die spre-
 chen Urtheil über die Ubelthat. Quin in plerisque iudi-
 ciis rusticorum germanicorum Landsidelios, Peterlin-
 gos & Meyerdingos iudicum scabinorumque honore fun-
 ctos ostendunt KOPPIVS apud KVCHENBECKERVM in anal.
 Hass. T. IX. p. 98. & ill. STRVBE de bonis meierdingi-
 cis §. 29. Rustici siluam nigram incolentes a. 1403. li-
 tem inter abbatiam S. Blasii & urbem Walashut agitatum
 composuerunt teste HERRGOTT in cod. probat. geneal.
 habsburg. p. 799. Rem optime commonstrant ill. STRV-
 BE in den Nebenstunden T. III. obl. XIV. §. 45. p. 131 sqq.
 & V. C. 10. LEONH. HAVSCHILD l. c. §. 18. p. 48. not. 4.
 itemque POTTGIESSERVS lib. I. c. 4. §. 64. p. 248. vbi
 iudicia saepe latos habuisse scabinos adseffores euincit.

§. XXXV.

INGENVVS AD OPIFICIA ET MERCATVM AD- MITTITVR.

Subiungimus aliam ingenuorum praerogatiuam, qua
 nempe ad exercenda opificia & rem quaerendam nego-
 tiatio-

negotiationibus digni efficiebantur, in qua tamen re nescio an non haere eos arguar a Ictis tantum non omnibus, qui opificia a vilissimis esse & sordidissimis mancipiis tractata contendunt. Scilicet quod olim in Roma sua voluit Romulus, teste eam in rem DIONYSIO II, 28 ut artes sedentariae & illiberales & quae ad foedas cupiditates impellerent, ut corpus & animum hominum eas exercentium perdentes & labefactantes serui solummodo exercerent, sola re militari & agraria relictis ingenuis; illud etiam in Germania obtinuisse volunt. Saltem TACITVS c. XXV. seruos dominis vestimenta parauisse perhibet; ex quo concludit IO. GE. CRAMER V. C. c. 2. §. 8. not. f. p. 79. seruos exercuisse opificia. Occurrunt sane in LL. BVRGVNDIONVM tit. X. §. 4. 5. 16. & tit. XXI. §. 2. serui aurifices, fabri argentarii, fabri ferrarii, serui sartores, sutores. In LL. ALEM. tit. 8. §. 1. ancilla vestiaria in LL. LONGOBARDORVM lib. II. t. 9. §. 2. ancillae penfiles cet. & apud GREGORIVM TVRONENSEM V, 49. VII, 25. seruus vinitor, coquus, pistor, molitor ut plura eam in rem testimonia non adlegem. Quibus muniti CONRINGIVS *de urbibus germanicis* §. 81 & LEHMANNVS II, 19. nullos omnino ingenuos opificia & negotiationem tractauisse concludunt, in quorum deinde pedibus iuerunt sententiam, quotquot de origine urbium germanicarum commentati sunt aut de opificiis quidquam exposuerunt. At enim uero mihi alia prorsus animo sedet sententia. Scilicet *serui* nomen uti supra vidimus, per amorem rerum peregrinarum, & quia peregrina lingua scribendae erant res domesticae, plerisque imposuit, ut statim ad crucem prouocarent, si viderent aliquem hoc nomine in vetustis chartis aut legibus consignari. Equi-

dem illud negare nolo, ad opificia & negotiationes exercendas in Germania non facile progressos vñquam fuisse, qui haberent, vnde vitae militaris honorem & praerogatiuam rite tuerentur; sed eos demum, qui aut nihil aut certe parum proprii ad vitam commode agendam haberent, quo ipso factum est, vt contemptui essent opifices & mercatores in ea natione, quae bello prorsus merendisque esset vulneribus intenta, & ab eorum consortio reiicerentur sordidis praesertim opificiis inquinati. Hinc OTTO FRISINGENSIS II, 13 non sine indignatione de Italis haec prodidit: *Itali inferioris conditionis homines vel quoslibet* CONTEMPTIBILIVM ETIAM MECHANICARVM ARTIVM opifices, quos ceterae gentes ab honestioribus & liberalioribus studiis tamquam pestem propellunt, ad militiae cingulum vel dignitatum gradus adsumere non dedignantur. Eo tamen ipso, quod dicit: *contemptibilium etiam artium opifices*, non omnia omnino opificia complexus esse videtur, sed ea tantum, quae sordes nimium redolerent. Interim quia non alii, vt vidimus, quam ex ima plebe homines opificia tractare solerent & negotiationes: qui vellent purum conseruare & castum sanguinem militare, ab iis abstinendum esse satius duxerunt. Quo factum, vt recentiore praesertim aetate, qua militibus nobilium axioma cessit, nobilitatis iacturam pati crederetur, qui ad hoc vitae genus descenderet nobilis. Hinc Carolus V. in diplomate de patriciis norimbergensibus ita: und haben denn mit wohlbedachtem Muht, gutem Raht, eigener Bewegniß und rechtem Wissen alle und iede Mängel und Gebrächen, ob deren durch nicht brauchen solches Adels und Standes als fürnemlich daß sie und ihre Nachkommen in unserer und des h. Reichs Stadt wohnen und

und wohnen werden, und bürgerliche Beschwerden tragen, oder anderer Ursachen halber angemeldten (13) Geschlechtern sämtlich oder deren jedem insonderheit oder ihren Vorfahren erfunden oder sie von niemand minder denn rechte Edelleute von ihren 4 Ahnen gebohren, geachtet, geehret oder gehalten worden, gänzlich erfüllet und erstattet, und sie für recht gebohrne Edelleute erkläret und erkennet. IAC. WERNHER *de ganerbiis castrorum disc. III. §. 103 sqq.* In *ordinat. polit. magdeb. c. 7. p. 31. in T. II. Corp. Const. Magdeb. ill.* MYLII nobilibus praecipitur: daß die im H. Magdeburg angesessene von Adel sich eines rittermäßigen, tugendhaften Wandels befleißigen, und was deroelben unanständig, insonderheit die Kaufmanschaften, in dem was sie auf ihren adelichen Gütern selbst nicht gebauet noch gezeuget, sondern von andern an sich gebracht und erhandelt, und allen andern bürgerlichen Handthierungen, gleich auch die Prälaten, Grafen und Herren zu thun schuldig, sich gänzlich entäußern. Item sancitum in der Chursächsischen Erledigung der Landesgebrechen de a. 1661. tit. von Justiz sachen. §. Und aber. Concordat *ord. polit. anhalt. tit. vom Brauen und Schenken idemque ord. polit. saxogothan. tit. 29. nec non Ordin. Wurtemb. tit. 61. von Gewerb in Dörfern*, quae omnia egregie illustrat LEYSERVS in *iure Georgico l. III. c. 5. §. 55. p. 462.* Cum his etiam consentit constitutio Austriae de 1569. Was die Beschwerden der Herren und Ritterstände wider die Neugeadelten in Städten und andern Orten im Lande, welche zu ihren wieder erlangten Adelsfreyheiten einen Weg als den andern, in Städten Bürger und Handelsleute seyn, und denen aus der Canzley der adeliche Titel gegeben wird,

wird, betrifft, da haben wir es bey unsrer den Ständen
 hievorigen gegebenen Resolution verbleiben lassen, nem-
 lich also, daß keiner des alten oder des neuen Adels bür-
 gerliches Gewerbe treiben, desgleichen auch keinem, so
 bürgerlichen Gewerbes sich gebrauchet, der adeliche Titel
 gegeben werden solle. AVGVSTINVS A LEYSER *de equi-
 tum Saxonor. iurib. singular.* §. 27. ACHAT. CHR. RAN-
 GER *de patriciis* §. 31. p. 43. LVDOLF *obs. for.* 135. p. 128.
 Idem confirmat etiam NAVCLERVS *gen.* XLIII. p. 332
 qui: *hi quoque, inquit, profanari dignitatem suam ar-
 bitrantur, si mercaturam aut artes exercent aliquas.* Sed
 tamen haec omnia non efficiunt, vt a me impetrare pos-
 sim, aut omnes aut plerosque saltem opifices fuisse ser-
 uilis conditionis. Taceo enim numquam fuisse horren-
 dum adeo seruorum numerum in Germania, qualem qui-
 dem plerique sibi animo concipere solent, eccur domini
 seruos in vrbes concedere paterentur, cum in plerisque
 vrbibus aut plane non admitterentur seruilis conditionis
 homines, aut qui in vrbes se infinuauerant, anni vel bien-
 nii cursu ad libertatem peruenirent. At enim opifices
 plerumque tamen serui, Knechte, Knapen dicuntur, quo
 ipso de eorum natalibus res constat. De *serui* denomi-
 natione vidimus. Quod autem attinet ad vocem Knecht,
 eandem prorsus habet rationem. Quid? quod Knecht ni-
 hil aliud designat quam hominem masculum tironem. Sac-
 pissime enim in legibus antiquis die Knechte opponuntur
 puellis, & ita quidem, vt liberos adeo homines hoc nomi-
 ne insigniri sentias. Ita in vet. stat. cellens. ap. ill. PV-
 FENDOREIVM in adpend. T. II. p. 14. dicitur: Meynen
 (vel vt legi iubet ill. EDITOR meynen) Hasnen ne mach
 neman behalden, Knapen oder maghet. in leg. vet. Lu-
 neb.

neb. art. 19 ap. LEIBNITIVM scr. R. B. T. III. Beres
 de sick ock en Knape edder en Juncfrow ane drer Ol-
 dern Recht similem in modum vox Knecht se habet stat.
 brem. XIV. apud PVFENDOREIVM T. II. p. 40. Dusse
 Vormunde de farne mit den Barmen schollen Vormunde
 bliven den Jungfrauen, went se tho voftein Jaren
 gefamen und den Knechten tho 17 Jaren, quod idem
 repetitur tantum non iisdem verbis p. 42. item p. 60. di-
 citur: nein Knecht edder Megedecken mag sick vorre-
 den, dewile idt binnen Jaren is. in Cod. iur. lubecens.
 c. 114 ap. WESTPHALEN T. III. p. 653. also ein Knecht
 is achtein Jar olt, so is he sulß mündlich. *ius fris. borea-*
le apud ill. DREYERVM in adpend. der Sammlung vers-
 mischter Abhandlungen Tom. I. p. 493. ein Knecht
 von 13 Jahren und een Maegdken van 14 Jahren mö-
 gen mündig wesen. Eadem ratione Knecht i. filius op-
 ponitur der Magt i. filiae apud LVDEWIGIVM T. XI. p.
 638. vt iam innumera alia taceam huius rei exempla,
 neque etiam prouocem ad vsum prorsus egregium vocis
Knight, quam e Germania in Britanniam pertulerunt Ang-
 lolaxones. Videtur autem adhuc alium pati significatum
 vocabulum Knecht nempe tironis, quippe quod ii tantum
 opifices hoc nomine veniunt, qui nondum opificii sui
 tirocinia posuerunt, quo facto boethorum magistrorum-
 que nomine magis honorifico intumescunt; de quo vi-
 dendus omnino est ADRIANVS BEIERVS in triplici opu-
 sculo *de tirone, boetho & magistro opificiario*. Certe
 opifices ingenuorum fuisse natalium inde adparet, quod
 ciuitatis fruuntur honore & saepissime in chartis testes ad-
 ducantur, quod ingenuorum tantum esse partim vidimus,
 partim mox adparebit. Quod ad prius attinet, prouoco

exempli caussa ad LVDEWIGIVM XII, 231. vbi in charta de 1304. Senatus halensis dicit: *nostri concives dilecti & discreti, magistri vnitionum Ioannes de Vriberch INSTITOR, Gotiko CALCIFEX, Lutio dictus, Clauden, CARNIFEX*, quod non facturus videbatur Senatus, nisi liberorum fuissent ingenuorumque natalium homines. Porro apud ill. SCHEIDIVM p. 400 in diplomate, quo Waltherus & Vlricus de Perleke ab actione contra monasterium Barlinghusanum mota in iudicio desistunt, in fine testis adducitur Gerhardus *pellifex*, ciuis in Wunstorpe additurque: & alii plures fide digni. Inde etiam est, quod ad hunc vsque diem tirones litteras ingenuitatis legitimorumque natalium adferre debeant, qua re opus non erat, si seruilis etiam conditionis homines ad opificia admissi fuissent, vt non dubitem huc trahere paroemiam *die Gilden, Znnungen, Zünfte und Aemter müssen so reine seyn, als wenn sie eine Taube gelesen hätte*, quam pulcre ceteroquin illustrat HERTIVS I, 14. p. 276. Ceterum egregia multa hanc in rem habet HEINECCIUS de collegiis & corporibus opificum cap. II. Neque mouet in contrarium locus *chronici Bohemiae ad a. 1300 lib. II. c. 24.* apud LVDEWIGIVM XI, 173. vbi dicitur: *De suo patrimonio contulit eidem quamplurima sc. villas Bresens & Wukanie & alias villas & possessiones multas. Insuper famulos & seruitores sc. pistorum, sutores, cocos, nec non famulos ad calefaciendas stubas aliosque operatores diuersorum operum, quae longum est per singula enumerare, & haec omnia, vt perpetuo eidem monasterio ipsi & heredes eorum subseruirent.* Aliud enim est, opificium aliquod callere, aliud in collegia opificum, quae ipsis vrbibus aequalia esse adparet ex LVDEWIGIO XI, 636., esse adscitum,

tum, illi quidem, non hi nexui seruili subiecti esse possunt; vt taceam, ea esse singularia Bohemorum, gentis Slauicae, iurisprudentiae capita & momenta, vt qui inde pro iure patrio generatim quidquam efficere velit, scopum non feriat. Quod autem de libertis ex Italia opificiorum gustum in Germaniam perducentibus vulgo perhibent, somnia sunt CONRINGII, LEHMANNI, THOMASII, probata postea multis, qui sibi hac in re valde placuerunt; sed quantumuis etiam pro adserenda eorum veritate & certitudine laborauerim, consumtis viribus nihil effeci, quapropter nisi nubem pro Iunone & ego amplecti mallet, ad has, quas proposui, haereses prolabi necesse fuit.

§. XXXXVI.

AN BVRGENSES ET RVSTICI OPIFICES.

Vtrum autem burghenses & rustici ad quaerendam opificiis rem admittendi sint, paucis discutiendum est, cum maiorem illa res considerationem vix mereri videatur. Scilicet ante exstructionem vrbiū in Germania cum paucis essent opibus ac diuitiis contenti, neque magno adeo luxu veterentur maiores: & pauci erant opifices, & qui qualesque essent, res merae fuisse facultatis videtur. Enimuero cum vrbibus frequentari patria coepisset ductu praesertim Henrici Aucupis & auctoritate: Imperator quidem totis viribus illud agere coepit, vt gratiam & commoditatem vrbibus conciliaret, quo pertinent nobilia eius instituta, de quibus supra iam actum quod satis est. Ex hoc autem ipso negotio insignes sunt & magnae hac in re mutationes inlequutae. Maiori enim luxu imbuti sunt Germani, eaque plus sensim habere

bere in oculis coeperunt, quae maioribus vitae commoditatibus parandis inseruirent, & hinc nimium quantum auctum esse opificum numerum animaduertimus. Deinde vero quia patriae interesse videbatur, priuilegiis quam plurimis munire urbium splendorem, eo sensim res deuenit, ut omnes fere opifices relictis agris in vrbes migrarent, quo sensim ius prohibendi adepti sunt Burgenſes, ut vix in pagis ferretur amplius opifex, quam in rem multis egregiis obseruationibus vsus est LVDEWIGIVS in *diſſ. de opifice exſule in pagis*, licet tamen inde prorsus non ſequatur, ruſticos ipſos ab opificiis eſſe remouendos. Hinc v. c. apud LVDEWIGIVM XI, 637. in priuilegio ſartorum berolinenſium de 1288 cauetur: *Volumus etiam, quod nullus ſarcire debeat, niſi prius adquiſierit conciuuium, id quod dicitur Burschap*, ut alia huc facientia iam taceam.

§. XXXXVII.

INGENVVS TESTIS ADVERSVS INGENVVM:

Si aut id ageretur inter Germanos, ut futura inſtrueretur probatio, eamque in rem teſtes adhiberentur, aut etiam in iudicio legitima probatione aliquid euincendum eſſet, non poterat niſi ingenuus contra ingenuum validum perhibere teſtimonium. Ita enim diſpoſitum in capitulari de a. 644. apud BALVZIVM I, 154 & *Capitular. V*, 159. apud BALVZIVM I, 949. VI, 352. p. 983 vbi dicitur: *Libertus vel liberta in nullis negotiis contra quemquam teſtimonium dicere admittantur, excepto in aliquibus cauſſis, vbi ingenuitas deeſſe dignoſcitur, ſicut permiſſum eſt & de ſeruis. Quia indignum penſat noſtra clementia, ut LIBERTORVM teſtimonio INGENVIS DAMNA CONCITENTVR.*

TVR. *Qui vero ex eisdem fuerint progeniti, ad testimonium a tertia generatione admittantur.* Quo insigni loco iam supra (§. 3.) ad eruendam veram ingenuitatis naturam vsi sumus. Certe seruatorum testimonia aduersus ingenuos non admittebantur, nisi ex priuilegio, quod Ludouicus rex seruis ecclesiae parisiensis concessit, de quo videndus POTTGIESSERVS lib. I. c. 3. §. 22. p. 143. Ratio autem in eo esse videtur, quod serui vilissimum hominum genus, pignora fidei erga rempublicam prorsus non habeant, vt certe periculosum sit, rei alicuius grauissimae euentum homini committere famelico, quem si fidem iureiurando datam fefellerit, tenere nullo modo possis. Hinc ergo vt plurimum cespitalitatem in testibus adesse voluerunt, de qua docte & egregie exposuit ill. vir, IO. CAR. HENR. DREYER *de cespitalitatis requisito in testibus*, & qui primo loco nominandus erat ill. AYRERVS in pereleganti *dissert. de cautione a bonorum immobilium possessore non exigenda*. Iam cum libertorum bona ad tertiam vsque agnationem hereditario iure ad patronum deuoluantur (§. 36.) facile est ad perspicendum, cur ex libertis progeniti in tertia demum generatione admittantur. Hinc igitur seruo prorsus non credebatur, eamque in rem dispositum est in LL. WISIGOTHORVM lib. II. tit. IV. l. IV. *Seruo penitus non credatur, si super aliquem crimen obiecerit, aut etiam si dominum suum in crimine impetierit.* Nam etsi etiam in tormentis positus exponat quod obiicit, credi tamen illi nullo modo oportebit: exceptis seruis nostris, qui ad hoc regalibus seruitiis mancipantur, vt non immerito palatinis officiis liberaliter honorentur: id est, stabulariorum, gillonariorum, argentariorum, coquorum quoque praepositi: vel si qui praeter

T

hos

hos superiori ordine vel gradu praecedunt: quos tamen omnes & regia potestas iugiter non habet incognitos, & nullis eos esse constat prauitatibus aut criminibus implicatos. Quibus utique vera dicendi vel testificandi licentia sicut & ceteris ingenuis hac lege conceditur. De reliquis autem ad Palatinum seruitium pertinentibus, quicumque aliquem ad testimonium crediderit aduocandum, non aliter ei fides adcommoabitur, nisi regiae potestatis electio iusta & honesta permiserit esse credendum, quod ille a se nouerit esse testificandum. Sed tamen aliquo modo hic obseruantiae patriae rigor mitigatur in LEG. WISIGOTH. II, 4, 9. ubi: - - quia multotiens inter ingenuos reperitur exorta caedes, & nullus adesse ingenuus, qui caedis ipsius patefaciat euidenter scelus: ideo si nullus ingenuorum adfuerit, credi seruis omnino oportebit; ut qualiter inter eos caesio facta constiterit, agnosci eisdem testificantibus possit. Verum quia & interdum iustitiae cognitio deperit, dum ingenuorum dignitas aut longe posita, aut de proximo ignota consistit: tunc credi permittimus seruis, cum ingenui nullatenus adfuerint, qui aut vicini sunt, aut de re, quae agitur, cogniti habeantur. Certe nec de aliis causis, nec de maioribus rebus esse sibi credendum sciant, nisi de minimis quibuscumque rebus, ac de terris aut vineis, vel de aedificiis, quae non grandia esse constiterint: propter quod solet inter heredes aut vicinos possessores instantia exoriri. Sed & de mancipiis credendum est eis - - Non tamen illis aliter credi poterit, nisi & ab omni crimine alieni exstiterint, ET GRAVI OPPRESSI PAUPER-TATE NON FVERINT. Ita ut contra ingenuorum dignitatem, eorum testimonium accipi nullatenus possit, nisi ut supra dictum est, caedem exoriri contigerit.

§. XXXXVIII.

AN BVRGENSES ET RVSTICI TESTES CONTRA
INGENVOS.

Quod autem burgenſes etiam ad teſtimonium contra ingenuos ferendum admiſſi fuerint, eo minus eſt ad dubitandum, quo certius eſt, eos & ingenuos fuiſſe & rerum copia non omnino deſtitutos. Inde ergo fit, vt ſae- piſſime in chartis teſtes vocentur. Ita v. c. in charta de 1247 apud ill. SCHEIDIVM p. 441. occurrunt teſtes *ciues in Geismaria* p. 266. *burgenſes hildenſemenſes*, Henricus inſitor dictus de Benſtorpe, Henricus, magiſter ciuium, p. 271. *Burgenſes*, Ludolfus Matthiae cet. p. 296. Hilde- wardus *ciuis in Northane*, p. 384. *Burgenſes in Bruneswic*, Fredhericus de Logtendorphe p. 400. Gerhardus *pellifex*, ciuis in Wunſtorpe. p. 422. Caſtellanus & *Burgenſes* in Oſchersleue. p. 495. *Burgenſes in Hildeſem*. Bruno mo- netarius, Sibertus de Honnouere, p. 536. oppidi Lude ciues p. 539. Iohannes *diues* dictus de Iune, *ciuis in Got- tingen* p. 546. Albertus de Moringe-*Burgenſes* p. 555. quamplures alii ciues de Pattenſen & de Eldageſſen & de Halreſpringe, vt alia innumera exempla taceam, ex quibus conficitur, burgenſibus omnino ius fuiſſe etiam contra ingenuos teſtimonium interponendi, ſcilicet quia rem aliquam ſubſcriptione ſua firmantes eo ipſo contra eum teſtantur, qui hanc rem negare auſus fuerit. Eam- dem puto eſſe ruſticorum cauſſam, quos nempe a ſeruili conditione prorſus vindicauimus. Sed tamen rara eſt eorum in vetuſtis chartis & diplomatibus memoria, ſci- licet quia rarae inter eos litterae, vt poſſent nominis ſui ſubſcriptione rem firmare, & inter ipſos non adeo mul-

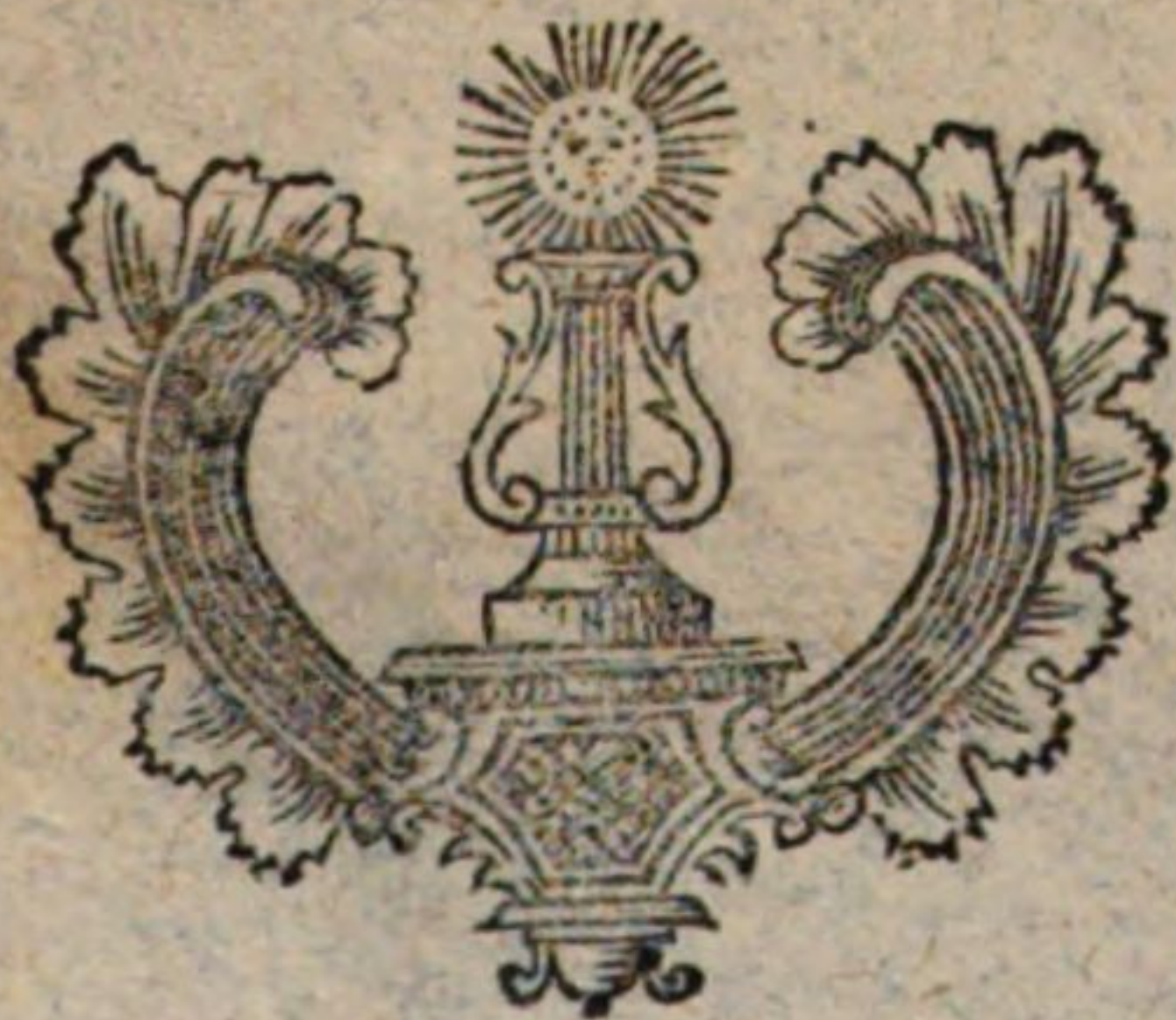
tae oriebantur caussae, quae litteris consignari mererentur. Ex quo tamen non sequitur, eos non potuisse validum aliquod testimonium perhibere, praesertim cum probabile sit, & rusticos adiecta chartis tantum non omnibus clausula intelligi: *Et alii quam plures fide digni*, vel ap. ill. SCHEIDIVM p. 255 und andir3 vil guden Lude 292. und anderer guder Lude ghenuch, praesertim cum hae & aliae similes formulae post burgensium nomina adiici saepe soleant, quod apud ill. SCHEIDIVM factum p. 296. p. 330. p. 384. p. 400. cet. aliis in locis quam plurimis.

§. XXXXVIII.

INTER INGENVOS NON CONTRAHITVR MATRIMONIVM INAEQVALE.

Addamus tandem coronidis loco insignem hunc ingenuitatis effectum, quod nempe non possint inter ipsos ingenuos matrimonia inaequalia celebrari. Luculenter hoc docuit nuper & praepiudicatis opinionibus bellum indixit ill. vir GE. LVD. BOEHMERVS in dissertatione aliquoties laudata *de impari matrimonio Et liberorum ex eo natorum iure quoad successionem feudalem*, qua & ea confirmata sunt & maius robur acceperunt, quae in commentatione *de matrimonio nobilis cum vili Et turpis persona praesertim rustica disputauimus*. Animus erat iam tum, cum hanc edebamus disputatunculum, quaedam de impari matrimonio maiori cura exasciata in publicum proferre; sed causam ita peroravit ill. BOEHMERVS, vt nisi scrinia eius expilare velim, plura addere non liceat. Interim per modum spicilegii ex *chronico Bohemiae* apud LVDEWIGIVM duo adscribo, quae

quae huc pertinere videntur. Primus est locus T. XI. p. 346. vbi Henricus D. Carinthiae voluit desponsare filiam Regis Wenceslai, cuidam baroni de Bergaw, quod dum puellae venisset ad aures, praefatum ducem Carinthiae accessit turbato animo, dicens ei: Si me vis, rex, legitimo deputare coniugio, non me degenerem facias: sed mecum de pari genere meo dispone, vel me religionem intrare permitte. Ex hoc enim exemplo prono sequi alueo videtur, habitum esse principis cum barone matrimonium inaequale, quae tamen ipsa dubitatio corrui, si cum ill. BOEHMERO inter matrimonium inaequale & illud quod statui nostro minus conuenit (unter einer ungleichen und nicht Standesmäßigen Ehe) distinguamus. Deinde vero ad probandam militarium hominum cum burgensibus coniunctionem addo exemplum ex eodem LVDEWIGIO l. c. p. 345. vbi ad annum 1300. chronographus narrat, baronem de Lichtenburg filiam Iacobi de Turri, ciuis Praagensis duxisse in vxorem, & similiter filiam baronis Henrici senioris de Lipa filio Rutardi de Monte Chutensi matrimonio copulatam. In reliquis otium nobis fecit laudabilis viri illustris industria, quem hoc loco consuluisse numquam poenitebit.

Selchow, Johann Heinrich Christian von,

Ioannis Henrici Christiani de Selchow Commentatio de statu ingenuorum in
Germania

Gottingae 1756

4 Diss. 825#Beibd.2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10667957-9

VD18 15028038-001